



Rapport monitoring 2018 vervolgschoolcoaching

6 december 2018



COLOFON

Samenstelling

Onderwijsinspectie

Verantwoordelijke uitgever

Lieven Viaene, inspecteur-generaal
Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel

Wettelijk depot

[D/2018/3241/287](#)

Copyright

© Niets uit deze publicatie mag worden gekopieerd
of op een andere wijze worden verspreid zonder bronvermelding.

Rapport monitoring 2018 vervolgschoolcoaching

December 2018



Inhoud

SITUERING	6
Het Vlaamse beleid in verband met het onthaalonderwijs: een terugblik	6
Relevantie monitoring	7
Doelstellingen monitoring 2018 nader toegelicht	7
Landschap onthaalonderwijs en vervolgschoolcoaching	8
ONDERZOEKSMETHODE	11
Onderzoeksvragen	11
Survey	12
Responsgraad	13
Representativiteit van de antwoorden van de directies van de onthaalscholen	13
Representativiteit van de antwoorden van de vervolgschoolcoaches	13
Representativiteit van de antwoorden van de coördinerende directeurs van de scholengemeenschappen	13
RESULTATEN	14
Kwaliteitsontwikkeling van de vervolgschoolcoaching in juni 2018 (sinds de toewijzing van de extra middelen)	14
Algemene inleiding	14
Wat zijn de kenmerken van de visie van de onthaalscholen op de vervolgschoolcoaching?	14
Inleiding	14
Een visie op vervolgschoolcoaching	15
Wat is de inhoud van de visie?	17
Sluit de visie aan bij de regelgeving?	22
Conclusie	24
Op welke manier ondersteunen de onthaalscholen beleidsmatig de vervolgschoolcoaching?	24
Inleiding	24
Wat is het beleid van de scholen en scholengemeenschappen over de aanwending van de uren-leraar vervolgschoolcoaching?	25
Wat is het beleid van de scholen in verband met het toekennen van de uren-leraar aan de vervolgschoolcoaches?	27
Wat zijn de kenmerken van het totale pakket van de opdracht van de vervolgschoolcoaches?	28
De invulling van de opdracht van de vervolgschoolcoaches: functiebeschrijving en wijzigingen sinds de nieuwe regeling	29
Hoe faciliteren en ondersteunen de onthaalscholen de werking van de vervolgschoolcoaches?	31
Hoe verloopt de samenwerking in het kader van de vervolgschoolcoaching?	33
Conclusie	37
Hoe bewaken de onthaalscholen de kwaliteit van de vervolgschoolcoaching?	38
Inleiding	38
Hoe achterhalen de onthaalscholen de effecten van de vervolgschoolcoaching?	38

Conclusie _____	40
Algemene conclusie kwaliteitsontwikkeling van de vervolgschoolcoaching sinds de invoering van de nieuwe regeling _____	40
Visie _____	40
Beleidsmatige ondersteuning _____	41
Kwaliteitszorg _____	41
Opdrachten van de vervolgschoolcoaches _____	42
Inleiding _____	42
Wijzigingen in de opdrachten van de vervolgschoolcoaches _____	42
Inventaris van de uitgevoerde taken in het schooljaar 2017-2018 _____	44
Inleiding _____	44
Algemeen overzicht opdrachten vervolgschoolcoaches _____	45
Opdrachten in het kader van de begeleiding, ondersteuning en opvolging van gewezen anderstalige nieuwkomers _____	45
Opdrachten in het kader van de expertiseoverdracht en -opbouw in het vervolgonderwijs _____	52
Opdrachten van de vervolgschoolcoaches met betrekking tot de professionalisering van externen en de eigen professionalisering _____	54
Coördinatie en opdrachten in het kader van de kwaliteitszorg van de vervolgschoolcoaching _____	55
Opdrachten van vervolgoaches in het onthaaljaar voor anderstalige nieuwkomers _____	55
Conclusie _____	57
Informatieoverdracht en informatieverzameling over de ex-onthaalleerlingen _____	58
Inleiding _____	58
Welke informatie bezorgen de vervolgschoolcoaches aan de vervolgscholen bij instap van de onthaalleerling in het reguliere onderwijs? _____	58
Reacties op de meerkeuzevraag _____	59
Reacties op de open vraag naar andere informatie _____	60
Welke informatie verzamelt en verwerkt de onthaalschool over ex-onthaalleerlingen na de instroom in het reguliere onderwijs? _____	62
Conclusie _____	64
Professionalisering van de vervolgschoolcoaches _____	64
Inleiding _____	64
Welke professionaliseringsnoden ervaren de vervolgschoolcoaches? _____	65
Beleid over de professionalisering van de vervolgschoolcoaches _____	68
Ondersteunen de onthaalscholen de professionalisering van de vervolgschoolcoaches? _____	68
Ondersteunen de scholengemeenschappen de professionalisering van de vervolgschoolcoaches? _____	70
Conclusie _____	71
Gerealiseerde en beoogde effecten _____	72
Inleiding _____	72
Welke effecten bereiken de scholen met de vervolgschoolcoaching? _____	72
Zijn er verschillen qua effecten volgens vervolgschool, onderwijsvorm of graad? _____	74
Welke effecten willen de scholen in de toekomst bereiken? _____	77
Conclusie _____	79
Succesfactoren en knelpunten _____	80
Inleiding _____	80
Welke succesfactoren en knelpunten in verband met de vervolgschoolcoaching vermelden de onthaalscholen? _____	80

Overheidsbeleid _____	80
Visie _____	81
Beleidsmatige ondersteuning _____	81
Samenwerking, communicatie en overleg _____	81
Inzet uren-leraar vervolgschoolcoaching _____	82
Takenpakket van de vervolgschoolcoaches _____	82
Competentiemanagement, expertise, expertisedeling en -ontwikkeling _____	82
Leerlingenbegeleiding _____	83
Positieve effecten _____	83
Kwaliteitszorg _____	83
Conclusie _____	89
CONCLUSIES _____	90
Kwaliteitsontwikkeling van de vervolgschoolcoaching _____	90
Opdrachten van de vervolgschoolcoaches _____	91
Informatieverzameling en -overdracht over de ex-onthaalleerlingen _____	92
Professionaliseringsnoden van de vervolgschoolcoaches _____	93
Effecten _____	93
Succesfactoren en knelpunten _____	94
BIBLIOGRAFIE _____	95
INDEX TABELLEN EN GRAFIEKEN _____	96
Figuren _____	96
Tabellen _____	96
BIJLAGEN _____	99
Bijlage 1: Vragenlijst voor de directies van onthaalscholen _____	99
Bijlage 2: Vragenlijsten voor de vervolgschoolcoaches _____	102
Bijlage 3: Vragenlijsten voor de coördinerende directeurs van de scholengemeenschappen _____	105
Bijlage 4: Vragenlijst voor de directies van vervolgscholen _____	107
Bijlage 5: Responsgraad _____	109
Responsgraad directies onthaalscholen _____	109
Responsgraad vervolgschoolcoaches _____	109
Responsgraad scholengemeenschappen _____	110

SITUERING

HET VLAAMSE BELEID IN VERBAND MET HET ONTHAALONDERWIJS: EEN TERUGBLIK

Elk jaar komen in België anderstalige nieuwkomers aan, onder hen ook minderjarigen. Net als voor andere minderjarigen in België geldt voor minderjarige nieuwkomers het recht op onderwijs en de leerplicht. Sinds 1991 heeft de Vlaamse regering dan ook een onderwijsbeleid voor migranten in het leven geroepen. Een onderdeel hiervan is het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het gewoon basisonderwijs en het gewoon secundair onderwijs, opgestart in 1995¹. De doelstelling van het onthaalonderwijs is enerzijds om anderstalige nieuwkomers zo snel mogelijk het Nederlands aan te leren en zo de kans te verhogen op doorstroom in het basisonderwijs of op integratie in studierichtingen in het secundair onderwijs die het nauwst aansluiten bij de individuele capaciteiten van deze leerlingen. Hierbij geldt de hypothese dat integratie in andere vakgebieden pas mogelijk is wanneer een redelijke taalvaardigheid Nederlands verworven is. Anderzijds wil het onthaalonderwijs de anderstalige nieuwkomers versterken in hun proces van sociale integratie en competenties aanreiken om hun kansen op sociale participatie en het opbouwen van sociale netwerken te verhogen².

De overheid stuurde het onderwijsbeleid met betrekking tot anderstalige nieuwkomers doorheen de jaren steeds bij in antwoord op de noden van het veld en op de geïdentificeerde succesfactoren en knelpunten van dit onderwijsaanbod. Vanaf 2006 werd in het voltijds gewoon secundair onderwijs, op basis van doorstromingsonderzoek, het onthaalonderwijs niet langer beperkt tot een onthaaljaar, maar uitgebreid tot ondersteuning, begeleiding en opvolging van de ex-onthaalleerlingen en hun leraren tijdens het vervoljaar, de zogenaamde vervolgschoolcoaching. In september 2010 zijn ook de ontwikkelingsdoelen voor onthaalleerlingen in het secundair onderwijs ingevoerd. Gelijktijdig met de ontwikkelingsdoelen voerde de overheid het individueel leertraject in dat de scholen moeten uitwerken voor elke nieuwkomer; het moet voldoen aan de ontwikkelingsdoelen van het onthaalonderwijs én rekening houden met de mogelijkheden van de leerling en zijn/haar tussentijdse leervorderingen. Naar aanleiding van de verwachte verhoging van de instroom van anderstalige nieuwkomers, versoepelde de decreetgever in 2015-2016 de programmatieregeling voor het onthaalonderwijs, zodat de opstart van het onthaaljaar het volledige schooljaar mogelijk is. Ook voor scholen die niet behoren tot een scholengemeenschap werd het programmeren van een onthaaljaar mogelijk gemaakt. Wat de invulling van de vervolgschoolcoaching betreft, vraagt de overheid sinds 1 september 2016 (parallel met de forse verhoging van de middelen; zie verder) expliciet om naast de begeleiding, ondersteuning en opvolging van leerlingen die doorstromen van het onthaaljaar voor anderstalige nieuwkomers naar het vervolgonderwijs, sterker in te zetten op expertiseoverdracht en -opbouw in het vervolgonderwijs met betrekking tot het onderwijs en de begeleiding van ex-onthaalleerlingen³.

¹ Van Avermaet P. & al. (2017), *Cartografie*, p.16.

² *Besluit van de Vlaamse regering inzake de organisatie van onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het gewoon voltijds secundair onderwijs*, 24 mei 2002 <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=13293#174015>, en Omzendbrief SO 75 van 30/06/2006, *Onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het voltijds gewoon onderwijs*.

³ *Besluit van de Vlaamse regering inzake de organisatie van onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het gewoon voltijds secundair onderwijs*, 24 mei 2002, art. 5.

De ontwikkeling van het onderwijsbeleid met betrekking tot de anderstalige nieuwkomers ging gepaard met een verhoging van de middelen. Naast de reguliere omkadering krijgen de scholen van het voltijds secundair onderwijs een specifieke omkadering van 2,5 uren-leraar per regelmatige anderstalige nieuwkomer in het onthaaljaar. Die extra uren-leraar worden in de loop van het schooljaar toegekend aan de contactschool van de scholengemeenschap of aan de school met onthaalonderwijs buiten een scholengemeenschap. Voor de vervolgschoolcoaching kreeg, tot 31 augustus 2016, elke scholengemeenschap die onthaalonderwijs organiseerde het schooljaar erna één voltijdse vervolgschoolcoach (tweeëntwintig uur), ongeacht het aantal leerlingen dat opvolging nodig had. Sinds 1 september 2016 zijn de middelen voor vervolgschoolcoaching fors verhoogd. Elke contactschool van een scholengemeenschap en elke school met onthaalonderwijs buiten een scholengemeenschap ontvangt nu 0,9 uren-leraar vervolgschoolcoaching per regelmatige leerling in het onthaaljaar. Deze uren-leraar worden berekend op basis van het aantal regelmatige leerlingen in het onthaaljaar op de eerste lesdag van februari van het voorgaande schooljaar⁴.

RELEVANTIE MONITORING

Voorliggend rapport bevat de resultaten van de tweede monitoring door de onderwijsinspectie van de implementatie van de nieuwe regeling voor vervolgschoolcoaching en van het gebruik van de extra toegewezen middelen in het voltijds secundair onderwijs⁵. De onderwijsinspectie voerde deze monitoring uit in juni 2018. De eerste monitoring dateert van juni 2017 en maakte een inventaris op van de activiteiten van de vervolgschoolcoaches op basis van een online bevraging van de directeurs van de onthaalscholen.

Beide monitoringrapporten kaderen in de vraag van de Vlaamse minister van Onderwijs naar een monitoring en evaluatie van de inzet van de verhoogde uren-leraar vervolgschoolcoaching. De evaluatie van de nieuwe regeling is voorzien voor het voorjaar van 2019. Deze evaluatie kan aanleiding geven tot het bijsturen van de regelgeving.

DOELSTELLINGEN MONITORING 2018 NADER TOEGELICHT

De monitoring van juni 2017 was een eerste verkenning. De monitoring van juni 2018 geeft een rijker en genuanceerder beeld van de vervolgschoolcoaching. Zo brengt dit rapport de dubbele opdracht van de vervolgschoolcoaches⁶ meer gedetailleerd in kaart - met name (1) het begeleiden, opvolgen en ondersteunen van ex-onthaalleerlingen in het reguliere onderwijs en (2) de expertiseoverdracht en -opbouw in het reguliere onderwijs met betrekking tot de ex-onthaalleerlingen. De gepercipieerde effecten en de wijze van effectmeting worden ook nauwkeuriger geïdentificeerd. Waar mogelijk detecteerde de onderwijsinspectie ook de evolutie in de opdrachten en de effecten sinds de monitoring van 2017. Nieuw in de monitoring 2018 is dat de onderwijsinspectie probeert zicht te krijgen op de visieontwikkeling en de beleidsmatige ondersteuning van de vervolgschoolcoaching in de onthaalscholen. Het onderzoek is vooral beschrijvend van aard en geeft waar mogelijk een aantal verklaringen.

⁴ *Ibidem*, art. 5.

⁵ *Idem*, art. 5.

⁶ *Idem*.

Het rijkere beeld over vervolgschoolcoaching kwam niet alleen tot stand op basis van een uitbreiding van de vragen, maar ook op basis van een uitbreiding van respondenten. Bij de monitoring van 2018 werden, naast de directies van de onthaalscholen, ook de vervolgschoolcoaches, de coördinerende directeurs van de scholengemeenschappen en de directies van de vervolgscholen bevestigd. In dit monitoringsrapport verwerken we de antwoorden van de bevestiging van de directeurs van de onthaalscholen en de antwoorden op een aantal vragen gesteld aan de vervolgschoolcoaches, de directeurs van de scholengemeenschappen⁷. De overige vragen nemen we mee in het evaluatieonderzoek in het voorjaar 2019.

Een tweede doelstelling van de monitoring 2018 bestaat erin om de door de scholen gepercipieerde succesfactoren en knelpunten van de praktijk van de vervolgschoolcoaching aan het licht te brengen. De vaststellingen kunnen aanleiding geven tot de bijsturing van de regelgeving, tot andere ondersteunende maatregelen van diverse actoren en tot het ondersteunen van de kwaliteitsontwikkeling in verband met vervolgschoolcoaching.

De verzamelde kwalitatieve en kwantitatieve gegevens in het kader van beide monitors zullen het uitgangspunt vormen om casussen te selecteren voor het diepgaander evaluatieonderzoek van het voorjaar 2019. Dit is de derde doelstelling.

Bij het lezen van dit rapport is het belangrijk om voor ogen te houden dat de informatie werd ingezameld op basis van een online bevestiging. Het uitgangspunt van het rapport is dus de perceptie die de scholen hebben over hun eigen werking. De informatie werd in dit stadium van het onderzoek niet tijdens schoolbezoeken gevestigd. Bij het evaluatieonderzoek zal de onderwijsinspectie wel schoolbezoeken afleggen.

LANDSCHAP ONTHAALONDERWIJS EN VERVOLGSCHOOLCOACHING

Het aantal anderstalige nieuwkomers in Vlaanderen kende een gestage stijging sinds 1995. In februari 2015 telde het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het voltijds secundair onderwijs 2502 leerlingen. Na een hoogtepunt met 4111 nieuwkomers in OKAN in februari 2016 als gevolg van de vluchtelingen-crisis, bedroeg het onthaalonderwijs in februari 2018, 3756 leerlingen.

Het toenemend aantal anderstalige nieuwkomers zorgde voor een toenemend aantal scholen en scholengemeenschappen met onthaalonderwijs in hun aanbod. Waar er in het schooljaar 2014-2015 slechts 46 scholen van het voltijds gewoon secundair onderwijs in 34 verschillende scholengemeenschappen onthaalklassen hadden, groeide dit aantal in het schooljaar 2016-2017 naar 79 instellingen in 56 scholengemeenschappen. In 2017-2018 vingen 76 onthaalscholen verdeeld over 54 scholengemeenschappen (43,5 % van het totaal aantal scholengemeenschappen in Vlaanderen) en één school die niet behoort tot een scholengemeenschap de onthaalleerlingen op.

Waar vóór de nieuwe regeling het aantal uren vervolgschoolcoaching vastgelegd was op 22 uren-leraar per scholengemeenschap, wordt de personeelsomkadering voor vervolgschoolcoaching nu berekend op basis van het aantal regelmatige leerlingen van het onthaaljaar op de eerste lesdag van februari van het

⁷ De vragenlijsten voor de vier doelgroepen van respondenten werden opgenomen in de bijlagen 1 tot 4 van dit rapport. Alle vragen van de vragenlijst voor directeurs van de onthaalscholen werden verwerkt in deze monitoring. Volgende vragen van de vragenlijst voor de vervolgschoolcoaches werden verwerkt in dit rapport: 2, 5, 7 en 8. Volgende vraag van de vragenlijst voor coördinerende directeurs van scholengemeenschappen werden verwerkt in dit rapport: 21.

voorafgaande schooljaar. Door deze nieuwe regeling verhoogde de omkadering van 40,48 voltijdse opdrachten (fulltime equivalenten) in oktober 2015 naar 203,5 voltijdse opdrachten in oktober 2016 en 210,43 in oktober 2017. In het schooljaar 2017-2018 stonden 672⁸ vervolgschoolcoaches in voor de begeleiding van de ex-onthaalleerlingen en hun leraren.

De onthaalleerlingen stromen door naar het vervolgonderwijs in verschillende soorten scholen en centra. Zo zaten er in oktober 2017, 2920 ex-onthaalleerlingen in het reguliere voltijds secundair onderwijs, 602 in het deeltijds beroepssecundair onderwijs, 93 in het buitengewoon secundair onderwijs en 7 in Syntra vzw. In het totaal waren de leerlingen verspreid over 458 scholen (instellingen) van het voltijds secundair onderwijs, 47 centra voor deeltijds beroepssecundair onderwijs, 44 scholen buitengewoon onderwijs en Syntra vzw. Een aantal onthaalleerlingen stromen door naar de arbeidsmarkt. De vervolgschoolcoaches volgen de ex-onthaalleerlingen op in de verschillende scholen en centra en staan in voor de expertiseoverdracht en –opbouw van de betrokken personeelsleden in het vervolgonderwijs.

⁸ In deze aantallen zijn zowel de titularissen van een betrekking (vastbenoemde personeelsleden en tijdelijke personeelsleden in openstaande betrekkingen) als vervangers (tijdelijke personeelsleden in niet-openstaande betrekkingen) inbegrepen.

Landschap onthaalonderwijs, vervolgonderwijs en vervolgschoolcoaching				
Schooljaar	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
Aantal onthaalleerlingen	voltijds so 1 februari: 2502 in juni: 2923	voltijds so 1 februari: 4111 in juni: 4696	voltijds so 1 februari: 4096 in juni: 4666	voltijds so 1 februari: 3756 in juni: 4354
Aantal ex-onthaalleerlingen op 1 oktober van het schooljaar	voltijds so: 1616 dbso: 211 buso: 71 syntra: 8 Totaal: 1906	voltijds so: 1804 dbso: 162 buso: 65 syntra: 5 Totaal: 2036	voltijds so: 3014 dbso: 273 buso: 57 syntra: 2 Totaal: 3346	voltijds so: 2920 dbso: 602 buso: 93 syntra: 7 Totaal: 3622
Aantal vervolgschoolcoaches: fulltime equivalenten op jaarbasis	42,75	40,48	203,5	210,43
Aantal vervolgschoolcoaches: personen op jaarbasis ⁹	153	139	639	672
Aantal uren vervolgschoolcoaching op 1 februari	748	748	3700	3681
Aantal onthaalscholen in voltijds so op 1 februari	46	65	79	77
Aantal scholengemeenschappen met onthaalonderwijs op 1 februari	34	45	56	54
Aantal scholengemeenschappen met meer dan 1 onthaalschool in voltijds so op 1 februari	8	14	22	26
Aantal vervolgscholen op 1 oktober	voltijds so: 348 dbso: 39 buso: 32 syntra: 1 Totaal ¹⁰ : 420	voltijds so: 389 dbso: 38 buso: 28 syntra: 1 Totaal: 456	voltijds so: 447 dbso: 41 buso: 25 syntra: 1 Totaal: 514	voltijds so: 458 dbso: 47 buso: 44 syntra: 1 Totaal: 550

Tabel 1 - Het landschap van onthaalonderwijs, vervolgonderwijs en vervolgschoolcoaching in cijfers (2014-2018).

⁹ In deze aantallen zijn zowel de titularissen van een betrekking (vastbenoemde personeelsleden en tijdelijke personeelsleden in openstaande betrekkingen) als vervangers (tijdelijke personeelsleden in niet openstaande betrekkingen) inbegrepen.

¹⁰ Een aantal dbso-centra hebben hetzelfde instellingsnummer als de voltijdse secundaire school waaraan ze gekoppeld zijn. Deze nummers werden in het totaal tweemaal meegerekend.

ONDERZOEKSMETHODE

ONDERZOEKSVRAGEN

De monitoring 2018 wil een antwoord bieden op volgende onderzoeksvragen:

- 1 Hoe verloopt de kwaliteitsontwikkeling van de vervolgschoolcoaching twee jaar na de toewijzing van de extra middelen?
 - 1.1 Wat zijn de kenmerken van de visie van de onthaalscholen op de vervolgschoolcoaching?
 - 1.2 Op welke manier ondersteunen de onthaalscholen de vervolgschoolcoaching?
 - 1.3 Hoe bewaken de onthaalscholen de kwaliteit van de vervolgschoolcoaching?
- 2 Welke activiteiten/opdrachten voeren de vervolgschoolcoaches uit?
 - 2.1 Welke concrete activiteiten/opdrachten voeren de coaches uit om de begeleiding, ondersteuning, opvolging van de gewezen anderstalige nieuwkomers te realiseren?
 - 2.2 Welke concrete activiteiten/opdrachten voeren de coaches uit om de expertiseoverdracht en -opbouw te realiseren?
 - 2.3 Voeren de vervolgschoolcoaches nog andere activiteiten uit? Welke?
 - 2.4 Hoeveel ex-onthaalleerlingen volgen de vervolgschoolcoaches op in het vervolgonderwijs van de eigen onthaalschool en van de andere scholen?
 - 2.5 Hoe lang volgen de vervolgschoolcoaches de ex-onthaalleerlingen gemiddeld op?
 - 2.6 Hoe verhoudt zich het aantal opgevolgde leerlingen tot het aantal ontvangen uren?
- 3 Aard van de overgedragen en verzamelde leerlingeninformatie:
 - 3.1 Welke informatie dragen de vervolgschoolcoaches over aan de vervolgscholen bij de instap van de onthaalleerlingen in het reguliere onderwijs?
 - 3.2 Welke informatie verzamelt en verwerkt de onthaalschool over ex-onthaalleerlingen na de instroom in het reguliere onderwijs?
- 4 Professionalisering van de vervolgschoolcoaches:
 - 4.1 Welke professionaliseringsnoden ervaren de vervolgschoolcoaches?
 - 4.2 Ondersteunen de onthaalscholen en de scholengemeenschappen de professionalisering van de vervolgschoolcoaches?
- 5 Effecten van de vervolgschoolcoaching:
 - 5.1 Welke effecten bereiken de scholen met de vervolgschoolcoaching?
 - 5.2 Zijn er verschillen qua effecten volgens vervolgschool, onderwijsvorm en graad?
 - 5.3 Welke effecten wensen de scholen in de toekomst nog te bereiken?
- 6 Welke succesfactoren en knelpunten in verband met de vervolgschoolcoaching vermelden de onthaalscholen?

SURVEY

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, werkte de onderwijsinspectie met een online bevraging in juni 2018. Vier doelgroepen vulden een verschillende vragenlijst in: de directeurs van de 77 instellingen met onthaalonderwijs in het schooljaar 2017-2018, de vervolgschoolcoaches van deze instellingen, de coördinerende directeurs van de scholengemeenschappen en de directeurs van de vervolgscholen met minstens vier ex-onthaalleerlingen. De vragenlijsten bevatten deels dezelfde vragen en deels elkaar aanvullende vragen, relevant voor de respectieve doelgroepen. Bij de verwerking clusterde de onderwijsinspectie de antwoorden van de directeurs van de onthaalscholen en de antwoorden van de vervolgschoolcoaches en van de coördinerende directeurs van de scholengemeenschappen thematisch, volgens onderzoeksvraag.

Om een zo rijk mogelijk beeld te krijgen van de praktijken van de onthaalscholen rond de vervolgschoolcoaching, stelde de onderwijsinspectie zoveel mogelijk open of half open vragen. Voor een aantal onderwerpen (informatieoverdracht, positieve effecten en wijze van effectmeting) gebeurde de bevraging op basis van aanvinklijsten. De antwoordopties zijn afkomstig uit de antwoorden van de monitoring van 2017. De respondenten konden ook altijd aanvullingen geven bij de aanvinklijsten. Een aantal andere vragen zijn gesloten van aard. De vragenlijsten zijn als bijlage aan dit rapport toegevoegd.

De onderwijsinspectie nam in augustus ook telefonisch contact op met de acht onthaalscholen die geen vragenlijsten hadden ingevuld om de betekenis hiervan te achterhalen en mee te nemen in het rapport waar relevant.

RESPONSGRAAD

Representativiteit van de antwoorden van de directies van de onthaalscholen

De onderwijsinspectie bezorgde de vragenlijst aan de directies van de 77 instellingen met onthaalonderwijs in 2017-2018. Negenenvijftig directeurs (of hun afgevaardigde) vulden de vragenlijst in, wat een deelnemingsgraad van 77 % betekent. Deze hoge responsgraad garandeert de representativiteit van de antwoorden voor de operationele populatie van directies van onthaalscholen in Vlaanderen in 2017-2018.

Van de achttien instellingen die geen lijst invulden voor directies van onthaalscholen zijn er zeven die wel de lijst voor vervolgschoolcoaches lieten invullen door één of meer van hun coaches. Dit betekent dat we van 66 onthaalscholen via de ene of de andere vragenlijst informatie hebben gekregen (85 % van de onthaalscholen). Bij drie instellingen trad er verwarring op en zij vulden de lijst in bestemd voor de vervolgscholen van scholen zonder onthaalklassen. Acht instellingen vulden geen enkele vragenlijst in omwille van technische problemen, verwarring over wie zou antwoorden mede wegens de complexe organisatie van de scholen waarbij de administratieve directie niet altijd de directie is in de praktijk en de te recente opstart van onthaalonderwijs.

Representativiteit van de antwoorden van de vervolgschoolcoaches

Via de directies van de onthaalscholen nodigde de onderwijsinspectie alle vervolgschoolcoaches uit om een vragenlijst in te vullen. In Vlaanderen waren er vorig schooljaar 672 vervolgschoolcoaches. In het totaal vulden 168 vervolgschoolcoaches uit 61 verschillende onthaalscholen de vragenlijsten in. Een vijftal vragenlijsten werden door een groepje vervolgschoolcoaches beantwoord. De deelnemingsgraad bedraagt bij benadering 30 %.

De responsgraad is voldoende hoog om representatief te zijn voor de operationele populatie van vervolgschoolcoaches. De som van het aantal uren-leraar vervolgschoolcoaching toegewezen aan de vervolgschoolcoaches die de vragenlijsten invulden, bedraagt immers 1930 uren. Dit is 52 % van het totaal aantal gegeneerde uren (3681) in het schooljaar 2017-2018. Van de 168 vervolgschoolcoaches hebben er 37 ten minste 20 uren-leraar vervolgschoolcoaching in hun opdracht, 48 tussen de 10 uur en de 19 uur en 76 minder dan 10 uur. Voor de overblijvende coaches is het moeilijk om het precieze aantal af te leiden uit de antwoorden van de bevraging.

Verder zijn de onthaalscholen en scholengemeenschappen waar de 168 vervolgschoolcoaches hun opdracht hebben, voldoende gespreid over de zes Vlaamse provincies en over de onderwijsnetten.

Representativiteit van de antwoorden van de coördinerende directeurs van de scholengemeenschappen

De onderwijsinspectie zond een uitnodiging om de vragenlijst voor scholengemeenschappen in te vullen naar de coördinerende directeurs van de 54 scholengemeenschappen met onthaalonderwijs in 2017-2018. Twee-eneveertig vragenlijsten werden ingevuld, wat een deelnemingsgraad van 77 % betekent. Deze hoge responsgraad garandeert de representativiteit van de antwoorden voor de operationele populatie van coördinerende directeurs van scholengemeenschappen met onthaalonderwijs in Vlaanderen in 2017-2018.

RESULTATEN

KWALITEITSONTWIKKELING VAN DE VERVOLGSCHOOLCOACHING IN JUNI 2018 (SINDS DE TOEWIJZING VAN DE EXTRA MIDDELEN)

Algemene inleiding

Met het investeren van extra middelen en het invoeren van nieuwe onderwijsregelgeving ondersteunt de overheid de kwaliteit van het onderwijs, rekening houdend met de maatschappelijke ontwikkelingen. Van de scholen verwacht de overheid dat ze responsief inspelen op de veranderende context en de kwaliteit van hun werking en onderwijs steeds verder ontwikkelen om de leerlingen optimale onderwijskansen te bieden in termen van betere leerprestaties en een hoger welbevinden. Dit impliceert dat scholen een onderwijskundig beleid uitstippelen afgestemd op hun leerlingenpubliek vanuit een doordachte en gedragen visie, oordeelkundig gebruik maken van hun beleidsruimte en de voorziene overheidsmiddelen efficiënt inzetten. Het houdt ook in dat ze op systematische wijze de eigen kwaliteit onderzoeken en bewaken¹¹.

In deze tweede ‘verrijkte’ monitoring brengen we in kaart wat de kenmerken zijn van de visie van de onthaalscholen op de vervolgschoolcoaching (deel 1 in dit hoofdstuk). We onderzochten verder ook op welke wijze de scholen en scholengemeenschappen de vervolgschoolcoaching beleidsmatig ondersteunen (deel 2). Een belangrijk aspect hierbij is de vraag of de taakinvulling van de vervolgschoolcoaches afgestemd werd op de dubbele opdracht voorzien in het kader van de nieuwe regeling. Ten slotte stonden we stil bij de kwaliteitszorg van de onthaalscholen met betrekking tot de vervolgschoolcoaching: hebben de scholen aandacht voor de effecten van hun beleid en op welke manier meten ze deze (deel 3)?

Wat zijn de kenmerken van de visie van de onthaalscholen op de vervolgschoolcoaching?¹²

Inleiding

De mate waarin een school kwaliteitsvol onderwijs verstrekt, gericht op het leren en op de totale ontwikkeling van haar lerenden, hangt in sterke mate samen met haar beleidsvoerend vermogen. Hierover zijn de onderwijsdeskundigen het eens. Een van de belangrijke pijlers van beleidsvoerend vermogen is de gezamenlijke doelgerichtheid. Een schoolteam kan pas zorgen voor onderwijskwaliteit als het weet wat het wil bereiken en op welke manier het dit wil doen. Hiervoor ontwikkelt het een visie met algemene, strategische en operationele doelen gekoppeld aan acties, verwachte resultaten en wijze van effectmeting. Het zorgt ervoor dat de visie afgestemd is op haar context en input en gedragen wordt door alle belanghebbenden¹³. Om te onderzoeken hoe ver scholen staan in de implementatie van de nieuwe regelgeving, vertrekken we dan ook van de visie die de onthaalscholen hebben op vervolgschoolcoaching.

¹¹ Gebaseerd op de Vlaamse onderwijsinspectie, *Bronnendocument. Referentiekader voor onderwijskwaliteit*, 2017, hoofdstuk 4, pp. 95 – 109.

¹² Onderstaande analyse betreft de antwoorden op vraag 9 van de vragenlijst voor directies van onthaalscholen: Welke visie heeft de school (scholengemeenschap) op vervolgschoolcoaching?

¹³ Gebaseerd op de Vlaamse onderwijsinspectie, *Bronnendocument. Referentiekader voor onderwijskwaliteit*, 2017, hoofdstuk 4, pp. 95 – 109 en op Vanhoof J. en Van Petegem P. (2017), pp 15-33.

Zoals steeds heeft de overheid voorzien in een aantal wettelijke bepalingen die richtinggevend zijn voor de visie. De school heeft immers een maatschappelijke opdracht en de overheid zet kwaliteitsbakens uit door middel van regelgeving. In voorliggend geval definieert de wetgever de globale contouren van de vervolgschoolcoaching in artikel 5, § 2 van het *Besluit van de Vlaamse regering inzake de organisatie van onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het gewoon voltijds secundair onderwijs*. De extra uren-leraar vervolgschoolcoaching kunnen uitsluitend worden aangewend voor begeleiding, ondersteuning en opvolging van ex-onthaalleerlingen in het reguliere onderwijs en voor expertiseoverdracht en –opbouw in het reguliere onderwijs met betrekking tot de ex-onthaalleerlingen. De omzendbrief SO 75 verfijnt deze richtlijn door toe te voegen in § 5.1.2 dat er “alleszins moet gewerkt worden aan het verbeteren van het begrip en de expertise van reguliere leerkrachten in de onthaalschool en in andere scholen door middel van coaching door leerkrachten van het onthaalonderwijs” en dat er ook “moet voorzien worden in een goede doorstroming van leerlingeninformatie en in het onderhouden van contacten met de ex-onthaalleerlingen”. Binnen deze contouren bepalen de schoolteams op welke manier ze de extra omkadering voor vervolgschoolcoaching inzetten, concreet inhoudelijk en organisatorisch invullen en hierover een visie ontwikkelen, aansluitend bij de schoolcultuur en bij het algemeen pedagogische project van de school.

Belangrijk bij de analyse van de kenmerken van de visie van de schoolteams op vervolgschoolcoaching, is om rekening te houden met het gegeven dat de dubbele opdracht van de vervolgschoolcoach reeds bestond vóór de verhoging van de middelen en door de omzendbrief SO 75 wordt omschreven sinds 2006¹⁴. Voor de scholen die al langer onthaalonderwijs aanbieden, kan men dus verwachten dat de schoolteams een grondig uitgewerkte visie hebben op vervolgschoolcoaching. Van de 59 instellingen die de vragenlijst invulden zijn er 36 die al drie jaar of meer onthaalonderwijs organiseren. Elf scholen zijn gestart met onthaalonderwijs in 2015-2016 en twaalf scholen in 2016-2017. Deze scholen waren dus nog maar een kleine twee à drie jaar bezig met onthaalonderwijs op het moment van de monitoring in juni 2018. Voor zeven van deze scholen was er echter al een andere onthaalschool in de scholengemeenschap één of meerdere jaren voor hen van start gegaan met onthaalonderwijs, waardoor de opstart wellicht iets vlotter is verlopen¹⁵.

Een visie op vervolgschoolcoaching

Vooraf

Bij het analyseren van de antwoorden van de directeurs van de onthaalscholen stelde de onderwijsinspectie vast dat sommige scholen zeer uitgebreid hebben geantwoord en sommige zeer beknopt. Het is moeilijk om te achterhalen wat dit dan precies betekent. Is de visie beperkt uitgewerkt? Was er geen tijd om de vraag beter te beantwoorden? Of is de visie vooral impliciet aanwezig in de werking van de vervolgschoolcoaching en beschikt de school niet over een uitgeschreven visietekst of beleidsplan? Bij de interpretatie van de gegevens moeten we hiermee rekening houden.

Vinden de onthaalscholen zelf dat ze een visie op vervolgschoolcoaching hebben?

Achtentachtig procent van de onthaalscholen (52/59) is van mening dat ze een visie hebben op vervolgschoolcoaching. Drie onthaalscholen daarvan vermelden dat de visie achterhaald is of verder moet worden uitgewerkt. Drie andere onthaalscholen verwijzen naar hun visie zonder er de kenmerken van te geven. Twaalf procent van de onthaalscholen (7/59) vindt dat ze geen duidelijke visie heeft.

¹⁴ Omzendbrief SO 75 van 30/06/2006, *Onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het voltijds gewoon onderwijs*.

¹⁵ Databank Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi).

Visie op vervolgschoolcoaching	aantal	procent
Er is een visie	52	88 %
Er is een visie maar deze is achterhaald	3	
De visie werd niet toegelicht	3	
Er is geen duidelijke visie	7	12 %

Tabel 2 - De aan- of afwezigheid van een visie op vervolgschoolcoaching in 59 onthaalscholen.

Het onderzoeksteam ging na of de onthaalscholen zonder duidelijke visie, actie ondernemen om een invulling te geven aan de dubbele opdracht van de vervolgschoolcoaches¹⁶. Uit de analyse blijkt dat deze zeven onthaalscholen ten minste één van de twee opdrachten van de vervolgschoolcoaches concretiseren in taken en ondersteunende maatregelen nemen. Vijf van deze onthaalscholen benoemen en beschrijven concrete praktijken en activiteiten van de vervolgschoolcoaches voor elk van beide opdrachten. Twee scholen benoemen enkel activiteiten van de coaches in verband met de begeleiding, ondersteuning en opvolging van de ex-onthaalleerlingen. Alle zeven directeurs van de onthaalscholen geven aan dat ze de werking van de vervolgschoolcoaches beleidsmatig ondersteunen door maatregelen te nemen in het kader van hun organisatie- en onderwijskundig beleid (6), van hun professionaliseringsbeleid (2) en/of materieel beleid (3).

Bepaalde aspecten van de werking rond het onthaalonderwijs gebeuren van rechtswege op het niveau van de scholengemeenschap. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de programmatieaanvraag van onthaalonderwijs. De groeiende complexiteit van de opvang van de nieuwkomers werkte een netoverstijgende, regionale samenwerking van scholen in de hand. De ondersteuning ontplooidde zich ook op het niveau van de pedagogische begeleidingsdiensten. Bij de monitoring ging de onderwijsinspectie na in welke mate de visieontwikkeling gebeurde op het niveau van de school en/of op een ander niveau. Van de 52 onthaalscholen die aangeven dat ze een visie op onthaalonderwijs hebben, geeft 13 % (7/52) aan dat ze de visie van het net of de onderwijsverstrekker volgt. Voor 6 % van de onthaalscholen (3/52) gebeurt de visieontwikkeling op het niveau van de scholengemeenschap. Vier procent van de onthaalscholen (2/52) verwijst naar de netoverstijgende visieontwikkeling binnen de regio. Deze scholen bieden onthaalonderwijs aan binnen de regio Antwerpen. De ontwikkeling van een visie op schooloverstijgend niveau gebeurt meestal in combinatie met de ontwikkeling op schoolniveau. Alle andere scholen (42/52) hebben een schooleigen visie ontwikkeld.

Op welk niveau werd de visie ontwikkeld?	aantal	procent
Op het niveau van de school zelf	40	77 %
Op het niveau van het net/de koepel	7	13 %
Op het niveau van de eigen scholengemeenschap	3	6 %
Op het niveau van de regio	2	4 %
Totaal	52	100 %

Tabel 3 - Het niveau waarop de visie werd ontwikkeld, in de 52 scholen die aangeven dat zij een visie hebben.

¹⁶ De informatie werd gehaald uit volgende vragen uit de vragenlijst voor directies van onthaalscholen: Vraag 12: Voor welke taken worden de toegekende uren-leraar vervolgschoolcoaching momenteel gebruikt? En vraag 14: Hoe faciliteert en ondersteunt de onthaalschool de werking van de vervolgschoolcoaches?

Wat is de inhoud van de visie?

Een intensieve analyse van de visieteksten (49) leert ons dat er heel wat gelijkenissen zijn, maar ook heel wat verschillen. Zo leggen sommige scholen bijvoorbeeld de nadruk op de taken van de vervolgschoolcoaches, andere op de doelen gerelateerd aan de noden van de leerlingen in de verschillende fases van hun loopbaan. Sommige scholen benadrukken de domeinen van de begeleiding van de leerlingen (studiekeuze, taalontwikkeling, integratie ...), andere de begeleidingsmethodieken (huiswerkklassen, terugkommomenten ...). Weer andere belichten vooral de overlegstructuren en de nieuwe rollen (schoolanker, ondersteuningscoach ...) die in het leven werden geroepen naar aanleiding van de nieuwe regeling en de extra beschikbare middelen. De inventarisatie van wat scholen bespreken in hun visie geeft ons een beeld van wat de meeste onthaalscholen opnemen in hun visie op de werking van vervolgschoolcoaching. We becommentariëren hier de belangrijkste tendensen.

Rollen

Dat de rollen van de betrokken actoren bij de vervolgschoolcoaching in 96 % van de onthaalscholen (47/49) een plaats krijgen in de visie, zal niemand verbazen. De substantiële verhoging van de uren-leraar vervolgschoolcoaching vereist dat de onthaalscholen hierover een standpunt innemen binnen de klijlijnen van de regelgeving. De mate waarin de rollen worden gedefinieerd, varieert wel. In 41 % van de onthaalscholen (20/49) komt dit aspect slechts beknopt aan bod.

De rol van de vervolgschoolcoach komt aan bod in de visie van 96 % van de onthaalscholen (47/49). Het valt op dat de rol van de betrokken actoren in de vervolgscholen slechts besproken worden in 16 % van de onthaalscholen (8/49). De rollen van de klastitularis, van het CLB, van de ouders, van externe instanties (met het oog op zorg en op integratie) en van vrijwilligers komen nauwelijks of niet aan bod. De onthaalscholen definiëren de rol van de scholengemeenschap, van het lokaal overlegplatform en van de pedagogische begeleiding doorgaans niet. Er wordt wel naar verwezen in het kader van de taakinfilling van de vervolgschoolcoaches.

De onthaalschool vermeldt of concretiseert volgende aspecten in haar visie:	aantal	procent
Rollen en taken van de betrokken actoren	47	96 %
Rollen en taken van vervolgschoolcoaches	47	96 %
Rollen en taken actoren vervolgschool (schoolankers, leraren, NODO+ leden, huiswerkklasbegeleiders, taalondersteuners, leerlingenbegeleiders, leerlingen-peter/meter)	8	16 %
Rollen klastitularis onthaalonderwijs	1	2 %
Rol van het CLB	1	2 %
Rol van de ouders	1	2 %

Tabel 4 - De rollen en taken vermeld in de visieteksten van 49 onthaalscholen.

Opdrachten vervolgschoolcoaches

Binnen de dubbele opdracht van de vervolgschoolcoaches gaat de meeste aandacht in de visie naar de beschrijving van de activiteiten in verband met de begeleiding, ondersteuning en opvolging van de ex-onthaalleerlingen (49 onthaalscholen) (100 %). Dit is logisch gezien de vervolgschoolcoaching is ontstaan vanuit de zorg voor de schoolloopbaan van de anderstalige nieuwkomer. De activiteiten in verband met de expertise-overdracht en -opbouw worden vermeld of besproken door 88 % van de onthaalscholen (43/49).

Begeleiding, ondersteuning en opvolging van de ex-onthaalleerlingen

Tweeëntwintig procent van de onthaalscholen (11/49) benadrukt de algemene doelstelling om te streven naar de maatschappelijke integratie van de anderstalige nieuwkomer en/of naar het bieden van maximale onderwijs- en ontwikkelingskansen.

Het aspect van de begeleidingsopdracht van de vervolgschoolcoach dat het meeste aandacht krijgt in de visie, is de traject- en studiebegeleiding met het oog op de oriëntering van de onthaalleerlingen naar het vervolgonderwijs (67 % of 33/49). Daarnaast komen de studiebegeleiding (24 % of 12/49), de socio-emotionele ontwikkeling (18 % of 9/49), de taalontwikkeling (18 % of 9/49) en de begeleiding van de maatschappelijke integratie (18 % of 9/49) van de (ex-)onthaalleerling aan bod.

Vijfenvijftig procent van de onthaalscholen (27/49 waarvan zes beknopt) vermeldt verschillende methodieken voor de begeleiding, ondersteuning en opvolging van de (ex-)onthaalleerlingen. De tien meest vermelde zijn de uitbouw van netwerken rond de (ex-)onthaalleerlingen en de toeleiding naar externe begeleiding (27 % of 13/49), de opvolging en evaluatie van de deelname aan snuffelstages en gelijkaardige initiatieven (24 % of 12/49), de gesprekken met leerlingen (20 % of 10/49), de contacten met ouders (18 % of 9/49), de aanwezigheid van de vervolgschoolcoach op klassenraden (16 % of 8/49), de naschoolse studiebegeleiding (16 % of 8/49), de opvolging van de lerenden tijdens de lessen of op de opleidingsvloer (16 % of 8/49), het leiden naar de vervolgscholen en andere instanties (14 % of 8/49), de individuele begeleiding (16 % of 8/49) en de screening van de onthaalleerlingen voor taal op het einde van het schooljaar (8 % of 4/49). Zoals al gezegd nemen de scholen in de visie op vervolgschoolcoaching zowel taken op die zich voltrekken in het onthaaljaar als taken die uitgevoerd worden in het vervolgonderwijs. Weinig vermeld maar opmerkelijk is het initiatief om onthaalleerlingen samen met de leerlingen van de vervolgschool alvast te laten deelnemen aan schoolactiviteiten voor ze de overstap maken naar de vervolgschool.

De onthaalschool vermeldt of concretiseert volgende aspecten in haar visie:	aantal	procent
Aspecten en methodieken van begeleiding, ondersteuning en opvolging van ex-onthaalleerlingen	49	100 %
Algemene doelen	11	22 %
De leerlingen een plaats bieden in de samenleving	5	10 %
Interesses en talenten van leerlingen ontwikkelen	5	10 %
Opbouwen en versterken van een netwerk rond de leerling (o.a. ouderbetrokkenheid)	2	4 %
Maximale onderwijskansen geven aan onthaal- en ex-onthaalleerlingen	1	2 %
Maximale slaagkansen geven aan ex-onthaalleerlingen	1	2 %
De leerlingen zo snel mogelijk laten doorstromen naar het regulier onderwijs in de vervolgscholen	1	2 %
Aspecten begeleiding (ex-)onthaalleerlingen	43	88 %
Trajectbegeleiding, studiekeuzebegeleiding en toeleiding naar het vervolgtraject	33	67 %
Studiebegeleiding en/of toeleiding naar de studiebegeleiding in de vervolgschool	12	24 %
Socio-emotionele begeleiding	9	18 %
in het onthaaljaar	3	6 %
in het vervolgonderwijs	8	16 %
Begeleiding taalontwikkeling	9	18 %
in het onthaaljaar	2	4 %
in het vervolgonderwijs	8	16 %
Begeleiding integratie in de maatschappij (inclusief vrije tijdsbesteding)	9	18 %

De onthaalschool vermeldt of concretiseert volgende aspecten in haar visie:	aantal	procent
in het onthaaljaar	4	8 %
in het vervolgonderwijs	7	14 %
Trajectbegeleiding in de vervolgschool	4	8 %
Begeleiding integratie in de leerlingengroep/school in de vervolgschool	2	4 %
Methodieken begeleiding (ex-)onthaalleerlingen	27	55 %
Netwerken uitbouwen/leiden naar externe begeleiding	13	27 %
Opvolging en evaluatie van de deelname aan lessen in de vervolgscholen (snuffelstage, workshops, schakelklassen, gecombineerde trajecten onthaalklassen-vervolgonderwijs ...)	12	24 %
Gesprekken met leerlingen	10	20 %
Gesprekken met ouders/oudercontacten/infosessies en infomomenten met ouders	9	18 %
Aanwezigheid vervolgschoolcoach op de klassenraden zowel in de onthaalschool als in de vervolgschool	8	16 %
Naschoolse studiebegeleiding in groepjes (huiswerkklassen, extra lessen) voor ex-onthaalleerlingen	8	16 %
Opvolging van de leerlingen tijdens de lessen in de vervolgschool /Nederlands op de werk- en opleidingsvloer	8	16 %
Individuele begeleiding/coaching	8	16 %
Toeiden onthaalleerlingen tot de vervolgscholen, cvo's, VDAB, zomercursussen, het beroepenhuis, interimkantoren ...	7	14 %
Screening van de onthaalleerlingen voor taal op het einde van het onthaaljaar	4	8 %
Regelmatig contact met de vervolgscholen	3	6 %
Contacten met de ex-onthaalleerlingen onderhouden	3	6 %
Infomoment/infosessie voor de onthaalleerlingen	2	4 %
Terugkommomenten/ontmoetingsdagen organiseren en netwerk van de ex-onthaalleerlingen onderhouden	2	4 %
Screening interesse via belangstellings- en cognitieve testen	1	2 %
Screening algemeen	1	2 %
Openleercentrum	1	2 %
Vast moment aanwezigheid vervolgschoolcoach in de vervolgschool	1	2 %
Gezamenlijke schoolactiviteiten met leerlingen van de vervolgschool (integratie in school)	1	2 %

Tabel 5 - Aspecten en methodieken van begeleiding, ondersteuning en opvolging van ex-onthaalleerlingen die worden genoemd in de visieteksten van 49 onthaalscholen.

Expertiseoverdracht en -opbouw in het reguliere onderwijs

Drieënzestig procent van de onthaalscholen (31/49) beschreef in zijn visie over welke aspecten en inhoud de expertiseoverdracht en -opbouw moet gaan. Twaalf onthaalscholen deden dit op een zeer beknopte wijze. Volgende thema's zijn belangrijk voor de onthaalscholen: het opvangen en begeleiden van de ex-onthaalleerlingen (39 % of 19/49), de (warme) overdracht van de leerlingeninformatie (31 % of 15/49), het bepalen van het traject op maat (16 % of 8/49), de pedagogisch-didactische aanpak (12 % of 6/49) en het taalgericht vakonderwijs (10 % of 5/49). Interessant maar minder frequent vernoemd, zijn de gedifferentieerde evaluatie en deliberatie (4 % of 2/49) en de nazorg voor ex-onthaalleerlingen die geen vervolgstudies hebben aangevat (4 % of 2/49).

Om de expertiseoverdracht en -opbouw te realiseren, haalt 61 % van de onthaalscholen (30/49) verschillende methodieken aan. Opvallend is dat 16 % van de onthaalscholen (8/49) expliciet vermeldt dat ze een vraaggestuurde aanpak hanteert. De onthaalscholen spelen in op de noden van het vervolgschoolteam. In het kader van de expertisedeling en -ontwikkeling benadrukt 22 % van de onthaalscholen (11/49) het belang

van vaste overlegstructuren zoals werkgroepen of kernteams. De vaakst vooropgestelde methodieken zijn: het coachend adviseren en informeren van de directie en de leraren in de vervolgschool (49 % of 24/49), de toelichting en bespreking van de doorstromingsdossiers (8 % of 9/49), de aanwezigheid van de vervolgschoolcoaches op de toelatingsklassenraden (16 % of 8/49) en op de begeleidende of delibererende klassenraden (12 % of 6/49), het structureel overleg van de vervolgschoolcoaches met de vervolgscholen (16 % of 8/49) en in de scholengemeenschap (14 % of 7/49) en ten slotte het organiseren van nascholingen (12 % of 6/49). Een interessante methodiek zijn de wederzijdse lesobservaties die de leraar van de vervolgschool en de leraar van het onthaaljaar uitvoeren in elkaars klassen (vermeld door één school).

De onthaalscholen benoemen in hun visietekst ook heel wat instrumenten. Naast het doorstromingsdossier dat wettelijk opgelegd is, werken de scholen ook met stagemappen voor de snuffelstages, met adviesfiches, kijkwijzers taalgericht vakonderwijs, met draaiboeken voor vervolgleraars ...

De onthaalschool vermeldt of concretiseert volgende aspecten in haar visie:	aantal	procent
Aspecten en methodieken van expertiseoverdracht en -opbouw	37	76 %
Aspecten expertiseoverdracht en -opbouw in het regulier onderwijs	31	63 %
Opvangen/begeleiden van ex-onthaalleerlingen	19	39 %
Leerlingeninformatie, warme overdracht	15	31 %
Differentiatie leerinhouden/specifieke trajecten/flexibele trajecten/trajecten op maat	8	16 %
Pedagogisch-didactische aanpak, methodieken, hulpmiddelen	6	12 %
Taalgericht vakonderwijs	5	10 %
Socio-emotionele begeleiding	2	4 %
Gedifferentieerde evaluatie en deliberatie	2	4 %
Nazorg voor ex-onthaalleerlingen die geen vervolgstudies hebben aangevat	2	4 %
Methodiek expertiseoverdracht en -opbouw in het regulier onderwijs	30	61 %
Advies/toelichting/informatieverstrekking/vragen beantwoorden/coachen leraren/sensibiliseren	24	49 %
Toelichting en bespreking van het doorstromingsdossier/vervolgdossier	9	18 %
Toelatingsklassenraad	8	16 %
Structureel overleg vervolgschoolcoaches met vervolgscholen	8	16 %
Structureel overleg in de scholengemeenschap	7	14 %
Vormingen/nascholingen/studiedagen	6	12 %
Aanwezigheid vervolgschoolcoaches op klassenraden	6	12 %
Tandem vervolgschoolcoach-schoolanker vervolgschool	3	6 %
Informele contacten vervolgschoolcoach met leraren vervolgschool	3	6 %
Gesprekken met leraren	2	4 %
Aanwezigheid vervolgschoolcoaches op overlegmomenten in de vervolgschool	2	4 %
Intervisie	2	4 %
Infomomenten/infosessies voor leraren vervolgscholen	2	4 %
Telefonisch contact (regelmatig) met vervolgscholen	2	4 %
Schooloverstijgend overleg schoolankers vervolgscholen	2	4 %

De onthaalschool vermeldt of concretiseert volgende aspecten in haar visie:	aantal	procent
Schooloverstijgend overleg medewerkers NODO+	2	4 %
Overleg over netten heen	2	4 %
Lesobservaties van de leraren vervolgschool bij leraren onthaalklassen	1	2 %
Lesobservaties door de vervolgschoolcoach bij leraren in de vervolgschool	1	2 %

Tabel 6 - Aspecten en methodieken van expertiseoverdracht en -opbouw in het vervolgonderwijs die worden genoemd in de visieteksten van 37 (uit 49) onthaalscholen. Percentages zijn berekend op het totaal van 49 onthaalscholen die hun visie met ons deelden.

Professionalisering vervolgschoolcoaches en leraren onthaaljaar

Een beperkt aantal scholen neemt methodieken (24 % of 12/49) op in verband met de professionalisering van de vervolgschoolcoaches. Tabel 8 illustreert dit. Het overleg met relevante externe stakeholders (12 % of 6/49), het schooloverstijgend overleg tussen vervolgschoolcoaches (8 % of 4/49), studiedagen (6 % of 3/49) en zelfstudie (6 % of 3/49) worden het meest vermeld.

De onthaalschool vermeldt of concretiseert volgende aspecten in haar visie:	aantal	procent
Methodieken professionalisering vervolgschoolcoaches	12	24 %
Overleg met relevante externe stakeholders (vdab, inburgering ...)	6	12 %
Schooloverstijgend overleg vervolgschoolcoaches (kernteam vervolgschoolcoaching)	4	8 %
Studiedagen/vormingen	3	6 %
Zelfstudie	3	6 %
Opvolging en consultatie virtuele ruimte koepel/net	1	2 %

Tabel 7 - Aspecten en methodieken van professionalisering van vervolgschoolcoaches die worden genoemd in de visieteksten van 12 (uit 49) onthaalscholen. Percentages zijn berekend op het totaal van 49 onthaalscholen die hun visie met ons deelden.

Enkele scholen (6 % of 3/49) vermelden de professionalisering van leraren onthaaljaar door middel van schoolintern overleg met de vervolgschoolcoaches in hun visie.

De onthaalschool vermeldt of concretiseert volgende aspecten in haar visie:	aantal	procent
Professionalisering leraren onthaaljaar	3	6 %
Aspecten van professionalisering leraren onthaaljaar	1	2 %
Informatie over documenten die in doorstromingsdossier moeten komen	1	2 %
Onderwijsaanbod Vlaanderen (incl. schakelklassen)	1	2 %
Methodieken professionalisering leraren onthaaljaar	3	6 %
Overlegstructuren in de onthaalschool zelf (communicatie klastitularissen, overleg leraar onthaaljaar en vervolgschoolcoaching)	3	6 %

Tabel 8 - Aspecten en methodieken van professionalisering van leraren onthaaljaar die worden genoemd in de visieteksten van 3 (uit 49) onthaalscholen. Percentages zijn berekend op het totaal van 49 onthaalscholen die hun visie met ons deelden.

Kwaliteitszorg

De meeste onthaalscholen (86 % of 42/49) nemen geen informatie op in hun visie over de manier waarop ze hun werking rond vervolgschoolcoaching evalueren, borgen en bijsturen. Dit betekent evenwel niet dat ze naar aanleiding van overlegmomenten in de school zelf of schooloverstijgend niet reflecteren over hun werking en bijsturen. Veertien % van de onthaalscholen (7/49) neemt wel één of meer aspecten van kwaliteitszorg op in zijn visie. Maar ook voor deze scholen beperkt de visieontwikkeling zich hiervoor tot het benoemen

van de wijze van effectmeting. Resultaatsverwachtingen en een aanpak voor het bijsturen en borgen van de kwaliteit komen in de visies van deze scholen niet voor.

Van de zeven hogervermelde scholen (14 %) geven drie onthaalscholen aan dat ze de effectiviteit van de onthaalklassen willen opvolgen zonder te specificeren hoe ze dat doen. Vier onthaalscholen stellen de opvolging van de resultaten van de leerlingen in het vervolgonderwijs voorop. De leerlingenstromen worden administratief opgevolgd door vier scholen. Twee scholen verzamelen feedback van de vervolgschool door middel van bevestigingen en enquêtes.

Effectmeting/kwaliteitszorg	aantal	procent
Ja	7	14 %
Neen	42	86 %
Totaal	49	100 %

Tabel 9 - Aantal scholen die de effecten opnemen in hun visie.

Wijze van effectmeting	aantal	procent
Resultaten ex-onthaalleerlingen opvolgen	4	57 %
Administratieve opvolging (stromen) van de ex-onthaalleerlingen	4	57 %
Opvolging effectiviteit van het onthaalonderwijs (onthaalklassen)	3	43 %
Bevestigingen en enquêtes afnemen in de vervolgschool	2	29 %

Tabel 10 - Overzicht van de mate waarin effectmeting en kwaliteitszorg een plaats kreeg in de visie van 49 onthaalscholen.

Sluit de visie aan bij de regelgeving?

De visie in relatie tot de dubbele opdracht van de vervolgschoolcoaches

De regelgeving geeft de vervolgschoolcoaches een dubbele opdracht. Het ligt dus voor de hand dat de scholen aspecten van zowel de begeleiding van de leerlingen als van de ondersteuning van de leraren en het schoolteam in het regulier onderwijs opnemen in hun visie. Van de 49 scholen die vermelden dat ze een visie hebben, neemt 88 % (43 onthaalscholen) aspecten op in verband met beide opdrachten. Twaalf procent (6/43) vermeldt echter enkel aspecten in verband met de begeleiding, ondersteuning en opvolging van de ex-onthaalleerlingen. Het valt verder op dat voor 35 % van de onthaalscholen (17/43) het accent duidelijk ligt op de begeleiding, ondersteuning en opvolging van de ex-onthaalleerlingen en dat de expertiseoverdracht en -opbouw een minder grote plaats krijgt. Voor drie scholen ligt de nadruk op de expertiseoverdracht en -opbouw in het reguliere onderwijs.

De visie sluit aan bij de regelgeving		aantal	procent
Ja		43	88 %
	Beide aspecten van de opdracht van de vervolgschoolcoaches worden evenredig opgenomen.	23	47 %
	Beide aspecten van de opdracht van de vervolgschoolcoaches worden opgenomen met het accent op de begeleiding, ondersteuning en opvolging van de ex-onthaalleerlingen.	17	35 %
	Beide aspecten van de opdracht van de vervolgschoolcoaches worden opgenomen met het accent op de expertiseoverdracht en -opbouw.	3	6 %
Neen		6	12 %
	Enkel het aspect van de begeleiding van de ex-onthaalleerlingen komt aan bod.	6	12 %

De visie sluit aan bij de regelgeving		aantal	procent
	Enkel het aspect van de expertiseoverdracht en -opbouw komt aan bod.	0	0 %
Totaal		49	100 %

Tabel 11 - De mate waarin de visie aansluit bij de regelgeving, in de 49 onthaalscholen die hun visie met ons deelden.

Het onderzoeksteam ging na of het gebrek aan verwijzing naar de expertiseoverdracht en -opbouw erop wijst dat de zes onthaalscholen dit luik van de opdracht niet invullen¹⁷. De vervolgschoolcoaches van de zes scholen voeren taken uit in het kader van de expertiseoverdracht en -opbouw in het reguliere onderwijs. Vijf van de zes scholen ondersteunen ook de werking van de vervolgschoolcoaches met afspraken en maatregelen in verband met het organisatie- en onderwijskundig beleid, het beleid over de professionalisering van de coaches en/of het materieel beleid. Dat de visie geen expliciete verwijzing bevat naar het luik expertiseoverdracht en -opbouw is dus geen aanwijzing dat de school in de praktijk de regelgeving niet respecteert. Het kan wel een aanwijzing zijn dat de school bepaalde accenten legt in haar werking.

De visie op de trajectbegeleiding

Het wettelijk kader definieert de trajectbegeleiding en het verstrekken van een advies over de overstap naar het vervolgonderwijs of de arbeidsmarkt als een opdracht tijdens het onthaaljaar¹⁸. Een grondige analyse van de visies van de onthaalscholen wijst er echter op dat in 67 % van de onthaalscholen (33/49) de traject- en studiekeuzebegeleiding wordt beschouwd als een taak van de vervolgschoolcoach. Wat de scholen nu vooropstellen om te doen ligt blijkbaar nog gedeeltelijk in dezelfde lijn als voorheen. De onthaalscholen lijken de stap niet helemaal gezet te hebben naar een versterkte invulling van de opdrachten van de vervolgschoolcoaches gericht op acties in het reguliere onderwijs¹⁹.

Bij de interpretatie is evenwel voorzichtigheid geboden. De directies en schoolteams benaderen het onthaalonderwijs als een geïntegreerd geheel dat betrekking heeft op zowel het onthaaljaar als de vervolgschoolcoaching. De bevraging van de vervolgschoolcoaches wijst uit dat in 2017-2018, 65 % van de respondenten een gecombineerde opdracht hadden als vervolgschoolcoach en coördinator, onthaalleraar en/of begeleider van onthaalleerlingen. Het is niet duidelijk of de antwoorden van de directies en vervolgschoolcoaches in verband met de visie en vooral in verband met de effectieve invulling van de functie enkel betrekking hebben op de uren-leraar vervolgschoolcoaching.

Toch blijkt ook uit de visieteksten dat een aantal onthaalscholen de middelen voor vervolgschoolcoaching effectief gedeeltelijk willen inzetten voor de traject- en studiekeuzebegeleiding van de onthaalleerlingen met het oog op de oriëntering naar het regulier onderwijs. De redenering is hierbij dat, indien de vervolgschoolcoach de onthaalleerlingen goed kent, hij ook zijn opdracht in verband met de verdere ondersteuning van de leerlingen na de overstap naar het vervolgonderwijs en in verband met de expertiseoverdracht en -opbouw, beter zal kunnen uitvoeren.

¹⁷ De informatie werd gehaald uit volgende vragen van de monitoring: Welke concrete praktijken/activiteiten passen de vervolgschoolcoaches toe in het kader van hun opdracht? Op welke manier ondersteunen de onthaalscholen de vervolgschoolcoaching?

¹⁸ Codex secundair onderwijs, artikel 147/4.

¹⁹ Opgemerkt dient te worden in dat verband dat voor de invoering van de verhoging van de middelen voor vervolgschoolcoaching, de vervolgschoolcoaches taken opnamen gericht op de instroom van de nieuwkomers, de begeleiding van onthaalleerlingen en van ex-onthaalleerlingen en vooral ook de oriëntering van de onthaalleerlingen naar het vervolgonderwijs (studiekeuzebegeleiding), cf. Van Avermaet P. (2017), p. 390.

Conclusie

Achtentachtig procent van de onthaalscholen (52/59) die hebben deelgenomen aan de bevraging, geeft aan dat ze een visie hebben op vervolgschoolcoaching. Een beperkt aantal scholen (7) volgt de visie van het eigen net of de koepel. Drie scholengemeenschappen werkten een visie uit waarbij hun scholen aansluiten. Het valt op dat er veel verschil is in uitgebreidheid en diepgang waarmee de directies antwoordden op de vraag naar hun visie op vervolgschoolcoaching.

Een analyse van de visies leert ons dat de meeste onthaalscholen de begeleiding, ondersteuning en opvolging van de ex-onthaalleerlingen meer benadrukken dan de expertise-overdracht en -opbouw. Voor beide deelopdrachten benoemen de meeste respondenten zowel de vooropgestelde aspecten en inhoud als de gebruikte methodieken. Voor de begeleiding van de ex-onthaalleerlingen valt de aandacht van de onthaalscholen op voor de oriëntering van de leerlingen naar het vervolgonderwijs (67 %). De studiebegeleiding, de socio-emotionele ontwikkeling, de taalontwikkeling en de begeleiding van de maatschappelijke integratie van de (ex-)onthaalleerlingen krijgen echter ook een plaats in de visie van ongeveer 20 % van de scholen. Voor de expertiseoverdracht en -opbouw zijn volgende thema's belangrijk voor de onthaalscholen: de methodieken voor het opvangen en begeleiden van de ex-onthaalleerlingen (39 %), de (warme) overdracht van de leerlinginformatie (31 %), het bepalen van het traject op maat (16 %), de pedagogisch-didactische aanpak (12 %) en het taalgericht vakonderwijs (10 %).

De meeste onthaalscholen (86 %) zijn nog niet toegekomen aan de ontwikkeling van een visie op het systematisch en cyclisch evalueren van de kwaliteit van hun beleid rond vervolgschoolcoaching. De andere scholen (14 %) besteden in hun visie aandacht aan de wijze waarop ze de resultaten en effecten van hun werking rond vervolgschoolcoaching zullen opvolgen of meten. Maar ook voor deze scholen blijft de visieontwikkeling hierover veeleer beperkt.

Met uitzondering van zes scholen (12 %), nemen alle onthaalscholen die hun visie deelden met de onderwijsinspectie aspecten op zowel in verband met de begeleiding, ondersteuning en opvolging van de ex-onthaalleerlingen als in verband met de expertiseoverdracht en -opbouw (88 %). Hun visie sluit dus inhoudelijk aan bij de vereisten van de regelgeving voor de vervolgschoolcoaching. De zes scholen die niet spreken over de expertiseoverdracht en -opbouw in hun visie, benoemen wel opdrachten voor hun vervolgschoolcoaches in verband met deze pijler in de vraag naar het inventariseren van de opdrachten (*zie: Opdrachten van de vervolgschoolcoaches - p. 42*), wat erop wijst dat ze in de praktijk de regelgeving respecteren.

Meer dan de helft van de onthaalscholen beschouwt sommige taken van het onthaaljaar als een onderdeel van de opdracht van de vervolgschoolcoaches. Dit is vooral zo voor de trajectbegeleiding en de begeleiding van de studie- en schoolkeuze.

Op welke manier ondersteunen de onthaalscholen beleidsmatig de vervolgschoolcoaching?

Inleiding

De nieuwe regeling voor vervolgschoolcoaching houdt een substantiële verhoging in van de middelen voor de omkadering. De contactschool van de scholengemeenschap of de school met onthaalonderwijs buiten een scholengemeenschap krijgt 0,9 uren-leraar vervolgschoolcoaching per regelmatige leerling van het onthaaljaar op de eerste lesdag van februari van het voorafgaande schooljaar. De overheid geeft ruimte aan de

scholen om deze uren-leraar flexibel in te zetten binnen de klijtlijnen van de regelgeving en om een beleid uit te werken met het oog op het faciliteren van de vervolgschoolcoaching²⁰.

We onderzochten in deze monitoring een aantal aspecten van de beleidsvoering: de afspraken over de aanwending van de uren in de scholengemeenschap en de onthaalscholen, de wijze waarop de onthaalscholen de uren-leraar vervolgschoolcoaching inzetten en de wijzigingen die zich voordeden in dat verband sinds de toewijzing van de extra middelen, het werken met functiebeschrijvingen, de samenwerking met de vervolgscholen en de maatregelen die de scholen nemen om de vervolgschoolcoaching te faciliteren.

Wat is het beleid van de scholen en scholengemeenschappen over de aanwending van de uren-leraar vervolgschoolcoaching?

Hoeveel uren-leraar vervolgschoolcoaching hebben de onthaalscholen ontvangen?

Aantal ontvangen uren	
Aantal instellingen	56
Totaal aantal uren-leraar voor alle onthaalscholen	2733
Spreiding	van 5 tot 238 uren
Gemiddelde per onthaalschool	48,8

Tabel 12 - Aantal ontvangen uren, spreiding en gemiddelde per onthaalschool.

De 56 scholen die deze vraag beantwoordden, genereren samen 2733 uren-leravervolgschoolcoaching. Het aantal uren-leraar verschilt sterk van school tot school. Afhankelijk van het aantal onthaalleerlingen op 1 februari 2017, kregen de scholen voor het schooljaar 2017-2018 tussen de vijf en de 238 uren-leraar vervolgschoolcoaching. Gemiddeld komt dit neer op ongeveer 49 uren-leraar per onthaalschool.

Werden alle uren-leraar vervolgschoolcoaching ingezet?

Alle respondenten geven aan dat ze alle uren-leraar vervolgschoolcoaching hebben ingezet (98 %) met uitzondering van één school. Deze onthaalschool legt uit dat ze in het schooljaar 2016-2017 een zeer groot pakket gekregen heeft vanwege de grote groep onthaalleerlingen in 2015-2016. Om te voorkomen dat ze slechts tijdelijk ondersteuning kon bieden aan de vervolgscholen, heeft ze een driejarig programma opge maakt zodat alle ondersteuning gedurende een periode van drie jaar minstens van dezelfde orde kon zijn. Vergeleken bij het schooljaar 2016-2017 (93 %) zijn er nu meer scholen die alle uren-leraar vervolgschoolcoaching inzetten. In 2016-2017 beslisten meer onthaalscholen om uren te bufferen en te zorgen voor continuïteit op langere termijn.

Welke afspraken gelden binnen de scholengemeenschap voor de verdeling van de uren-leraar vervolgschoolcoaching?

De overheid wijst de uren-leraar vervolgschoolcoaching toe aan de contactschool van de scholengemeenschap of rechtstreeks aan de school met onthaalonderwijs die niet behoort tot een scholengemeenschap. De regelgeving stelt dat indien er binnen de scholengemeenschap meer dan één school is met onthaalonderwijs, er op niveau van de scholengemeenschap afspraken moeten worden gemaakt over de verdeling van de uren-leraar vervolgschoolcoaching over de verschillende onthaalscholen. Vijftig scholen beantwoordden

²⁰ Besluit van de Vlaamse regering inzake de organisatie van onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het gewoon voltijds secundair onderwijs, 24 mei 2002.

de vraag (85 % of 50/59). Ze behoren tot 46 scholengemeenschappen (85 %) van de 54 met onthaalonderwijs in Vlaanderen in 2017-2018 waarvan 42 met één onthaalschool en twaalf met meer dan één onthaalschool.

In de meeste scholengemeenschappen (29) met één onthaalschool, worden alle uren-leraar vervolgschoolcoaching ingezet in deze onthaalschool. Vijf onthaalscholen vermelden expliciet dat de vervolgschoolcoaches het vervolgonderwijs bedienen zowel in de eigen school als in de andere scholen. Twee onthaalscholen geven toe dat de vervolgschoolcoaches vooral het vervolgonderwijs in de eigen school ondersteunen. De scholengemeenschappen die meer dan één onthaalschool hebben, verdelen de uren-leraar vervolgschoolcoaching doorgaans naar rato van het aantal uren-leraar dat elke individuele onthaalschool heeft gegenereerd.

Een aantal scholengemeenschappen nemen schooloverstijgende initiatieven in het kader van de begeleiding van de ex-onthaalleerlingen. Zo worden er uren-leraar vervolgschoolcoaching toegewezen aan leraren van het onthaalonderwijs om schooloverstijgende huiswerkklassen of lessen Frans te geven voor de ex-onthaalleerlingen van de scholengemeenschap. Het is duidelijk dat sommige scholengemeenschappen gebruikmaken van hun beleidsruimte om de werking te optimaliseren volgens de eigen noden.

Vijf scholengemeenschappen (samen zes onthaalscholen) kennen uren-leraar vervolgschoolcoaching toe aan vervolgscholen. Deze uren gaan naar leraren regulier onderwijs die begeleiding geven voor een aantal vakken.

Interessant is ook dat in drie scholengemeenschappen (vier scholen) afspraken gemaakt worden over de verdeling van de uren-leraar vervolgschoolcoaching op basis van de deelopdracht (begeleiding ex-onthaalleerlingen of expertiseoverdracht en-opbouw) of de rol van de vervolgschoolcoaches. Zo wijzen twee scholengemeenschappen de helft van de uren-leraar vervolgschoolcoaching toe aan elk van de twee wettelijk bepaalde opdrachten van de vervolgschoolcoaches. Twee scholengemeenschappen hebben verschillende functies gecreëerd zoals ondersteuningscoach, vervolgschoolcoach en taalcoach. Ze verdelen de uren-leraar over deze functies en soms ook nog over een andere post, zoals extra ondersteuningslestijden in het curriculum van de ex-onthaalleerlingen. Twee onthaalscholen benoemen een sterk onderwijskundig beleid op het niveau van de scholengemeenschap als een succesfactor (*zie: Succesfactoren en knelpunten – p. 80*).

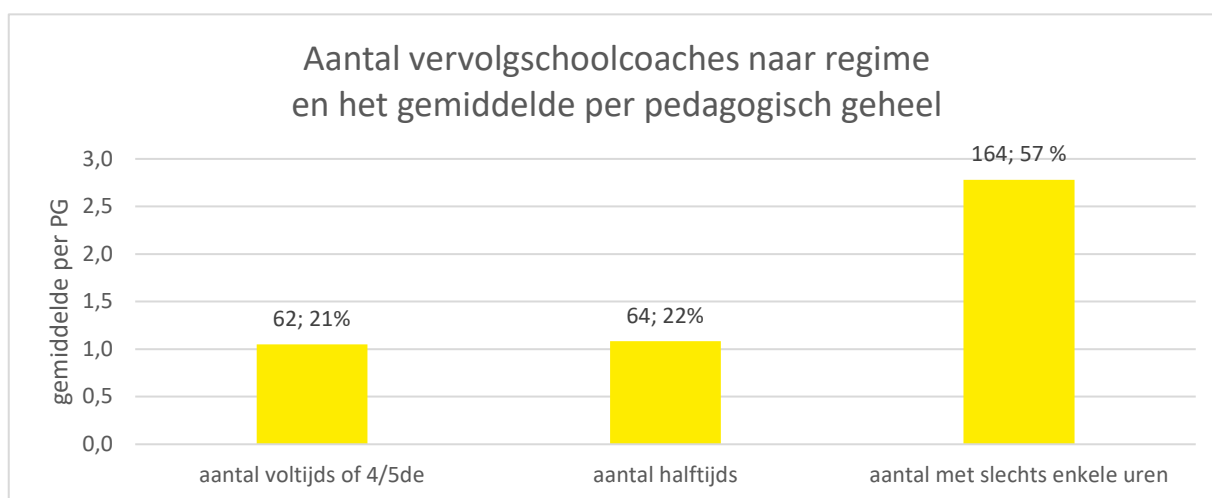
Afspraken in de scholengemeenschap over de verdeling van de uren	aantal	procent
De uren-leraar vervolgschoolcoaching gaan naar de onthaalschool.	22	44 %
De uren-leraar vervolgschoolcoaching worden ingezet in de school met onthaalonderwijs; de vervolgschoolcoaches bedienen het vervolgonderwijs in eigen school en in andere scholen.	5	10 %
De uren-leraar vervolgschoolcoaching worden ingezet in de school met onthaalonderwijs; ze bedienen voornamelijk het vervolgonderwijs in de eigen school.	2	4 %
De uren-leraar vervolgschoolcoaching worden verdeeld over de onthaalscholen op basis van het aantal gegenereerde uren.	7	14 %
De uren-leraar vervolgschoolcoaching worden verdeeld over de onthaalschool en de vervolgscholen.	6	12 %
De helft van de uren-leraar vervolgschoolcoaching gaan naar de begeleiding van de ex-onthaalleerlingen en de helft naar de expertiseoverdracht en -opbouw.	2	4 %
De scholengemeenschap splitst de uren-leraar vervolgschoolcoaching op in verschillende pakketten (school 1: ondersteuningscoaches, vervolgschoolcoaches en extra lestijden ondersteuning – school 2: taalcoaches en ondersteuningscoaches voor de expertiseoverdracht).	2	4 %
Totaal	50 scholen	100 %

Tabel 13 - Afspraken in de scholengemeenschap over de verdeling van de uren.

Wat is het beleid van de scholen in verband met het toekennen van de uren-leraar aan de vervolgschoolcoaches?

Op welke manier verdelen de scholen de uren-leraar vervolgschoolcoaching over de vervolgschoolcoaches?

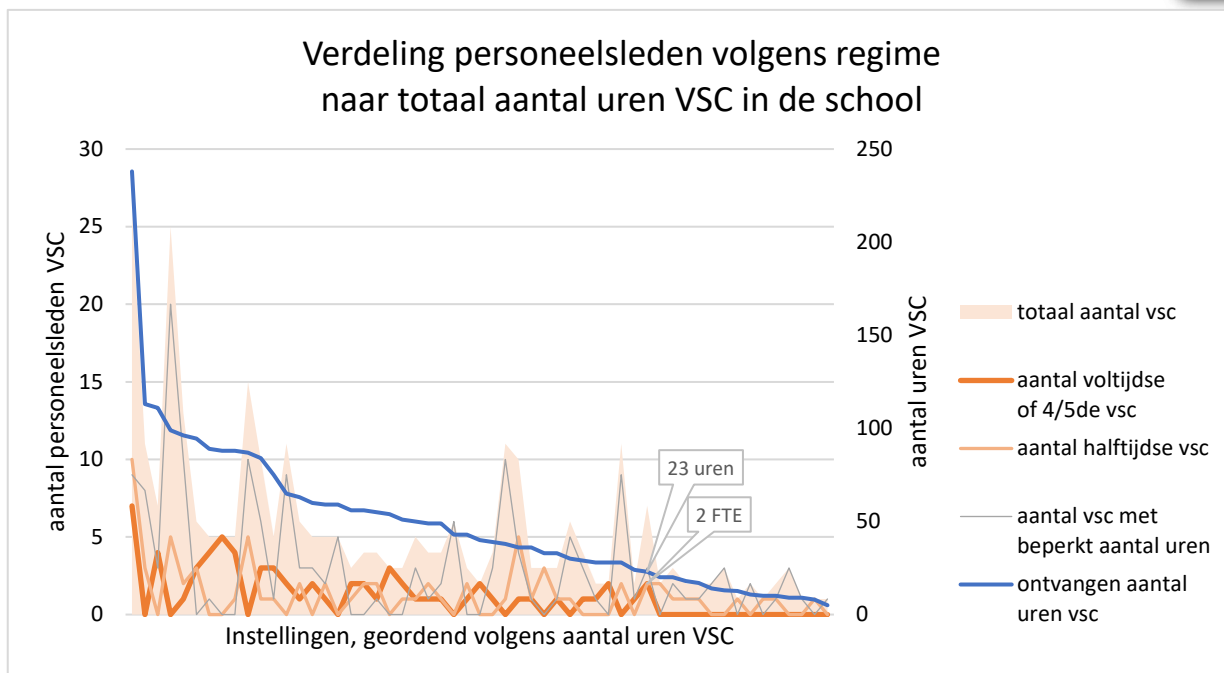
Tweehonderdnegenentwintig vervolgschoolcoaches zijn tewerkgesteld in de 59 onthaalscholen die aan de bevestiging deelnamen. Het aantal coaches per school varieert van één tot 25 coaches afhankelijk van het aantal ex-onthaalleerlingen en van de verdeling van de uren-leraar vervolgschoolcoaching over de personeelsleden. Zevenenvijftig procent van de coaches (164) heeft minder dan een halftijdse opdracht vervolgschoolcoaching ('enkele uren'). Eénentwintig procent (62) heeft een voltijdse of bijna voltijdse opdracht als vervolgschoolcoach. Tweeëntwintig procent (64) heeft een halftijdse opdracht als coach. Gemiddeld betekent dit dat er per school drie coaches zijn met enkele uren-leraar vervolgschoolcoaching, één coach met een voltijdse of bijna voltijdse opdracht en één met een halftijdse opdracht. Uit deze analyse blijkt dat de scholen er veeleer voor opteren om de uren-leraar vervolgschoolcoaching te spreiden over meerdere vervolgschoolcoaches. Per onthaalschool varieert het gemiddelde aantal uren per vervolgschoolcoach van 2,5 uren tot 20 uren. Dit wijst op een grote variatie van het beleid in dat verband.



Figuur 1 - Gemiddeld aantal vervolgschoolcoaches per pedagogisch geheel, naar werkregime.

Is er een verband tussen het aantal toegewezen uren-leraar vervolgschoolcoaching en de manier waarop de scholen de uren-leraar verdelen?

De scholen voeren een zeer verschillend beleid in verband met de verdeling van de uren-leraar vervolgschoolcoaching over de vervolgschoolcoaches. Onderstaande tabel illustreert dat er geen duidelijke samenhang is tussen het aantal uren-leraar vervolgschoolcoaching waarover de school beschikt en het opteren voor voltijdse, halftijdse of beperktere opdrachten voor de vervolgschoolcoaches. Bij de acht onthaalscholen die beschikken over 80 à 100 uren-leraar vervolgschoolcoaching bijvoorbeeld, zien we dat sommige de uren-leraar vervolgschoolcoaching verdelen over 25 vervolgschoolcoaches, andere over vijf of zes vervolgschoolcoaches. Van de 38 onthaalscholen die de ruimte hebben om een of meer voltijdse vervolgschoolcoaches aan te stellen, doen 29 scholen het wel en negen niet, wat wijst op een zeer verschillende beleid ter zake. Aansluitend hierbij is het interessant om vast te stellen dat sommige scholen (2) de clustering van de uren-leraar vervolgschoolcoaching als een succesfactor benoemen of de versnippering ervan als een knelpunt (1) omdat de clustering de praktische organisatie van de schoolbezoeken haalbaarder maakt (*zie: Succesfactoren en knelpunten- p. 80*).



Figuur 2 - Verdeling personeelsleden volgens regime, naar totaal aantal uren-leraar vervolgschoolcoaching in de school.

Wat zijn de kenmerken van het totale pakket van de opdracht van de vervolgschoolcoaches?

Een gecombineerde opdracht voor de meeste vervolgschoolcoaches

De vervolgschoolcoaches zijn verankerd in de onthaalschool die de uren-leraar vervolgschoolcoaching genereert. De grote meerderheid van vervolgschoolcoaches (81 % of 133/165) combineert een opdracht als vervolgschoolcoach met een andere opdracht in de school of scholengemeenschap. Voor 46 % (76/165) van het totaal aantal vervolgschoolcoaches betreft dit één (28 % of 47/165) of meer (18 % of 29/165) opdrachten in het onthaalonderwijs als leraar in het onthaaljaar, begeleider van onthaalleerlingen en/of coördinator van het onthaaljaar. Negentien procent van de coaches (31/165) neemt zowel één of meer andere opdrachten op in het onthaalonderwijs als één of meer opdrachten in het regulier onderwijs. Dit betekent dat in het totaal 65 % (107/165) van de vervolgschoolcoaches ook nog een opdracht hebben in het onthaaljaar. Sommige scholen argumenteren dat deze combinatie toelaat dat de vervolgschoolcoaches de ex-onthaalleerlingen goed kunnen opvolgen omdat ze hun parcours kennen en een aantal (4/165) benoemen precies ook deze combinatie als een succesfactor voor een efficiënte werking. Dat de combinatie van leraar in het onthaaljaar en vervolgschoolcoach praktisch moeilijk te organiseren is, wordt evenwel aangekaart door andere respondenten (2/165) (zie: *Succesfactoren en knelpunten- p. 80*).

Vijfendertig procent combineert de opdracht van vervolgschoolcoach met een opdracht in het regulier onderwijs. De opdrachten die vervolgschoolcoaches uitvoeren in het regulier onderwijs zijn in 20 % van de gevallen leraar regulier onderwijs en in 15 % van de gevallen een andere opdracht zoals leerlingenbeleider of GOK-leraar (10 % of 17/165), coördinator (graad, taalbeleid, pedagogisch, GOK, buitengewoon onderwijs, beleidsondersteuning ...) (4 % of 7/165) en mentor voor nieuwe leraren (2 % of 3/165).

Het totale pakket van de opdracht van de vervolgschoolcoaches	aantal vsc'es	procent vsc'es
Totaal aantal respondenten	165	100 %
Opdracht enkel als vervolgschoolcoach	32	19 %
Gecombineerde opdracht	133	81 %
Gecombineerde opdracht vervolgschoolcoach en andere opdracht in het onthaalonderwijs	76	46 %
Vervolgschoolcoach in combinatie met meerdere andere opdrachten binnen het onthaalonderwijs (coördinator, leraar onthaalonderwijs en/of begeleider onthaalleerlingen)	29	18 %
Vervolgschoolcoach in combinatie met leraar onthaalonderwijs	28	17 %
Vervolgschoolcoach in combinatie met coördinator onthaalonderwijs	9	5 %
Vervolgschoolcoach in combinatie met begeleider van onthaalleerlingen	9	5 %
Vervolgschoolcoach in combinatie met één andere opdracht in het onthaalonderwijs (bijv. organisatie flexibele trajecten Frans)	1	1 %
Gecombineerde opdracht vervolgschoolcoach met een opdracht/opdrachten in het onthaalonderwijs en een opdracht/opdrachten in het regulier onderwijs	31	19 %
Vervolgschoolcoach in combinatie met een opdracht in het onthaaljaar (leraar of begeleider) en met een opdracht in het regulier onderwijs (andere dan leraar)	17	10 %
Vervolgschoolcoach in combinatie met een opdracht in het onthaaljaar (leraar of begeleider) en met een lesopdracht in het regulier onderwijs	14	9 %
Gecombineerde opdracht vervolgschoolcoach en opdracht in het regulier onderwijs (eigen of andere school)	26	16 %
Vervolgschoolcoach in combinatie met leraar regulier onderwijs	17	11 %
Vervolgschoolcoach in combinatie met andere opdrachten in het regulier onderwijs	9	5 %

Tabel 14 – Vervolgschoolcoaching als unieke dan wel gecombineerde opdracht.

Andere opdrachten op school	aantal vervolgschoolcoaches	procent vervolgschoolcoaches
Coördinator onthaalonderwijs	35	21 %
Begeleiding onthaalleerlingen	47	28 %
Lesopdracht in het onthaaljaar	67	41 %
Lesopdracht in reguliere klassen	48	29 %
Andere	27	16 %
Totaal aantal coaches	165	100 %

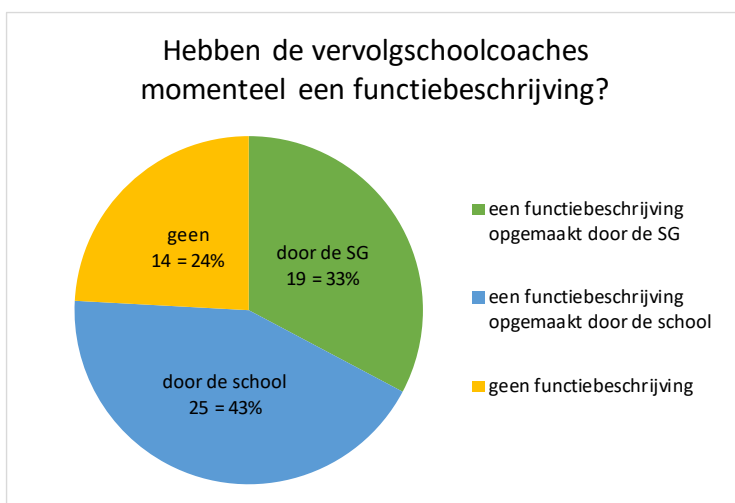
Tabel 15 - Andere rollen opgenomen door vervolgschoolcoaches met een gecombineerde opdracht.

De invulling van de opdracht van de vervolgschoolcoaches: functiebeschrijving en wijzigingen sinds de nieuwe regeling

Hebben de vervolgschoolcoaches een functiebeschrijving?

Zesenzeventig procent van de onthaalscholen beschikt over een functiebeschrijving voor de vervolgschoolcoaches (44/58). Dit blijkt uit de bevraging van de directeurs van de onthaalscholen. In 33 % van de gevallen (19/58) werd deze opgemaakt door de scholengemeenschap en in 43 % (25/58) door de onthaalschool zelf. Dit resultaat is nagenoeg hetzelfde als bij de monitoring in augustus 2017 waar 76 % van de onthaalscholen

aangaf dat ze over een functiebeschrijving beschikten²¹. Voor de nieuwe regeling beschikte ongeveer 60 % van de scholen over een functiebeschrijving voor de vervolgschoolcoaches.



Figuur 3 - Aanwezigheid van een functiebeschrijving in 58 onthaalscholen.

De bevraging van de scholengemeenschappen geeft een iets verschillend beeld. Van de 42 scholengemeenschappen die deelnamen aan de enquête, geeft nagenoeg de helft (48 %) aan dat ze voorziet in een functiebeschrijving voor de vervolgschoolcoaches. In 14 % van de scholengemeenschappen (6) is de functiebeschrijving niet gewijzigd sinds de invoering van de middelen, in 17 % van de scholengemeenschappen (7) is de functiebeschrijving gewijzigd en in 17 % (7) is er een functiebeschrijving opgemaakt naar aanleiding van de nieuwe regeling.

Niettegenstaande de positieve evolutie die zich voordeed in de onthaalscholen en in de scholengemeenschappen sinds de invoering van de nieuwe regeling, is het opvallend dat 24 % van de onthaalscholen (14/58) niet beschikt over een functiebeschrijving voor de vervolgschoolcoaches. Interessant in dat verband is dat zeven onthaalscholen het gebrek aan duidelijke afspraken over de invulling van de vervolgschoolcoaching ervaren als een knelpunt in de werking en dat twee onthaalscholen een duidelijk omschreven takenpakket als een succesfactor beschouwen (zie: *Succesfactoren en knelpunten*- p. 80). Het concretiseren van het takenpakket van de vervolgschoolcoaches door middel van functiebeschrijvingen kan beter.

Is de opdracht van de vervolgschoolcoaches gewijzigd sinds de verhoging van de middelen?

Om na te gaan of de extra omkadering vanaf 1 september 2016 heeft bijgedragen tot een verbeterde werking van de vervolgschoolcoaching stelden we de vraag aan de directeurs van de onthaalscholen of de opdracht van de vervolgschoolcoaches gewijzigd is sinds de verhoging van de middelen. Twee onthaalscholen van de 59 (3 %) antwoordden dat ze geen verhoging maar een verlaging van de middelen kenden. Elf scholen (19 %) zijn pas gestart met onthaalonderwijs in het schooljaar 2016-2017. Voor de nieuwe regeling hadden zij dus nog geen vervolgschoolcoaches. Ten slotte is er één school (2 %) die aangeeft dat de opdrachten niet zijn gewijzigd omdat ze voor de invoering van de nieuwe regeling werden uitgevoerd met BPT-uren die de school extra investeerde. Deze veertien antwoorden namen we niet op in de tabel hieronder.

Gelet op de substantiële verhoging van de middelen voor vervolgschoolcoaching is het opvallend dat slechts 78 % (35/45) van de participerende onthaalscholen aangeeft dat de opdracht is gewijzigd sinds de invoering

²¹ *Monitoringrapport OKAN. Augustus 2017*, p. 8.

van de nieuwe regeling. Tweeënveertig procent (19/45) van de onthaalscholen geeft aan dat de opdrachten sterk zijn gewijzigd en 36 % (16/45) dat ze enigszins gewijzigd zijn. In 22 % van de scholen (10/45) is de opdracht, naar eigen zeggen, niet gewijzigd. De vraag stelt zich in welke mate deze scholen de nieuwe regeling hebben opgevolgd.

Is de opdracht van de vervolgschoolcoaches gewijzigd sinds de verhoging van de middelen?	aantal	Procent
Ja, sterk gewijzigd/verbeterd	19	42 %
Ja, enigszins gewijzigd/verbeterd	16	36 %
Neen, niet gewijzigd/verbeterd	10	22 %
Totaal	45	100 %

Tabel 16 - Wijzigingen aan de opdracht van de vervolgschoolcoaches, sinds de nieuwe regeling.

Hoe faciliteren en ondersteunen de onthaalscholen de werking van de vervolgschoolcoaches?

In een onderzoek naar de kwaliteitsontwikkeling van de vervolgschoolcoaching kan de vraag niet ontbreken naar de wijze waarop de scholen de werking van de vervolgschoolcoaches ondersteunen. Vijfenvijftig respondenten beantwoordden deze vraag. We bespreken de resultaten.

Om de werking van de vervolgschoolcoaching te ondersteunen, investeren de onthaalscholen het meest in de schoolinterne (35 % of 19/55) en schooloverstijgende (31 %) (17/55) samenwerking tussen de betrokkenen. Schoolintern ligt de nadruk op de samenwerking tussen de vervolgschoolcoaches onderling en schooloverstijgend tussen de vervolgschoolcoaches en de leden van het schoolteam van de vervolgscholen. Negenenveertig procent van de onthaalscholen (27/55) vernoemen de materiële ondersteuning als een wijze van faciliteren: ze voorzien in werk- en vergaderruimtes en in ICT-uitrusting. Ook het professionaliseren van de vervolgschoolcoaches beschouwen ze als een belangrijk aspect van de beleidsmatige ondersteuning (35 % of 19/55). Vooral het voorzien in tijd en ruimte voor de coaches om deel te nemen aan nascholingen en netwerkmomenten zijn hierin belangrijk (24 % of 13/55)²². Verder is er heel wat aandacht voor een doorzichtig personeelsbeleid (15 % of 8/55) gericht op het definiëren van de verschillende rollen en verantwoordelijkheden en voor praktische maatregelen en afspraken (24 % of 13/55).

De directies van de onthaalscholen beseffen goed dat vervolgschoolcoaching een zaak is van het hele schoolteam en ingebed moet worden in de schoolcultuur. Ze laten de vervolgschoolcoaches dan ook participeren aan de ontwikkeling van het schoolbeleid over vervolgschoolcoaching, de communicatie en de structurele verankering. Ze gunnen de coaches de vrijheid om als zelfsturende teams aan de slag te gaan en de werking uit te bouwen (20 % of 11/55). Verschillende initiatieven qua communicatie (forum op personeelsvergaderingen, doorstroom van informatie op overlegmomenten, nieuwsbrief) (15 % of 8/55) zorgen ervoor dat alle betrokkenen aan boord blijven. Ten slotte streven (16 % of 9/55) onthaalscholen naar een inbedding van de vervolgschoolcoaching in de bestaande werking door de vervolgschoolcoaches te betrekken bij klassenraden (13 % of 7/55), de cel leerlingenbegeleiding (5 % of 3/55) en ook bij vakvergaderingen (2 % of 1).

Slechts twee respondenten (4 %) vermelden dat ze de werking van de vervolgschoolcoaches beleidsmatig ondersteunen door een visie te ontwikkelen. Vier respondenten (7 %) ondersteunen de werking door aandacht te besteden aan de kwaliteitszorg.

²² Een meer uitgebreide analyse van dit thema vindt u in het hoofdstuk *Professionalisering van de vervolgschoolcoaches*, op p. 78.

Beleidsmatige ondersteuning van de werking rond vervolgschoolcoaching	aantal	procent
Totaal aantal scholen	55	100 %
1. Visieontwikkeling	2	4 %
Visieontwikkeling in samenspraak met schoolbestuur en directie	1	2 %
De visie op vervolgschoolcoaching is een onderdeel van het pedagogisch project	1	2 %
2. Organisatie- en onderwijskundig beleid	47	85 %
Schoolinterne samenwerking en structureel overleg in de onthaalschool	19	35 %
in het schoolteam van vervolgschoolcoaches	9	16 %
tussen de vervolgschoolcoaches en de directie	5	9 %
tussen de vervolgschoolcoaches en de OKAN-leraren	3	5 %
tussen de vervolgschoolcoaches en het CLB	1	2 %
tussen de klastitularissen van het onthaaljaar en de vervolgschoolcoaches	1	2 %
Schooloverstijgende samenwerking en structureel overleg	17	31 %
tussen de vervolgcoaches en de ankerfiguren/leraren/teams van in de vervolgscholen	7	13 %
op het niveau van de scholengemeenschap	5	9 %
in het kernteam/overleg van vervolgschoolcoaches over de netten heen	3	5 %
met de leerlingenbegeleiders van de vervolgscholen	2	4 %
binnen de koepel/net	1	2 %
op het niveau van de scholengroep	1	2 %
met directie en beleidsmedewerkers vervolgscholen	1	2 %
op het BaSO-overleg	1	2 %
in het Lokaal Overlegplatform	1	2 %
Participatief beleid	11	20 %
Zelfsturende teams vervolgschoolcoaches die de eigen werking vorm geven	10	18 %
Aandacht voor een gedragen werking (organisatiestructuur en methodieken)	1	2 %
Bewuste inbedding van de werking van de vervolgschoolcoaching in de al bestaande werking van de school	9	16 %
De vervolgschoolcoaches worden uitgenodigd op klassenraden	7	13 %
De vervolgschoolcoaches sluiten aan in cel leerlingenbegeleiding	3	5 %
De vervolgschoolcoaches worden uitgenodigd op vakvergaderingen	1	2 %
Communicatie over de werking rond vervolgschoolcoaching	8	15 %
Tijd/forum om collega's te informeren en te sensibiliseren (bijv. op personeelsvergaderingen)	5	9 %
Meenemen feedback overleg vervolgschoolcoaches naar het overleg op de scholengemeenschap	2	4 %
Infobundel voor vervolgscholen	2	4 %
Meenemen feedback en praktijkervaringen naar het overleg met de schooldirectie	1	2 %
Vast item in de nieuwsbrief van de school	1	2 %
Doordacht personeelsbeleid	8	15 %
Inzet coördinator team vervolgschoolcoaches en werking vervolgschoolcoaching	2	4 %
Clustering uren-leraar vervolgschoolcoaching (om vervolgschoolcoaches lesvrij te maken)	2	4 %
Inzet vervolgschoolcoaches met juiste competenties en persoonlijke eigenschappen	1	2 %
Inzet coördinator ontwikkeling ondersteunend materiaal	1	2 %
Inzet coach Nederlands en Frans	1	2 %

Beleidsmatige ondersteuning van de werking rond vervolgschoolcoaching	aantal	procent
Duidelijke taakverdeling vervolgschoolcoaches	1	2 %
Motiveren van de medewerking van de leraren	1	2 %
Faciliterende (praktische) maatregelen en afspraken	13	24 %
Haalbaar uurrooster vervolgschoolcoaches (bijv. vrijroosteren sommige dagen en halve dagen)	6	11 %
Mogelijkheid voor vervolgschoolcoaches tot een flexibele invulling van de agenda die ze autonoom bepalen	5	9 %
Vaste overlegmomenten	3	5 %
Alle toegewezen uren-leraar vervolgschoolcoaching worden ingezet voor vervolgschoolcoaching (volgens regelgeving)	2	4 %
Apart secretariaat onthaalklassen en vervolgschoolcoaching	1	2 %
Faciliteren en ondersteunen van het opzetten van projecten	1	2 %
3. Professionalisering van de vervolgschoolcoaches	19	35 %
Algemeen	3	5 %
Faciliteren van het volgen van nascholingen/vormingen (tijd, vrije keuze ...)	8	15 %
Netwerkdagen/netwerking/netwerkmomenten (tijd voor deelname)	5	9 %
Continuïteit opdrachten (mede ook door inzet BPT-uren)	1	2 %
Gecombineerde opdrachten leraar in de onthaalklassen en vervolgschoolcoaching	1	2 %
Aanmoedigen van het volgen van nascholingen	1	2 %
Vervolgscholen zijn steeds welkom in de onthaalschool	1	2 %
Nota: Het overleg is ook een vorm van professionalisering. Zie hierboven bij organisatie- en onderwijskundig beleid.		
4. Beleid leerlingenbegeleiding	2	4 %
Toegang tot het leerlingvolgsysteem van de vervolgscholen	1	2 %
Flexibele werking leerlingenbegeleiding (bijv. ruimte om leerlingen uit de les te halen)	1	2 %
Nota: Zie ook overleg met CLB en cel leerlingenbegeleiding		
5. Materiële omgeving/uitrusting	27	49 %
Logistieke ondersteuning (werkruimte met uitrusting, gespreksruimte, openleercentrum, vergaderruimtes, laptops ...)	23	42 %
Vervoerskosten worden vergoed	6	11 %
Logistieke ondersteuning bij externe activiteiten	1	2 %
Fietsen voorzien voor vervoer	1	2 %
6. Kwaliteitszorg	4	7 %
Evaluatiemomenten werking /feedbackgesprekken vervolgcoaches	2	4 %
Opvolgen vakverslagen	1	2 %
De coördinerende directeur van de scholengemeenschap volgt de volledige werking op	1	2 %
De PDCA-cirkel toepassen op de werking	1	2 %

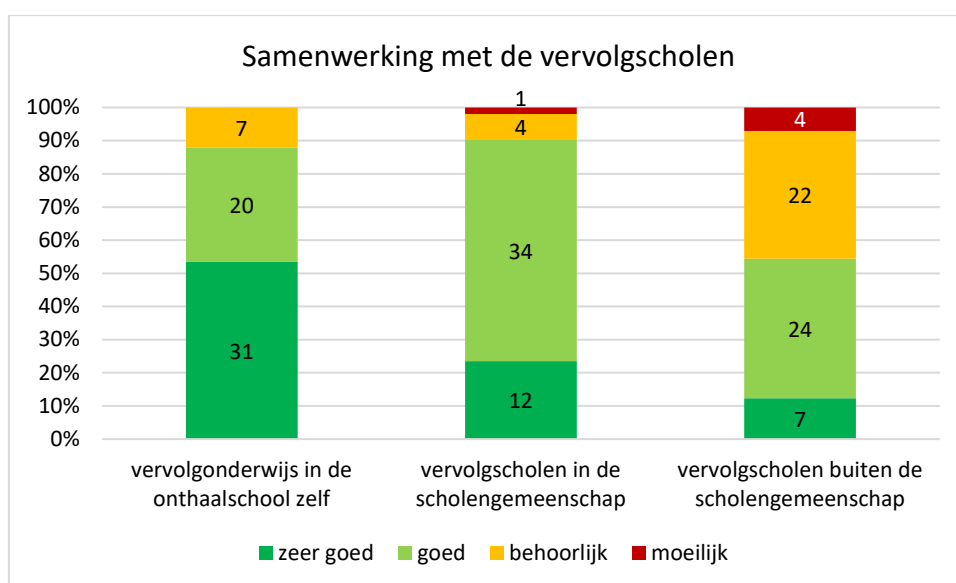
Tabel 17 - Aspecten van beleidsmatige ondersteuning van de vervolgschoolcoaching.

Hoe verloopt de samenwerking in het kader van de vervolgschoolcoaching?

We vroegen de directeurs van de onthaalscholen naar de samenwerking van de vervolgschoolcoaches (en de onthaalscholen in het algemeen) met de vervolgscholen. Daarbij gaven we de respondenten de kans een onderscheid te maken tussen (1) de samenwerking met de reguliere ‘vervolgklassen’ binnen de eigen school, (2) de samenwerking met de vervolgscholen in de scholengemeenschap en (3) met de vervolgscholen buiten

de eigen scholengemeenschap. Vervolgens konden de schooldirecteurs hun antwoorden toelichten in een open vraag.

In de onderstaande grafiek geven we een overzicht van de antwoorden op de gesloten vraag. We maken daarbij abstractie van de antwoorden ‘niet van toepassing’²³. Zowel de samenwerking met het vervolgonderwijs binnen de eigen ‘onthaalschool’ als met de vervolgscholen binnen de eigen scholengemeenschap wordt erg positief geëvalueerd. De samenwerking met scholen buiten de eigen scholengemeenschap verloopt stroever volgens ongeveer de helft van de directeurs van de onthaalscholen die reageerden op deze vraag.



Figuur 4 - Gerapporteerde kwaliteit van de samenwerking met het vervolgonderwijs.

We gingen bovendien na of directeurs van onthaalscholen met veel (20 of meer) ex-onthaalleerlingen (32 scholen) anders antwoordden dan onthaalscholen met weinig (10 of minder) ex-onthaalleerlingen (11 scholen). ‘Kleinere’ onthaalscholen antwoordden vaker ‘niet van toepassing’. Wanneer we deze antwoorden buiten beschouwing laten, zien we consequent positievere scores bij deze groep. Onthaalscholen die slechts een beperkt aantal (10 of minder) ex-onthaalleerlingen begeleiden, rapporteren dus een vlottere samenwerking met de vervolgscholen.

In de antwoorden op de open vraag geven een aantal directeurs aan dat het moeilijk is in het algemeen te antwoorden: acht directeurs merken vooral grote verschillen op in de samenwerking met de afzonderlijke vervolgscholen, zeker buiten de eigen scholengemeenschap.

Twaalf directeurs geven in hun antwoorden mee op welke vaststellingen ze zich baseren om de samenwerking met het vervolgonderwijs te evalueren. Vijf directeurs van onthaalscholen merken op dat het vertrouwen van de vervolgscholen in de vervolgschoolcoaches toeneemt en dat zij beter aanvaard worden. Anderzijds stelt één directeur juist een grotere weerstand vast van leraren die niet zo graag uitgedaagd worden door nieuwe verwachtingen. Twee respondenten hebben het over een vlotte(re) doorstroom van informatie

²³ De scholen die ‘niet van toepassing’ antwoordden, hebben slechts een kort verleden als onthaalschool (2 of 3 jaar) en zagen in de voorbije jaren slechts een beperkt aantal leerlingen uitstromen, hoofdzakelijk naar vervolgscholen buiten de eigen scholengemeenschap. We registreerden 1 antwoord ‘niet van toepassing’ betreffende het vervolgonderwijs in de eigen school, 8 met betrekking tot de vervolgscholen in de scholengemeenschap en 2 in verband met de samenwerking met de vervolgscholen buiten de eigen scholengemeenschap.

naar de vervolgschoolcoaches. Eén directeur stelt vast dat de vervolgschoolcoaches af en toe worden geconsulteerd op basis van hun specifieke expertise.

In termen van effecten of indicatoren: "we merken dit aan: ..."	aantal	procent
Totaal aantal vermeldingen	10 scholen	17 %
Positieve effecten en indicatoren	9 scholen	15 %
Het vertrouwen neemt toe. De vervolgschoolcoaches worden steeds beter aanvaard binnen andere scholen.	5	8 %
Meer professionele opvolging van de ex-onthaalleerlingen in de vervolgscholen	1	2 %
Betere afstemming en een eenvoudigere doorstroom van informatie	1	2 %
De coaches krijgen vlot toegang tot informatie vanwege de vervolgscholen.	1	2 %
Invloed op de reguliere werking	1	2 %
De vervolgschoolcoaches worden geconsulteerd als expert.	1	2 %
Er worden nieuwe stappen gezet om positief om te gaan met ex-onthaalleerlingen.	1	2 %
Negatieve effecten of indicatoren	1 school	2 %
Weerstand van leraren, omdat vervolgschoolcoaches de leerkrachten soms uit hun comfortzone halen	1	2 %

Tabel 18 - Indicatoren van vlotte of minder vlotte samenwerking met het vervolgonderwijs.

We lezen in de antwoorden van achttien directeurs ook een aantal factoren die de samenwerking ten goede komen. Ze sluiten aan bij de succesfactoren en knelpunten die de scholen aangaven (*zie: Succesfactoren en knelpunten- p. 80*). Hier bespreken we de elementen die specifiek bevorderlijk zijn voor de samenwerking. Wat (uiteraard) helpt is een zekere openheid en bereidheid om extra te investeren in de ex-onthaalleerlingen (drie respondenten vernoemen dit). Een grotere ervaring, in jaren en/of in aantal leerlingen, draagt hiertoe bij (4), maar ook het beleid van de vervolgscholen (3) – en bij uitbreiding van de scholengemeenschappen en de onthaalscholen zelf – is volgens een aantal respondenten doorslaggevend. De aanwezigheid van ankerfiguren in de vervolgschool is een voorbeeld hiervan of de installatie van andere structuren die de coaches toelaten de bredere personeelsgroep van de vervolgschool of de onthaalschool op regelmatige basis aan te spreken. Maar ook voorzien in overleg of intervisie op het niveau van de scholengemeenschap (of tussen verschillende scholengemeenschappen) kan een doorslaggevend element zijn voor een goede samenwerking tussen de scholen.

Factoren die de samenwerking faciliteren	18 onthaalscholen	31 %
In de onthaalschool	5 scholen	8 %
Een visie en werking rond onthaalleerlingen die is ingebed in het bredere schoolbeleid, een duidelijke visie en werkwijze, een sterk beleid	3	5 %
Jarenlange ervaring en traditie	1	2 %
In de eigen onthaalschool: structureel een platform voorzien voor de coaches bijv. op algemene leraarsvergaderingen	1	2 %
In de vervolgschool	12 scholen	20 %
Ervaring, zelf ook een onthaal-afdeling ...	3	5 %
Openheid en bereidheid	3	5 %
Een gericht beleid in de vervolgschool	3	5 %
* Ankerfiguren of begeleiders anderstalige nieuwkomers in alle scholen	2	3 %

Factoren die de samenwerking faciliteren	18 onthaalscholen	31 %
Constructieve samenwerking, warme contacten, netwerking	2	3 %
Basisvertrouwen tussen coaches en vervolgschool	1	2 %
Vervolgschoolcoaches die voldoende aanwezig kunnen zijn op de vervolgschool	1	2 %
Overleg met de verschillende leerlingenbegeleiders, zowel in de eigen school als in de externe vervolgscholen, indien nodig	1	2 %
Regelmatige intervisie met alle vervolgscholen	1	2 %
Weten bij wie je terecht kan met vragen	1	2 %
Op het niveau van de scholengemeenschap	2 scholen	3 %
Sterke samenwerking in de scholengemeenschap	1	2 %
Sterke verankering van vervolgschoolcoaching in het globale beleid van de scholengemeenschap	1	2 %

Tabel 19 - Gerapporteerde factoren die de samenwerking faciliteren.

Bijna evenveel directeurs geven aan waarom de samenwerking vaak moeilijk loopt. De afstand tussen de onthaalschool en de vervolgscholen speelt een rol (eigen school – eigen scholengemeenschap – andere scholengemeenschap) (6 respondenten), maar ook de mate van openheid (3), de schoolcultuur (2) en het beleid van de vervolgscholen (2) en de bereidheid om aanpassingen te doen in functie van de ex-onthaalleerlingen (3). Bovendien maken misverstanden en onwetendheid in de vervolgschool wat betreft de verwachtingen en de invulling van vervolgschoolcoaching de samenwerking soms moeilijk. Ten slotte worden ook praktische problemen genoemd zoals het afstemmen van agenda's, het vinden van de juiste contactpersoon en het overbruggen van de fysieke afstand tot de vervolgschool.

Factoren die de samenwerking hinderen	16 onthaalscholen	27 %
Buiten de eigen school is moeilijker	3	5 %
Buiten de scholengemeenschap is moeilijker (of buiten de scholengroep of buiten het netoverschrijdende regio-overleg)	3	5 %
Gebrek aan openheid en bereidheid in de vervolgscholen, bijvoorbeeld: "In aso-scholen is er meer terughoudendheid om lessen en evaluatiebeleid aan te passen aan anderstalige nieuwkomers."	4	7 %
Gebrek aan gericht beleid in de vervolgscholen	2	3 %
Verschillen in schoolcultuur	2	3 %
Misverstanden en onwetendheid in de vervolgschool wat betreft de verwachtingen en de invulling van vervolgschoolcoaching	1	2 %
Meer concreet	4 onthaalscholen	7 %
Overlegtijd vinden, agenda's afstemmen	3	5 %
Juiste contactpersoon vinden (schoolveranderingen, personeelwissels ...)	1	2 %
Afstand maakt contact moeilijker	2	3 %

Tabel 20 - Gerapporteerde factoren die de samenwerking hinderen.

Conclusie

De monitoring 2018 wijst uit dat alle onthaalscholen in meerdere of mindere mate investeren in beleidsmatige ondersteuning van de vervolgschoolcoaching. Uit het onderzoek komen een aantal sterke punten naar voren en een aantal uitdagingen.

Alle onthaalscholen faciliteren de werking van de vervolgschoolcoaching. Ze zetten vooral in op de schoolinterne en schooloverstijgende samenwerkingsverbanden, de materiële uitrusting, de professionalisering van de vervolgschoolcoaches en de participatie van de vervolgschoolcoaches aan de uitwerking en implementatie van het beleid over vervolgschoolcoaching.

Het onderzoek naar de inzet van de uren-leraar vervolgschoolcoaching toont aan dat de onthaalscholen en scholengemeenschappen de uren aanwenden. Nagenoeg alle onthaalscholen zetten alle uren-leraar vervolgschoolcoaching in. De ene school die het niet doet, wendt haar beleidsruimte positief aan om op middellange termijn continuïteit te waarborgen in haar werking van de vervolgschoolcoaching. In de meeste scholengemeenschappen heerst het principe dat de uren-leraar vervolgschoolcoaching worden aangewend binnen de onthaalschool die ze genereert, of er nu één of meer onthaalscholen zijn. Sommige scholengemeenschappen (5) doorbreken echter dit patroon. Ze verdelen de uren-leraar vervolgschoolcoaching over de onthaalscholen en de vervolgscholen. Een aantal scholengemeenschappen (3) hanteren een inhoudelijk criterium om de uren-leraar vervolgschoolcoaching te verdelen: de pijler binnen de dubbele opdracht van de vervolgschoolcoaches of de specifieke rol van de coach (ondersteuningscoach, taalcoach, vervolgschoolcoach). Sommige scholengemeenschappen nemen schooloverstijgende initiatieven (zoals gezamenlijke huiswerkklassen voor de ex-onthaalleerlingen) om beter tegemoet te komen aan de noodwendigheden binnen de werking van de vervolgschoolcoaching.

De analyse van de kenmerken van de opdrachten van de vervolgcoaches en van de spreiding van de uren-leraar vervolgschoolcoaching over de vervolgschoolcoaches laat niet toe om duidelijke conclusies te trekken over het beleid van de onthaalscholen in dat verband. Vier op vijf vervolgschoolcoaches combineren hun opdracht als vervolgschoolcoach met een andere opdracht binnen het onthaaljaar, het regulier onderwijs of beiden. De onthaalscholen opteren er vooral voor om de opdrachten van de vervolgschoolcoaches te combineren met één of meer opdrachten in het onthaaljaar (65 %) en in mindere mate met een opdracht in het regulier onderwijs (35 %). Voor een aantal scholen is de combinatie van een opdracht als vervolgschoolcoach en andere opdrachten in het onthaaljaar een bewuste beleidsmatige keuze gericht op het faciliteren van de werking: de zorg voor een goede opvolging van de leerlingen vereist volgens hen een geïntegreerde aanpak van de begeleiding in het onthaaljaar en in het vervolgonderwijs. De meest voorkomende opdrachten die de coaches naast de vervolgschoolcoaching opnemen in het onthaalonderwijs zijn leraar, leerlingenbegeleider en coördinator. In het regulier onderwijs zijn ze vakleraar of hebben ze een opdracht in het middenkader (leerlingenbegeleider, coördinerende opdracht, mentor voor nieuwe leraren ...). De onthaalscholen kiezen er vaker voor om de uren-leraar vervolgschoolcoaching te spreiden over meerdere vervolgschoolcoaches.

Niettegenstaande de positieve evolutie die zich voordeed in de onthaalscholen en in de scholengemeenschappen sinds de invoering van de nieuwe regeling, valt het op dat 24 % van de onthaalscholen (of scholengemeenschappen) nog niet beschikken over een functiebeschrijving voor de vervolgschoolcoaches. Heel wat scholen (78 %) die minstens één schooljaar onthaalonderwijs aanboden in juni 2017, hebben de opdrachten van de vervolgschoolcoaches uitgebreid of intensiever en grondiger uitgevoerd sinds de nieuwe regeling. De bijsturing van het takenpakket betreft in de meeste scholen het begeleiden, ondersteunen en opvolgen van de ex-onthaalleerlingen dat intensiever en meer gedifferentieerd gebeurt. Een minder groot aantal scholen wijzigde de invulling van de expertiseoverdracht en -opbouw in de reguliere scholen. Tweeëntwintig procent

van de onthaalscholen geven aan dat ze de opdrachten niet hebben gewijzigd. De vraag stelt zich in welke mate deze scholen de nieuwe regeling hebben opgevolgd.

De samenwerking tussen de onthaalschool en het schoolteam in het vervolgonderwijs binnen de eigen school of in de vervolgscholen van de scholengemeenschap verloopt doorgaans vlot voor iets meer dan vier op vijf scholen, volgens de inschatting van de directeurs van de onthaalscholen. Met de vervolgscholen van andere scholengemeenschappen loopt het op dit vlak in ongeveer de helft van de gevallen moeilijker. Een aantal directeurs van onthaalscholen stellen vast dat de kwaliteit van de samenwerking met de vervolgscholen soms sterk verschilt en in belangrijke mate afhankelijk is van de openheid en bereidheid, maar zeker ook van het specifieke beleid van de vervolgscholen. Er ligt dus nog een uitdaging voor de onthaalscholen in het verbeteren van de samenwerking met de vervolgscholen van andere scholengemeenschappen.

Hoe bewaken de onthaalscholen de kwaliteit van de vervolgschoolcoaching?

Inleiding

Een zorgvuldig kwaliteitsbeleid in de scholen impliceert een systematische en cyclische effectmeting van de vooropgestelde prioriteiten en doelen, een verankering en borging van processen die goed lopen en een bijsturing van wat beter kan. Belangrijk is dat de school bij het verzamelen van informatie diverse en relevante bronnen gebruikt, verschillende belanghebbenden betreft en de effectmeting baseert op de juiste vragen²⁴.

In het beperkte kader van deze monitoring vroegen we de onthaalscholen enkel op welke wijze ze de effecten van hun beleid rond vervolgschoolcoaching meten. We reikten een aantal aan te vinken opties aan voor de wijze van effectmeting. De directeurs konden ook andere manieren van effectmeting vermelden. De bevraging geeft ons dus een globaal beeld van de aard en de mate van verscheidenheid van bronnen die de scholen gebruiken. In welke mate ze de evaluatie systematisch en cyclisch uitvoeren, de gegenereerde informatie aanwenden om de werking te borgen of bij te sturen en wat de precieze inhoud van de effectmeting zijn, werd niet onderzocht in deze monitoring.

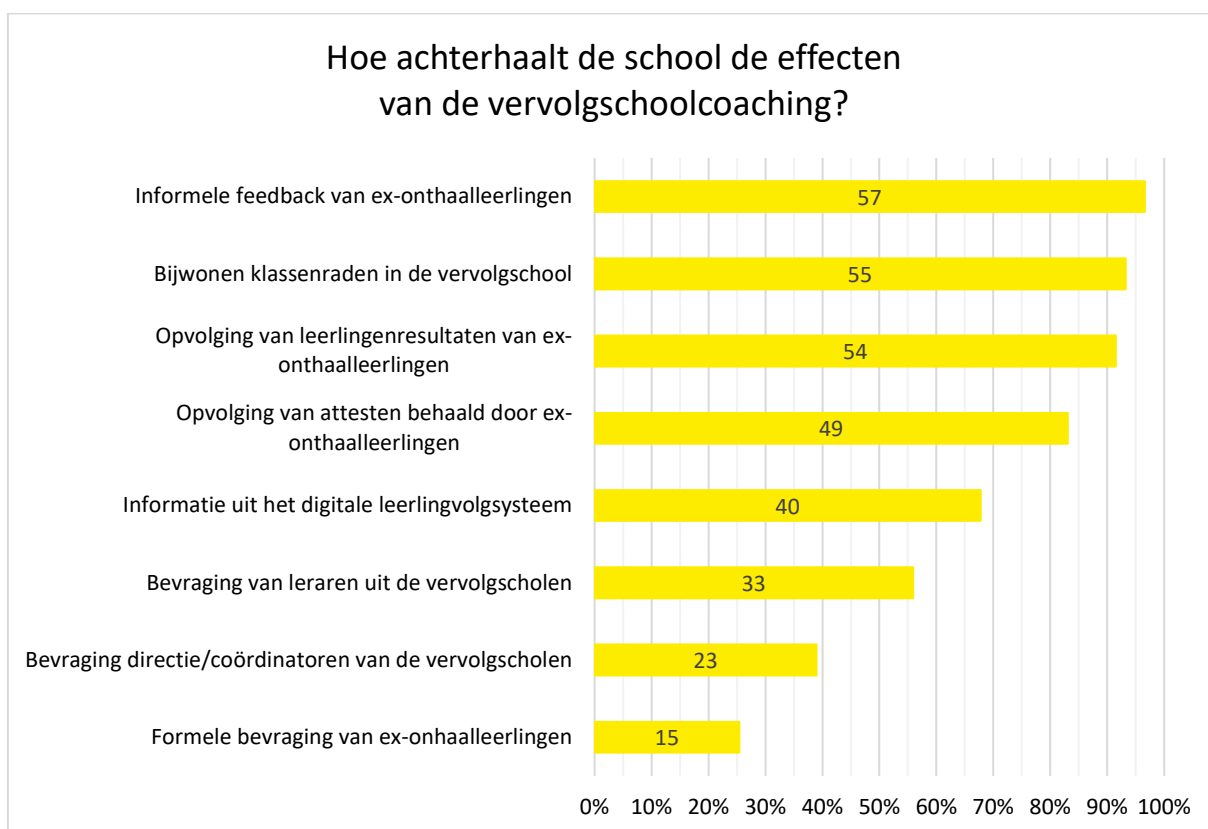
Hoe achterhalen de onthaalscholen de effecten van de vervolgschoolcoaching?

Bijna alle directeurs van de deelnemende onthaalscholen (58) meten de effecten van de werking rond vervolgschoolcoaching. De ene onthaalschool die deze vraag niet beantwoordde, gaf wel aan welke effecten ze bereikt (*zie: Gerealiseerde en beoogde effecten - p. 72*). Centraal in de effectmeting staan de effecten en resultaten die de onthaalscholen bij de ex-onthaalleerlingen bereiken. De onthaalscholen gebruiken drie tot tien bronnen (gemiddeld 5,8) en betrekken hierbij verschillende belanghebbenden. De bronnen zijn zowel cijfermatig als kwalitatief van aard.

De onthaalscholen geven aan dat ze de effecten van de vervolgschoolcoaching vooral inschatten op basis van informele feedback door de leerlingen (96 %), bijwonen van klassenraden (93 %) en opvolging van leerlingresultaten (91 %) en attesten (83 %). Het digitale leerlingvolgsysteem is voor bijna 70 % van de onthaalscholen een belangrijke bron van informatie over de effecten van hun acties.

²⁴ Gebaseerd op de Vlaamse onderwijsinspectie, *Bronnendocument. Referentiekader voor onderwijskwaliteit*, 2017, hoofdstuk 4, pp. 95 – 109.

Een kleiner aantal directeurs verwijzen naar bevragingen van leraren (55 %) en directie of zorg- en andere coördinatoren (39 %) van de vervolgscholen. Dit zou deels verklaard kunnen worden door het feit dat de vervolgschoolcoaches genoeg nemen met de informatie die ze inwinnen op de klassenraden. Een andere mogelijke verklaring ligt in de problemen die de vervolgschoolcoaches ervaren bij de samenwerking met de vervolgscholen. Niet minder dan negentien onthaalscholen vermelden het gebrek aan responsief vermogen in de vervolgscholen (zie: *Succesfactoren en knelpunten- p. 80*). Ook de formele bevraging van ex-onthaalleerlingen (25 %) behoort in mindere mate tot de opvolgingsmethodiek van de resultaten van de werking. De taalbarrière en kwetsbaarheid van de leerlingen kunnen hier mogelijk een verklaring voor bieden. Dit wordt evenwel gecompenseerd door de aandacht van de scholen voor de informele feedback van de leerlingen.



Figuur 5 – Wijze van effectmeting van de vervolgschoolcoaching.

Andere vormen van effectmeting betreffen onder meer de bevraging van andere betrokkenen zoals de personen van het buitenschools netwerk van de ex-onthaalleerlingen (1), de leerlingenbegeleiders van de vervolgschool (1), de leraren regulier onderwijs betrokken bij de snuffelstages (1). Verder verwijzen de directeurs ook naar netoverschrijdend overleg (lokaal overlegplatform en pedagogische werkgroep OKAN) (2) en naar het overleg tussen vervolgschoolcoaches (1) als bron van informatie. Interessant zijn ten slotte de reacties op Facebook en de gesprekjes op terugkomdagen om de feedback van ex-onthaalleerlingen te verzamelen.

Uit de antwoorden van de directeurs blijkt dat de gebruikte bronnen bijna allemaal gericht zijn op het opvolgen van de effecten bij de ex-onthaalleerlingen. Wat lijkt achterwege te blijven, is de aanwending van bronnen om een gerichte effectmeting van de expertiseoverdracht en -opbouw in het reguliere onderwijs uit te voeren.

Vergeleken bij de resultaten van de vorige monitoring stellen we een positieve evolutie vast. In juni 2017 waren een aantal scholen nog niet toe aan effectmeting. In juni 2018 meten alle scholen de effecten, op één school na. De drie meest gebruikte bronnen van effectmeting zijn niet veranderd sinds de vorige monitoring: het opvolgen van de leerlingresultaten, de informele feedback van de ex-onthaalleerlingen en het bijwonen van klassenraden. Opvallend is echter dat nu ook veel meer onthaalscholen de behaalde attesten gebruiken als een indicator in hun kwaliteitszorg van de vervolgschoolcoaching²⁵.

Conclusie

Niettegenstaande de vaststelling dat slechts zeven onthaalscholen in hun visie de evaluatie van de resultaten en de effecten van hun werking als doelstelling opnemen (*zie: Wat is de inhoud van de visie? - p. 17*), geven, op één na, alle onthaalscholen aan dat ze de effecten van hun werking opvolgen en hiervoor verschillende bronnen gebruiken. Positief hierin is dat de aard van de bronnen toelaat om de effecten en resultaten bij de lerenden in kaart te brengen. Sinds de vorige monitoring in juni 2017 zijn er dus meer scholen die de resultaten en de effecten van hun werking opvolgen. Ze gebruiken hiervoor ook meer verschillende zowel kwantitatieve als kwalitatieve informatiebronnen waarvan de meeste voorkomende de informele feedback van leerlingen, de informatie van klassenraden, de leerlingresultaten en de attesteringsgegevens zijn. Wat minder lijkt aan bod te komen is het gebruik van bronnen om de expertiseoverdracht en -opbouw in het vervolgonderwijs gericht te evalueren.

Algemene conclusie kwaliteitsontwikkeling van de vervolgschoolcoaching sinds de invoering van de nieuwe regeling

In deze tweede ‘verrijkte’ monitoring onderzocht de onderwijsinspectie hoe de onthaalscholen omgaan met de kwaliteitsontwikkeling van de vervolgschoolcoaching. De overheid investeerde immers heel wat extra middelen om de werking van de vervolgschoolcoaching te ondersteunen. Ze verwacht dan ook van de onthaalscholen dat ze deze middelen doordacht inzetten om de ex-onthaalleerlingen kwaliteitsvol onderwijs en optimale onderwijskansen te bieden.

De monitoring wil een eerste globaal beeld geven van de visieontwikkeling, de beleidsmatige ondersteuning en de kwaliteitszorg in de onthaalscholen twee jaar na de implementatie van de nieuwe regeling over de vervolgschoolcoaching. De algemene conclusie is dat de meeste onthaalscholen plichtsbewust aan de slag zijn gegaan met de implementatie van de nieuwe regeling. De directeurs van de onthaalscholen vermelden heel wat beleidsmatige initiatieven sinds de verhoging van de middelen. Zoals te verwachten blijven er na slechts twee jaar implementatie ook een aantal uitdagingen bestaan. De onthaalscholen evolueren ook met verschillende snelheden, mede afhankelijk van de ervaring die ze hebben met onthaalonderwijs.

Visie

De meeste participerende onthaalscholen (88 %) geven aan dat ze een visie hebben op vervolgschoolcoaching. De meeste kunnen hun visie echter nog verfijnen. De visieontwikkeling op het vlak van kwaliteitszorg staat nog in de kinderschoenen. Slechts één onthaalschool op zeven besteedt aandacht aan de wijze waarop ze de resultaten en effecten van haar werking rond vervolgschoolcoaching evalueert, borgt en bijstuurt. Het

²⁵ In de monitoring 2017 werd gewerkt met open vragen en in de monitoring 2018 met een aanstiplijst aangevuld met een open vraag. Het verschil in gebruikte methodiek kan een impact hebben gehad op de resultaten. Voorzichtigheid is dus geboden bij de vergelijking.

onderzoek wijst uit dat de meeste onthaalscholen de regelgeving voor de dubbele opdracht van de vervolgschoolcoaches respecteren, hoewel de pijler begeleiden, ondersteunen en opvolgen van de ex-onthaalleerlingen in het algemeen sterker wordt benadrukt.

Beleidsmatige ondersteuning

Het onderzoek naar de beleidsmatige ondersteuning (organisatiebeleid en onderwijskundig beleid) van de vervolgschoolcoaching in de scholen levert een genuanceerd positief beeld op. Er zijn heel wat aanwijzingen dat nagenoeg alle scholen in meer of minder mate inspanningen leveren om de werking van de vervolgschoolcoaching te faciliteren. Alle onthaalscholen zetten de uren-leraar vervolgschoolcoaching in. Ze zetten verder vooral in op de schooloverstijgende samenwerking tussen de vervolgschoolcoaches en het schoolteam in de vervolgscholen en op schoolinterne samenwerking tussen de vervolgschoolcoaches. Ook de participatie van de vervolgschoolcoaches aan de uitwerking en de implementatie van het beleid over vervolgschoolcoaching, de materiële uitrusting en de professionalisering van de vervolgschoolcoaches vormen belangrijke aspecten waar de onthaalscholen aandacht aan besteden in hun beleid. Een aantal scholen en scholengemeenschappen wendde de beschikbare beleidsruimte creatief aan om een zo krachtig mogelijk beleid uit te werken gericht op de specifieke kenmerken van de leerlingen en van de personeelsleden en op de context waarin de vervolgschoolcoaching moet gerealiseerd en geconcretiseerd worden. Zo bijvoorbeeld de creatie van de nieuwe gedifferentieerde functies van de vervolgschoolcoaches als taalcoach, ondersteuningscoach en vervolgschoolcoach in een aantal scholengemeenschappen of onthaalscholen. Zo ook de verdeling van de uren-leraar vervolgschoolcoaching over de onthaalscholen én de vervolgscholen.

Het onderzoek legt een aantal uitdagingen bloot in verband met het beleid over de invulling van de opdrachten van de vervolgschoolcoaches. Eén op vier onthaalscholen kan de werking van de vervolgschoolcoaching sterker beleidsmatig ondersteunen door een functiebeschrijving voor de coaches uit te werken. Een functiebeschrijving biedt immers een duidelijke basis voor alle betrokkenen voor de concrete taakinfilling en voor de evaluatie achteraf. Verder valt op dat één op vijf onthaalscholen de opdrachten niet wijzigde sinds de invoering van de nieuwe regeling. De vraag stelt zich of deze scholen de nieuwe regeling voldoende hebben geïmplementeerd. In de scholen die de opdrachten wel hebben gewijzigd, betreft de bijsturing van het taakpakket meestal het begeleiden, ondersteunen en opvolgen van de ex-onthaalleerlingen dat intensiever en meer gedifferentieerd gebeurt. Een minder groot aantal scholen wijzigde de invulling van de expertiseoverdracht en -opbouw in de reguliere scholen.

In het algemeen zijn de onthaalscholen veeleer tevreden over de samenwerking met de schoolteams in het vervolgonderwijs. De samenwerking verloopt, volgens de directeurs van de onthaalscholen, evenwel iets vlotter binnen de eigen school en scholengemeenschap dan met de vervolgscholen buiten de scholengemeenschap. Er ligt nog een uitdaging in het verbeteren van de samenwerking tussen de onthaalscholen en de vervolgscholen van andere scholengemeenschappen.

Opvallend is ook dat heel wat onthaalscholen het onthaalonderwijs (onthaaljaar en vervolgonderwijs) in de visie benaderen als één geheel en nog heel wat taken in het onthaaljaar willen toevertrouwen aan de vervolgschoolcoaches. Sommige scholen kiezen bewust voor een geïntegreerd beleid. Voor andere kan dit wijzen op een aarzelende houding om de gewijzigde regeling ten volle te implementeren.

Kwaliteitszorg

Hoewel de meeste scholen nog kunnen groeien op het vlak van visieontwikkeling in de kwaliteitszorg van vervolgschoolcoaching, stellen we voor de effectmeting een positieve evolutie vast sinds de vorige monitoring van 2017. Nagenoeg alle onthaalscholen evalueren hun beleid over vervolgschoolcoaching en gebruiken

hiervoor verschillende kwalitatieve en kwantitatieve informatiebronnen die het mogelijk maken om, naast de werking, ook de effecten en de resultaten bij de ex-onthaalleerlingen in kaart te brengen. Wat evenwel minder lijkt aan bod te komen is het gebruik van bronnen om de expertiseopbouw in het vervolgonderwijs gericht te evalueren.

OPDRACHTEN VAN DE VERVOLGSCHOOLCOACHES

Inleiding

In het hoofdstuk *Wijziging van de opdrachten van de vervolgschoolcoaches* (p. 34) bespraken we de beleidskeuze van de onthaalscholen om de invulling van de opdracht van de vervolgschoolcoaches af te stemmen op de gewijzigde regelgeving. In dat verband stelden we vast dat 35 van de deelnemende onthaalscholen de invulling van de opdrachten van de vervolgschoolcoaches bijstuurden sinds 1 september 2016. Het betreft 78 % van de scholen die minstens één jaar onthaalonderwijs aanboden in juni 2017. Voor de andere 22 % scholen (10) stelt zich de vraag of de nieuwe regeling wel voldoende werd geïmplementeerd. Ook kwamen we tot de conclusie dat 24 % van de participerende onthaalscholen (14) de taakinfilling van de vervolgschoolcoaches niet hebben geconcretiseerd in een functiebeschrijving.

In dit hoofdstuk bekijken we eerst de aard van de bijsturingen van de opdrachten van de vervolgschoolcoaches. Vervolgens brengen we een overzicht van de taakinfilling van de vervolgschoolcoaches in juni 2018, zoals beschreven door de directies van de onthaalscholen. De intensiteit waarmee de coaches de verschillende taken uitvoeren werd in deze monitoring niet onderzocht.

Wijzigingen in de opdrachten van de vervolgschoolcoaches

We vroegen aan de directies van de onthaalscholen om een toelichting te geven bij de wijziging van de invulling van de opdrachten van de vervolgschoolcoaches sinds 1 september 2016. Tweeëndertig respondenten (op 35) gingen in op dit verzoek.

De tabel hieronder geeft een overzicht van de aard van de wijzigingen. Negen procent van de respondenten (3/32) benoemt de veranderingen in de beleidsmatige aanpak: ze hebben een sterker kader (visie en functiebeschrijvingen) uitgewerkt voor de vervolgschoolcoaching²⁶. Verder geeft 22 % van de onthaalscholen (7/32) aan dat er in het algemeen geen uitbreiding is van het takenpakket, maar dat de taken grondiger worden uitgewerkt en uitgevoerd. Zes procent van de onthaalscholen (2/32) wijst op een uitbreiding van het takenpakket.

Een verdere analyse toont dat de veranderingen vooral de begeleiding, ondersteuning en opvolging van de ex-onthaalleerlingen (63 % of 20/32) betreffen. De leerlingenbegeleiding gebeurt intensiever (25 % of 8/32). De vervolgschoolcoaches leveren meer maatwerk (16 % of 5/32) en een intensievere ondersteuning (13 % of 4/32) bij de trajectbegeleiding. Een grotere aanwezigheid van de vervolgschoolcoach in de vervolgscholen (algemeen (6 % of 2/32), op klassenraden (6 % of 2/32) en in de huiswerkklas (6 % of 2/32)) verbetert de werking. Interessant zijn de meldingen dat de vervolgschoolcoaches de ex-onthaalleerlingen nu langer

²⁶ Interessant in dat verband is dat 10 onthaalscholen het als een succesfactor beschouwen dat er een duidelijke visie is over de vervolgschoolcoaching (zie: *Succesfactoren en knelpunten* - p.92).

begeleiden (3 % of 1/32) en dat de aangeboden keuzemogelijkheden van trajecten werden uitgebreid van enkel het regulier onderwijs naar het volwassenenonderwijs en de arbeidsmarkt (3 % of 1/32).

Slechts 38 % (12/32) van de directies meldt dat de werking rond de expertiseoverdracht en -opbouw in het regulier onderwijs werd gewijzigd. Deze scholen getuigen dat er nu meer tijd en aandacht is voor het professionaliseren en coachen van de leraren in het regulier onderwijs.

Zes procent van de onthaalscholen (2/32) optimaliseerden de deskundigheidsontwikkeling voor de vervolgschoolcoaches. Ze deden dat door middel van meer intervisie, school- en netoverschrijdend overleg en door specialisatie en differentiatie in de opdrachten van de coaches. Ook hier is er een verband met wat de onthaalscholen benoemen als succesfactoren²⁷.

Aard van de wijziging	aantal	procent
Totaal aantal onthaalscholen die duiding geven	32	100 %
Algemeen en beleidsmatig	11	34 %
Er is geen uitbreiding van het takenpakket maar de taken worden nu grondiger uitgewerkt en geïmplementeerd.	7	22 %
Uitwerking van een duidelijke visie en concrete functiebeschrijvingen voor de vervolgschoolcoaches.	3	9 %
Er is een uitbreiding van het takenpakket.	2	6 %
Begeleiding, ondersteuning en opvolging ex-onthaalleerlingen	20	63 %
Algemeen: intensievere begeleiding van ex-onthaalleerlingen	8	25 %
Trajectbegeleiding meer leerlinggericht en op maat	5	16 %
Intensievere trajectbegeleiding	4	13 %
Meer socio-emotionele begeleiding en opvolging; meer aandacht voor de weerbaarheid en het welbevinden van leerlingen	2	6 %
Persoonlijke aanwezigheid van de vervolgschoolcoach in de vervolgscholen	2	6 %
Bijwonen toelatingsklassenraden en begeleidende klassenraden	2	6 %
Opstart extra huiswerkklas in de vervolgschool met aanwezigheid van vervolgschoolcoach	2	6 %
De vervolgschoolcoaches kunnen nu korter op de bal spelen: snellere detectie van problemen, betere oplossingen in functie van de leerling en de vervolgschool.	1	3 %
Langere opvolging van de ex-onthaalleerlingen (3 jaar)	1	3 %
Helikopterfunctie binnen de begeleiding van ex-onthaalleerlingen	1	3 %
De 'warme overdracht' is beter uitgewerkt.	1	3 %
Sterkere doorstromingsdossiers	1	3 %
Beter studiekeuzeproces, met meer participatie van de netwerken van leerlingen	1	3 %
Uitbreiding scoop mogelijke trajecten: regulier, volwassenenonderwijs, toeleiding tot de arbeidsmarkt	1	3 %
Expertiseontwikkeling en -opbouw in het regulier onderwijs	12	38 %
Algemeen: er is meer tijd en aandacht voor het begeleiden en professionaliseren van de leraren in de vervolgschool.	11	34 %

²⁷ Twaalf onthaalscholen vermelden de goede samenwerking en het frequent overleg van de vervolgschoolcoach met het schoolteam van de vervolgscholen als een succesfactor in de werking. Niet minder dan 20 onthaalscholen benoemen de aandacht voor expertiseontwikkeling van de vervolgschoolcoaches als een succesfactor (zie: *Succesfactoren en knelpunten* - p. 92).

Aard van de wijziging	aantal	procent
Door de opdeling tussen de functies van vervolgschoolcoach en ondersteuningscoach gaat nu een aanzienlijk deel van de uren-leraar vervolgschoolcoaching naar de actieve ondersteuning van vervolgscholen (bijvoorbeeld 'Nederlands op de opleidingsvloer' (Nodo+), taallabo's, individuele begeleiding leraren, ondersteunen van het aanspreekpunt in de vervolgschool ...)	1	3 %
Versterking professionalisering van leraren door middel van Nodo+, co-teaching ...	1	3 %
Meer overleg	1	3 %
Overleg en professionalisering vervolgschoolcoaches	2	6 %
Intervisie met het team van de vervolgschoolcoaches	1	3 %
Er is overleg met vervolgschoolcoaches van andere netten om de gezamenlijke middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten en de vervolgcoaching zo uniform mogelijk te maken.	1	3 %
Vervolgschoolcoaches kunnen zich meer professionaliseren in hun taak.	1	3 %
Er is meer gespecialiseerde en gedifferentieerde inzet van de vervolgschoolcoaches.	1	3 %
Andere	1	3 %
Ondersteuning (in beperkte mate) van maatschappelijke trajecten (vrije tijd, socio-cultureel, jeugdwerk, zomerschool ...)	1	3 %

Tabel 21 - Duiding bij de wijzigingen in de opdracht van de vervolgschoolcoaches in 32 onthaalscholen.

Inventaris van de uitgevoerde taken in het schooljaar 2017-2018

Inleiding

We vroegen de directeurs voor welke taken ze de toegekende uren-leraar vervolgschoolcoaching inzetten. Dit onderdeel van de monitoring geeft dus een inventaris van de soorten taken die de vervolgschoolcoaches opnemen. We kozen ervoor om een open vraag te stellen om tot zo rijk mogelijke informatie te komen. Bij de bespreking zullen we waar mogelijk een vergelijking maken met de inventaris van de opdrachten van de monitoring van juni 2017. Gaandeweg identificeren we ook enkele opvallende voorbeelden van taakinvolving en methodieken.

We ordenen de antwoorden in zes clusters: (1) de opdrachten in verband met de begeleiding, ondersteuning en opvolging van de ex-onthaalleerlingen; (2) de opdrachten met betrekking tot de expertiseoverdracht en -opbouw in het vervolgonderwijs; (3) de opdrachten in verband met de expertiseoverdracht en -opbouw buiten het vervolgonderwijs; (4) de coördinerende taken voor de vervolgschoolcoaching, (5) de opdrachten in verband met de kwaliteitszorg van de vervolgschoolcoaching en ten slotte (6) de opdrachten uitgevoerd in het onthaaljaar. In verband met de begeleiding, ondersteuning en opvolging van de ex-onthaalleerlingen werpen we ook een blik op het aantal ex-onthaalleerlingen die de vervolgschoolcoaches opvolgen, de duur van de opvolging en de samenhang tussen het aantal opgevolgde ex-onthaalleerlingen en het aantal toegevoegde uren-leraar vervolgschoolcoaching. Voor de leesbaarheid van de tekst geven we eerst een algemeen beeld van de invulling van de opdrachten. Daarna zoomen we in op elk van de zes clusters.

De opdrachten in verband met de begeleiding van de ex-onthaalleerlingen enerzijds en de opdrachten in verband met de expertiseoverdracht en -opbouw anderzijds zijn echter niet altijd zuiver van elkaar te onderscheiden. Op basis van de antwoorden vermoeden we verder dat niet alle respondenten een volledige inventaris hebben gegeven van de taken die de coaches uitvoeren. Sommige hebben enkel de belangrijkste taken vermeld. Dit alles heeft als gevolg dat voorzichtigheid geboden is bij de conclusies. Dit overzicht heeft vooral als doel om de opdrachten te inventariseren zonder daarbij volledigheid te ambiëren.

Algemeen overzicht opdrachten vervolgschoolcoaches

Een eerste blik op de taakinfilling van de vervolgschoolcoaches levert een positief beeld op van de implementatie van de nieuwe regeling voor beide pijlers van de opdracht van de coaches. De directeurs van alle onthaalscholen die deelnamen aan de bevraging (59) geven aan dat de vervolgschoolcoaches opdrachten opnemen in verband met de begeleiding, ondersteuning en opvolging van de ex-onthaalleerlingen (100 %). Op één school na die recent met onthaalonderwijs is gestart, voeren in alle onthaalscholen de vervolgschoolcoaches ook taken uit met betrekking tot de expertiseoverdracht en -opbouw in het vervolgonderwijs (98 % of 58/59). Dit globale resultaat sluit aan bij de vaststellingen van de vorige monitoring waaruit ook bleek dat alle onthaalscholen voor beide pijlers opdrachten opnamen. Sterk aanleunend bij en ondersteunend voor de dubbele opdracht vermeldt 12 % van de respondenten (7/59), als onderdeel van de taakinfilling, de coördinatie van de werking en vermeldt 27 % taken in het kader van de kwaliteitszorg van de vervolgschoolcoaching (16/59). Zesenvertig procent van de onthaalscholen benoemt verder ook opdrachten in het kader van de professionalisering van andere doelgroepen zoals de vervolgschoolcoaches zelf, het schoolteam van het onthaaljaar en andere betrokkenen. Ten slotte vermeldt 25 % van de onthaalscholen (15/59) opdrachten uitgevoerd binnen het onthaaljaar.

Algemeen overzicht van de opdrachten van de vervolgschoolcoaches	Directeurs onthaalscholen	
	aantal	procent ²⁸
Begeleiding, ondersteuning en opvolging van ex-onthaalleerlingen	59	100 %
Opdrachten i.v.m. expertiseoverdracht en -opbouw in het regulier onderwijs	58	98 %
Opdrachten i.v.m. professionalisering m.b.t. vervolgschoolcoaching (vervolgschoolcoaches, schoolteam onthaalonderwijs, externen)	27	46 %
Coördinatie van de opdrachten vervolgschoolcoaching	7	12 %
Kwaliteitszorg met betrekking tot de vervolgschoolcoaching	16	27 %
Opdrachten in het onthaaljaar m.u.v. studiekeuzebegeleiding	15	25 %

Tabel 22 - Invulling van de opdracht van de vervolgcoaches. De cijfers wijzen op het aantal onthaalscholen die dit melden (n=59).

Opdrachten in het kader van de begeleiding, ondersteuning en opvolging van gewezen anderstalige nieuwkomers

Een meer diepgaande analyse van de taakinfilling van de vervolgschoolcoaches in het kader van de cluster 'begeleiding, ondersteuning en opvolging van de gewezen anderstalige nieuwkomers' toont dat de verschillende taken kunnen ondergebracht worden in vier deelclusters zoals geïllustreerd in onderstaande tabel. Om de bespreking overzichtelijk te houden, bespreken we achtereenvolgens de vier deelclusters en volgen hierbij het parcours van de ex-onthaalleerling.

²⁸ Bij de berekening van het percentage van de directeurs die een cluster van opdrachten of een opdracht vermelden, werd steeds de noemer 59 gebruikt in alle tabellen en grafieken, tenzij anders vermeld.

Begeleiding, ondersteuning en opvolging van ex-onthaalleerlingen	aantal	procent
Begeleiding en opvolging van de ex-onthaalleerlingen in het vervolgonderwijs: leer-, taal-, socio-emotionele en integratiebegeleiding en -opvolging	59	100 %
Begeleiding studie- en schoolkeuze van de onthaalleerlingen	52	88 %
Begeleiding van de onthaalleerlingen bij de overstap naar de nieuwe school/op-leiding of het werkveld	28	47 %
Betrekken ouders bij de studie- en schoolkeuze, bij de trajectbepaling en bij de begeleiding in het vervolgonderwijs	23	39 %

Tabel 23 - Opdrachten op het vlak van begeleiding, ondersteuning en opvolging van ex-onthaalleerlingen (n=59).

Begeleiding studie- en schoolkeuze van de onthaalleerlingen

De begeleiding van de studie- en schoolkeuze (oriëntering) is een belangrijke opdracht voor de vervolgschoolcoaches die door 88 % van de directeurs van deelnemende onthaalscholen (52/59) wordt vermeld. Deze taak voltrekt zich tijdens het onthaaljaar waar de leerling wordt voorbereid op de overstap naar het vervolgonderwijs. We herhalen hierbij onze vraag of deze opdracht in de uren-leraar vervolgschoolcoaching moet opgenomen worden en verwijzen naar onze bespreking over de traditie van de invulling van de vervolgschoolcoaching en de visie van sommige onthaalscholen op een geïntegreerde benadering van het onthaalonderwijs als geheel (*zie: Een visie op vervolgschoolcoaching - p. 15*).

De onderstaande tabel illustreert dat de oriëntering van de anderstalige nieuwkomer naar het vervolgonderwijs een complexe en omvattende opdracht is met heel wat taken. Deze taken zijn zowel gericht op het informeren van de leerling als op het identificeren van zijn talenten, vaardigheden en wensen en op het ondersteunen van zijn zelfconceptverheldering (Wie ben ik en wat wil ik studeren?).

De vervolgschoolcoach leert de onthaalleerling kennen door deel te nemen aan de klassenraden van het onthaaljaar (29 % of 17/59) en door screenings uit te voeren onder meer over de taalvaardigheid (17 % of 10/59). Hij/zij helpt de leerling om tot inzicht te komen door middel van trajectgesprekken (14 % of 8/59) en studiekeuzegesprekken (31 % of 18/59), door informatie te verstrekken over het Vlaamse onderwijssysteem (12 % of 7/59) en door lessen studiekeuzebegeleiding te organiseren (10 % of 6/59) met ook soms interesetesten en een studiekeuzeportfolio. Het organiseren, begeleiden en evalueren van proefmomenten (snuffelstages) en schakeltrajecten (vakken van het regulier onderwijs die al gevolgd worden tijdens het onthaaljaar) wordt het meest genoemd (88 % of 52/59). De nieuwkomers (vooral de 16-18-jarigen) krijgen de gelegenheid om deel te nemen aan externe initiatieven zoals de beroependag, de groeiprojecten bij de VDAB, een bezoek aan het beroepenhuis of aan een interimkantoor (8 % of 5/59). Het uiteindelijke doel van al deze activiteiten is om een advies te formuleren over de schoolloopbaan van de nieuwkomer na het onthaaljaar. Alle informatie wordt door de coach opgenomen in het doorstromingsdossier (32 % of 19/59). De leerlingen genieten ondersteuning bij de schoolkeuze en worden vergezeld door de coach op opendeurdagen en schoolbezoeken (29 % of 17/59). Nadat de leerling is doorgestroomd blijft de vervolgschoolcoach alert voor een eventuele heroriëntering (27 % of 16/59).

Begeleiding studie- en schoolkeuze	aantal	procent
Totaal aantal vermeldingen	52 onthaalscholen	88 %
Algemeen: Coachen ex-onthaalleerlingen bij de studiekeuze/doorstroming/oriëntering	11	19 %
Trajecten uitwerken, begeleiden en evalueren (snuffelstages, oriëntatieweken, ingroeilessen/schakeltrajecten) om de onthaalleerlingen te laten proeven en hen voor te bereiden op de overstap	52	88 %
Doorstromingsdossier opstellen en updaten	19	32 %
Studiekeuzegesprekken voeren met onthaalleerlingen	18	31 %
Deelname klassenraad onthaaljaar	17	29 %
Ondersteunen schoolkeuze/uitzoeken gepaste vervolgschool voor elke onthaalleerling (inclusief bezoek aan de vervolgschool, rondleidingen, begeleiden bij infodagen en opendeurdagen)	17	29 %
Nadenken over en opvolgen heroriënteringen	16	27 %
Screening onthaalleerling in functie van de studiekeuze (dossier bestuderen, testen rond studiekeuze, studieresultaten opvolgen, Tasan-toets taalvaardigheid ...)	10	17 %
Trajectgesprekken met onthaalleerlingen	8	14 %
Contacten met onthaalleerlingen om ze te leren kennen (via begeleiding, uitstappen, verkennende gesprekken ...)	7	12 %
Informatiemoment organiseren onderwijssystemen in België	7	12 %
Lessen geven over studiekeuze (eventueel met portfolio, met interressetests, Covaar-test, BS-test)	6	10 %
Samenwerken CLB (over studiekeuze)	6	10 %
Organiseren/begeleiden deelname aan externe initiatieven studiekeuze (beroependag, bezoek beroepenhuis, bezoek VDAB/project , interim-kantoor ...)	5	8 %
Formuleren studiekeuzeadvies	3	5 %
Organisatie aanbod van vakken en projecten in het onthaaljaar om de leerling breed te kunnen observeren	2	3 %
Contacten met de VDAB	2	3 %

Tabel 24 - Aantal vermeldingen van taken met betrekking tot de begeleiding bij studiekeuze en schoolkeuze (n=59).

Begeleiding van de onthaalleerlingen bij de overstap naar de nieuwe school/het opleidingscentrum of het werkveld

De vervolgschoolcoaches van 47 % van de onthaalscholen nemen het op zich om de ex-onthaalleerlingen te coachen en te begeleiden bij de overstap naar de vervolgschool. Ze begeleiden de ex-onthaalleerling bij het intakegesprek, het invullen van de formulieren en eventuele screenings tijdens de inschrijvingsperiode.

Begeleiding van de onthaalleerlingen bij de overstap naar de nieuwe school / opleiding of het werkveld	aantal	procent
Totaal aantal vermeldingen	28	47 %
Coachen overstap naar nieuwe school/warme overdracht (algemeen)	8	14 %
Toeleiden naar en begeleiden bij inschrijving in de vervolgscholen (incl. screening en intake en formulieren invullen)	21	36 %

Tabel 25 - Aantal vermeldingen van taken met betrekking tot de begeleiding bij de overstap naar vervolgonderwijs of werkveld.

Begeleiding en -opvolging van de ex-onthaalleerlingen in het vervolgonderwijs: leer-, taal-, socio-emotionele en integratiebegeleiding en -opvolging

Binnen de pijler begeleiding, ondersteuning en opvolging van ex-onthaalleerlingen, valt op dat alle respondenten (100 % of 59/59) de leer-, taal-, socio-emotionele en/of integratiebegeleiding vermelden. De ex-onthaalleerlingen kunnen terecht bij de vervolgschoolcoaches met hulpvragen in het algemeen (31 % of 18/59) en meer concreet naar aanleiding van leer- (58 % of 34/59), taal- (17 % of 10/59) of socio-emotionele problemen (22 % of 13/59). De begeleiding gebeurt zowel individueel als collectief zoals bijvoorbeeld in de huiswerkklassen (34 % of 20/59) en de maatklassen Nederlands (8 % of 5/59).

Om gepast te kunnen inspelen op de hulpvraag wonen de vervolgschoolcoaches de klassenraden bij (37 % of 22/59). Ze stellen individuele begeleidingsplannen en (flexibele) leertrajecten op (27 % of 16/59) in samenspraak met de vakleraren en directies van het vervolgonderwijs, wonen de cel leerlingenbegeleiding bij en overleggen met het CLB (7 % of 4/59). In heel wat gevallen zijn de coaches die mee instaan voor het uitstippelen van de flexibele leertrajecten ook diegenen die dat deden voor de nieuwkomer in het onthaaljaar. De vervolgschoolcoaches onderhouden contacten met de ex-onthaalleerlingen bij schoolbezoeken, tijdens schoolactiviteiten of op terugkomdagen in de onthaalschool (20 % of 12/59). Ook de contacten onderhouden én uitbouwen met het brede netwerk van de ex-onthaalleerlingen (opvangcentra, Solentra, VDAB, OCMW ...) behoort tot de taken van de vervolgschoolcoaches in 14 % van de onthaalscholen (8/59). De ex-onthaalleerlingen hebben namelijk vaak traumatische ervaringen achter de rug, leven soms in kansarmoede, zitten in een asielpcedure of zijn niet-begeleide minderjarigen. Verder heeft de groep van 17-18-jarigen een gedifferentieerde aanpak nodig. De vervolgschoolcoaches ondersteunen de maatschappelijke integratie van de ex-onthaalleerlingen (12 % of 7/59). De toeleiding naar vrijetijdsactiviteiten, speelpleinwerking, vakantiejobs en jeugdwerking dragen hiertoe bij. De administratieve registratie van informatie over de ex-onthaalleerlingen (trajectdossier bijwerken, gegevens bijhouden in vervolgschooldossier en in het leerlingvolgsysteem ...) die de coaches voor hun rekening nemen (24 % of 14/59), ondersteunt ten slotte de opvolging van de ex-onthaalleerlingen.

De vervolgschoolcoaches zijn creatief in het zoeken naar de beste methodieken voor het begeleiden, ondersteunen en opvolgen van de ex-onthaalleerlingen. Zo zijn er initiatieven waarbij de ex-onthaalleerlingen worden ondersteund tot op de klasvloer in het vervolgonderwijs door middel van co-teaching in het kader van de taalontwikkeling en door middel van leerlingobservaties tijdens de lessen en observatiegesprekken. Een ander voorbeeld is de dialoog waarbij de coach de leerling en zijn vakleraar samen uitnodigt op een gesprek wanneer één van de partijen een probleem heeft aangekaart. Zo probeert de coach de leerling zelfredzaam te maken (*empoweren*) zodat hij op termijn zelf de dialoog met de leraar kan aangaan. Soms slaan de verschillende onthaal- en vervolgscholen van de scholengemeenschap de handen in elkaar en organiseren ze gezamenlijk studiebegeleiding voor alle ex-onthaalleerlingen. In één school informeert de vervolgschoolcoach ook de leerlingen van de reguliere klas over de ex-onthaalleerling en coacht ze op het vlak van de omgang met gewezen anderstalige nieuwkomers.

Begeleiding en -opvolging van de ex-onthaalleerlingen in het vervolgonderwijs: leer-, taal-, socio-emotionele begeleiding	aantal	Procent
Totaal aantal vermeldingen	59	100 %
Algemeen: coachen/begeleiden ex-onthaalleerlingen in de vervolgschool	18	31 %
Ex-onthaalleerlingen begeleiden op het vlak van het leren en studeren	34	58 %
Huiswerkbegeleiding/huiswerkklassen	20	34 %
Leren leren	7	12 %
Opvolgen in de klas/observeren tijdens de les	7	12 %
Observatiegesprekken met leerlingen	5	8 %
Maatklassen (wiskunde, Frans, Engels) - extra lessen	5	8 %
Remediëring	3	5 %
Co-teaching	3	5 %
Gesprekken over het leren leren	2	3 %
Preteaching vakken	1	2 %
Open leercentrum	1	2 %
Begeleidende en delibererende klassenraden bijwonen	22	37 %
(Flexibele) leertrajecten/individueel begeleidingsplan/handelsplan opstellen en opvolgen (in samenwerking met de vervolgscholen)	16	27 %
Ex-onthaalleerlingen begeleiden op socio-emotioneel vlak en bijdragen aan hun welbevinden	13	22 %
Administratieve opvolging leerling (trajectdossier bijwerken, gegevens bijhouden in vervolgschooldossier en in het leerlingvolgsysteem ...)	14	24 %
Contacten onderhouden met ex-onthaalleerlingen (bijv. terugkomdag naar het onthaalonderwijs, mail, telefoon, opzoeken, spreekuurtje, vsc neemt deel aan schoolactiviteiten ...)	12	20 %
Ex-onthaalleerlingen begeleiden in hun taalontwikkeling	10	17 %
Maatklas Nederlands/schrijf- en spreekklas/taalmodules Nederlands/Nodo +	5	8 %
Individuele begeleiding taal	3	5 %
Taalcoaching op de klasvloer (co-teaching)	1	2 %
Contacten onderhouden met het netwerk van de ex-onthaalleerling (opvangcentra, Solentra, VDAB, OCMW, vrijetijd netwerk ...)	8	14 %
Ex-onthaalleerlingen begeleiden bij hun maatschappelijke integratie (vrijtijdsactiviteiten, begeleiden naar externe organisaties, vakantiejobs, speelpleinwerking, jeugdwerking ...)	7	12 %
Cel leerlingenbegeleiding /zorgcel bijwonen/samenwerken met het CLB	4	7 %
Toelichting geven in lesgroepen van de vervolgschool waar ex-onthaalleerlingen worden ontvangen	1	2 %

Tabel 26 - Aantal vermeldingen van taken met betrekking tot leer-, taal-, socio-emotionele begeleiding en -opvolging van de ex-onthaalleerlingen in de vervolgschool of -opleiding (n=59).

Betrekken van ouders bij de studie- en schoolkeuze en bij de begeleiding in het vervolgonderwijs

Ouderbetrokkenheid is een bepalende factor voor een succesvolle schoolloopbaan. Wetenschappelijk onderzoek heeft dit afdoende bewezen²⁹. Een aantal onthaalscholen (39 % of 23/59) beschouwen dit dan ook als een deel van het takenpakket van de vervolgschoolcoaches. Reeds wanneer de nieuwkomer in het onthaaljaar zit, nemen de vervolgschoolcoaches initiatieven om de ouders te betrekken bij de studiekeuze, de trajectbepaling en de schoolkeuze (27 % of 16/59). Ze voeren traject- en studiekeuzegesprekken met de ouders en organiseren infoavonden over de studiemogelijkheden in het vervolgonderwijs. Interessant zijn de openklasnamiddagen waarbij ouders mee in de les zitten in het regulier onderwijs en de praatcafés die één onthaalschool organiseert. In 14 % van de onthaalscholen (8/59) betrekken de vervolgschoolcoaches de ouders bij de begeleiding van de leerlingen door middel van gesprekken, huisbezoeken en oudercontacten.

Ouderbetrokkenheid	Aantal	Procent
Totaal aantal vermeldingen	23	39 %
Ouders betrekken bij studiekeuze, trajectbepaling en schoolkeuze	16	27 %
Ouders betrekken bij studiekeuze (algemeen)	2	3 %
Trajectgesprekken met ouders	7	12 %
Studiekeuzegesprekken voeren met ouders	7	12 %
Infoavonden voor ouders over studiekeuze	6	10 %
Aanwezigheid oudercontact onthaalleerlingen voorafgaand aan de inschrijving in de vervolgschool	1	2 %
Openklasmiddagen en praatcafés	1	2 %
Ouders betrekken bij de begeleiding in de vervolgschool	8	14 %
Ouders/voogd betrekken bij de begeleiding in de vervolgschool (gesprekken, huisbezoeken, oudercontacten)	8	14 %

Tabel 27 - Aantal vermeldingen van taken met het oog op het betrekken van de ouders van de (ex)-onthaalleerlingen (n=59).

Begeleiding, ondersteuning en opvolging ex-onthaalleerlingen: aantal, duur, verhouding van het aantal opgevolgde leerlingen tot het aantal uren-leraar vervolgschoolcoaching

Om de omvang van het takenpakket van de vervolgschoolcoaches in te schatten, vroegen we aan de directies en vervolgschoolcoaches van de onthaalscholen hoeveel ex-onthaalleerlingen ze begeleiden in het vervolgonderwijs en hoe lang ze dit doen. We probeerden ook te achterhalen of er een relatie is tussen het aantal ontvangen uren-leraar vervolgschoolcoaching en het aantal opgevolgde leerlingen.

Onderstaande tabel geeft een beeld van het aantal leerlingen dat de vervolgschoolcoaches per onthaalschool opvolgen ongeacht het aantal uren-leraar vervolgschoolcoaching. Het totaal aantal leerlingen opgevolgd door de onthaalscholen die deelnamen aan de bevraging, bedraagt 4411 leerlingen waarvan 1730 (39 %) in het vervolgonderwijs van de eigen school en 2681 leerlingen (61 %) in het vervolgonderwijs van andere scholen. Gemiddeld betekent dit dat per onthaalschool de vervolgschoolcoaches 75 ex-onthaalleerlingen opvolgen, waarvan 29 in de onthaalschool en 45 in een vervolgschool. Er is een groot verschil tussen scholen wat betreft het aantal op te volgen leerlingen: van 1 tot 328 leerlingen. In de eigen school volgen de onthaalscholen tussen 1 en 148 leerlingen op en in de andere scholen tussen 1 en 261.

²⁹ Van Avermaet P. & al. (2017), *Cartografie*, p.30; 44-45.

Aantal opgevolgde ex-onthaalleerlingen per onthaalschool	aantal	procent	gemiddeld	vork
In het vervolgonderwijs van de eigen school	1730	39 %	29	1 tot 148
In het vervolgonderwijs van de andere scholen	2681	61 %	45	1 tot 261
Totaal	4411	100 %	74	1 tot 328

Tabel 28 - Aantal opgevolgde ex-onthaalleerlingen per onthaalschool.

Het gemiddelde aantal leerlingen dat de vervolgschoolcoaches opvolgen per ontvangen uren-leraar vervolgschoolcoaching ligt tussen 0,2 en 8,4. In 81 % van de onthaalscholen die aan de bevraging deelnamen (48/59), volgen de vervolgschoolcoaches tussen 0,2 en 2 leerlingen op per ontvangen uur. Voor 19 % van de scholen (11/59) wijkt dit aantal af: in 15 % van de onthaalscholen volgen de vervolgschoolcoaches tussen 2,1 en 5 ex-onthaalleerlingen op per ontvangen uur; in 4 % van de onthaalscholen (2/59) volgen de vervolgschoolcoaches tussen 7,1 en 8,4 ex-onthaalleerlingen op per ontvangen uur. Waaraan deze verschillen tussen scholen te wijten zijn, werd niet onderzocht in deze monitoring.

Gemiddeld aantal opgevolgde leerlingen per uren-leraar vervolgschoolcoaching	aantal onthaalscholen	procent
van 8,1 tot 8,4 leerlingen	1	2 %
van 7,1 tot 8 leerlingen	1	2 %
van 6,1 tot 7 leerlingen	0	0 %
van 5,1 tot 6 leerlingen	0	0 %
van 4,1 tot 5 leerlingen	2	3 %
van 3,1 tot 4 leerlingen	4	7 %
van 2,1 tot 3 leerlingen	3	5 %
van 1,1 tot 2 leerlingen	26	44 %
van 0,2 tot 1 leerling	22	37 %
Totaal	59	100 %

Tabel 29 - Het gemiddeld aantal opgevolgde leerlingen per uur vervolgschoolcoaching.

We vroegen aan de vervolgschoolcoaches hoe lang ze de ex-onthaalleerlingen gemiddeld opvolgen. Van de 168 respondenten beantwoordden er 138 deze vraag. Een groot aantal vervolgschoolcoaches (66 % of 91/138) volgen hun ex-onthaalleerlingen langer dan een jaar op. Bijna alle anderen volgen hun leerlingen één jaar op (30 % of 42/138). Slechts enkele coaches (4 % of 5/138) geven aan dat ze de leerlingen enkelen maanden opvolgen. Deze vaststelling wijst wellicht op de ernst waarmee de vervolgcoaches hun opdracht opnemen en kan ook een signaal zijn voor de grote ondersteuningsnoden van de ex-onthaalleerlingen die graag terugvallen op een vertrouwenspersoon. Vraag is of de vervolgcoaches op tijd de fakkel doorgeven aan het schoolteam in het vervolgonderwijs. Om dit te achterhalen is het noodzakelijk om nader te onderzoeken welke de aard van de opvolging is na één jaar en of de intensiteit ervan geleidelijk aan afneemt.

Gemiddelde duur van de opvolging van de ex-onthaalleerlingen door de vervolgschoolcoaches	aantal vsc'es	Procent
Meer dan een jaar	91	66 %
Een jaar	42	30 %
Enkele maanden	5	4 %
Totaal	138	100 %

Tabel 30 - De gemiddelde duur van de opvolging van de ex-onthaalleerlingen.

Opdrachten in het kader van de expertiseoverdracht en -opbouw in het vervolgonderwijs

De expertiseoverdracht en -opbouw vormt in bijna alle onthaalscholen die deelnamen aan de bevraging (op één na) een onderdeel van de opdrachten van de vervolgschoolcoaches. De vervolgschoolcoach neemt hierbij niet alleen de rol op van expert, maar wordt door een aantal respondenten ook beschouwd als spilfiguur en motivator voor alle betrokkenen. De verschillende activiteiten - gericht op het informeren, het verstrekken van advies en het organiseren van vormingsactiviteiten - ondersteunen de doelstelling om het schoolteam in het regulier onderwijs te professionaliseren én ook tot een groter begrip te brengen voor de specifieke contextuele situatie van de gewezen anderstalige nieuwkomers. Bij de start van het parcours van de leerling in het vervolgonderwijs lichten de vervolgschoolcoaches van een vierde van de onthaalscholen de doorstromingsdossiers toe aan het schoolteam (25 % of 15/59). Iets minder dan de helft van de respondenten benoemt het voorbereiden van en/of de deelname aan de toelatingsklassenraad om het advies te bespreken als een taak van de coach (44 % of 26/59). De vervolgschoolcoaches van 75 % van de onthaalscholen (44/59) wisselen informatie uit en verstrekken advies aan het schoolteam in het regulier onderwijs op klassenraden en overlegmomenten. Studiedagen, vormingen en intervisie organiseren/geven aan de leraren van vervolgscholen (van eenzelfde of verschillende vervolgscholen) behoort tot het takenpakket van de coaches van 29 % van de onthaalscholen (17/59). In 14 % van de onthaalscholen ondersteunen de coaches de leraren tot op de klasvloer (8/59). Vijf procent van de participerende onthaalscholen (3/59) geeft aan dat hun vervolgschoolcoaches coördinerende taken opnemen in het kader van het talenbeleid op school.

Expertiseoverdracht en -opbouw: leraren en schoolteam vervolgschool	aantal	procent
Totaal aantal vermeldingen	58 scholen	98 %
Informatie uitwisselen, advies verstrekken (op klassenraden), coachen leraren en (team)overleg met leraren en directies van de vervolgschool of -op-leiding	44	75 %
Toelatingsklassenraad in de vervolgschool voorbereiden en bijwonen	26	44 %
Studiedagen, vormingen en intervisie organiseren/geven aan de leraren van vervolgscholen (van eenzelfde of verschillende vervolgscholen)	17	29 %
Doorstromingsdossiers toelichten aan het schoolteam van de vervolgschool	15	25 %
Ondersteunen vervolgleraar in de klas tijdens de les (co-teaching, lesobservatie ...)	8	14 %
Coördineren/trekken van het talenbeleid/de taalondersteuning in de vervolgschool	3	5 %

Tabel 31 - Opdrachten op het vlak van expertiseoverdracht en -opbouw (n=59).

De professionalisering van de schoolteams in het regulier onderwijs dekt een brede waaier van thema's. De onderstaande tabel geeft hiervan een overzicht. Heel wat expertiseopbouw betreft het omgaan met andersstalige leerlingen (77 % of 17/22). We geven een aantal opvallende voorbeelden. De professionaliseringstrajecten Nederlands op de opleidingsvloer maken soms deel uit van de opdrachten van de vervolgschoolcoaches. De vervolgschoolcoaches begeleiden in dit kader intensief één leraar gedurende één schooljaar in het taalgericht vakonderwijs. Deze begeleiding gaat soms gepaard met het samen volgen van een opleiding coöperatief leren in multiculturele klassen. Sommige onthaalscholen hebben een beleid uitgestippeld op verschillende niveaus om aan slagkracht te winnen. Een halve dag per week ondersteunt de coach de ex-onthaalleerling tijdens de praktijklessen en bespreekt zijn methodiek daarna met de leraar. Dit is een actie op leerlingniveau. Op leraarniveau zijn er taallabo's: de coach observeert elke week het didactische handelen van de leraar en bespreekt de les nadien met hem. Het doel is om ondersteuning te bieden op het vlak van taalontwikkelen lesgeven en het ontwikkelen van 'taliger' lesmateriaal en evaluaties. Op schoolniveau staat de vervolgschoolcoach in voor de begeleiding van het taalanker van de school die een coördinerende functie opneemt voor het talenbeleid gericht op de gewezen anderstalige nieuwkomers. Een aantal respondenten wijzen op de kruisbestuiving van het professionaliseringsproces.

Een ander veel voorkomend thema in de expertiseoverdracht en -opbouw zijn de individuele (flexibele) leertrajecten (55 % of 12/22). Het schoolteam in het vervolgonderwijs heeft het er moeilijk mee om in te schatten wat precies 'mag', tot hoe ver de dispenserende maatregelen kunnen gaan om nog in orde te zijn met de regelgeving. Ze weten ook niet altijd welke de beste maatregelen zijn voor de leerlingen (*zie ook: Succesfactoren en knelpunten- p. 80*).

Het valt op dat slechts 27 % van de respondenten (6/22) verwijst naar initiatieven van deskundigheidsontwikkeling op het vlak van interculturaliteit en diversiteit. Eén school vermeldt een casus waarbij een leraar van buitenlandse origine binnen enkele uren-leraar vervolgschoolcoaching inzet op preventie en sensibilisering op het vlak van diversiteit en de leraren hierbij vraaggestuurd ondersteunt.

Interessant is ook de aandacht van de vervolgschoolcoaches van 14 % van de onthaalscholen (3/22) voor de deskundigheidsontwikkeling over aangepaste evaluatievormen in het algemeen en op talig vlak.

Thema's waarover advies wordt verstrekt/ wordt gecoacht of geïnformeerd	Aantal	Procent ³⁰
Aantal vermeldingen	22	100 %
Talenbeleid, taalgericht vakonderwijs, taalondersteuning, taalontwikkeling voor ex-onthaalleerlingen	17	77 %
Individuele leertrajecten voor ex-onthaalleerlingen (flexibele trajecten, dispenserende maatregelen ...)	12	55 %
Omgang met ex-onthaalleerlingen en culturele verschillen	6	27 %
Externe partners - sociale kaart van de omgeving	4	18 %
Alternatieve vormen van evaluatie - evaluatie taliger maken	3	14 %
Onderwijsaanbod (uurrooster, organisatie specifieke lessen ...) voor ex-onthaalleerlingen	2	9 %

³⁰ Voor het berekenen van het percentage werd hier de noemer 22 gebruikt omdat een aantal scholen in de marge van de vraag over de taakinfilling van de vervolgschoolcoaches ook een aantal thema's vermeldden die we hier bij wijze van illustratie opnemen.

Thema's waarover advies wordt verstrekt/ wordt gecoacht of geïnformeerd	Aantal	Procent ³⁰
Administratieve en organisatorische maatregelen voor het onderwijs aan ex-onthaalleerlingen	1	5 %
Toelatingsvoorwaarden voor ex-onthaalleerlingen	1	5 %
Didactische aanpak lessen	1	5 %
Aangepast lesmateriaal	1	5 %
Voorbeelden van goede praktijk in de werking met ex-onthaalleerlingen	1	5 %

Tabel 32 - Behandelde thema's in het kader van de expertiseoverdracht en -opbouw (n=22).

Opdrachten van de vervolgschoolcoaches met betrekking tot de professionalisering van externen en de eigen professionalisering

De vervolgschoolcoaches van 14 % van de participerende onthaalscholen (8/59) bedienen ook enkele andere groepen in het kader van de deskundigheidsontwikkeling en informatie-uitwisseling: CLB's, vrijwilligers, studenten en regionale overheden.

Tweeënvijftig procent van de directies van de onthaalscholen (25/59) beschouwt het als een opdracht voor de vervolgschoolcoaches om zichzelf te professionaliseren door informatie en advies in te winnen bij externe partners (34 % of 20/59), door deel te nemen aan schooloverstijgende werkgroepen en netwerken (24 % of 14/59) en door studiedagen te volgen en aan zelfstudie te doen (14 % of 8/59).

Expertiseoverdracht aan anderen	aantal	procent
Aantal vermeldingen	8 onthaalscholen	14 %
Vrijwilligers en studenten aansturen en ondersteunen (bv. bij het begeleiden van de huiswerkklas)	4	7 %
Expertiseoverdracht aan/ netwerking met het CLB	4	7 %
Contacten met lokale en regionale overheden	1	2 %

Tabel 33 - Activiteiten van de vervolgschoolcoaches in functie van expertiseoverdracht aan anderen (n=59).

Professionalisering vervolgschoolcoaches (+ beleid uitstippelen)	aantal	procent
Aantal vermeldingen	25 onthaalscholen	42 %
Informatie uitwisseling, advies verstrekken/inwinnen en overleg, netwerken bouwen met externe partners	20	34 %
Deelname vervolgschoolcoaches aan werkgroepen/netwerken binnen de scholengemeenschap of de regio (o.a. op het lokaal overlegplatform) of het net/de koepel	14	24 %
Studiedagen en opleidingen volgen; zelfstudie	8	14 %
Overleg team vervolgschoolcoaches	3	5 %
Beginsituatieanalyse werking school (contactpersonen, bestaande begeleidingsinitiatieven ...)	1	2 %

Professionalisering vervolgschoolcoaches (+ beleid uitstippelen)	aantal	procent
Overleg met de pedagogisch begeleider	1	2 %
Opvolgen virtuele ruimte onderwijsverstrekker/eigen net/koepel	1	2 %

Tabel 34 - Activiteiten van de vervolgschoolcoaches in functie van de eigen professionalisering (n=59).

Coördinatie en opdrachten in het kader van de kwaliteitszorg van de vervolgschoolcoaching

Onthaalscholen met een voldoende aantal uren-leraar vervolgschoolcoaching, hebben meestal ook ruimte om coördinerende taken toe te vertrouwen aan één van de vervolgschoolcoaches, die soms ook de coördinator is van het volledige onthaalonderwijs in de school. De coördinatietaken bestaan doorgaans uit het organiseren van de activiteiten voor de vervolgschoolcoaching, de administratieve opvolging van de werking en ook het coachen van het team van vervolgschoolcoaches.

In het hoofdstuk *Kwaliteitsontwikkeling*, p. 15 bespraken we dat zo goed als alle onthaalscholen de effecten meten van de vervolgschoolcoaching. Zowel de beleidsmatige aanpak als de effecten op het niveau van de doelgroepen (ex-onthaalleerlingen en schoolteam regulier onderwijs) vormen het onderwerp van de effectmeting (zie verder: *Gerealiseerde en beoogde effecten*- p. 72). Zevenentwintig procent van de directies van de onthaalscholen (16/59) geven aan dat de vervolgschoolcoaches ook opdrachten uitvoeren in het kader van de kwaliteitszorg voor zowel het onthaaljaar als voor de vervolgschoolcoaching. De opvolging van de resultaten van de ex-onthaalleerlingen (15 % of 9/59) en de doorstroming van het onthaaljaar naar het vervolgonderwijs in kaart brengen (12 % of 7/59) vormen de belangrijkste opdrachten.

Opdrachten in het kader van coördinatie en kwaliteitszorg	aantal	procent
Coördinatie van de vervolgschoolcoaching	7 scholen	12 %
Kwaliteitszorg in verband met de vervolgschoolcoaching	16 scholen	27 %
Opvolgen resultaten ex-onthaalleerlingen	9	15 %
Doorstroming onthaalleerlingen in kaart brengen in functie van de kwaliteitszorg in het onthaaljaar	7	12 %
Werking vervolgschoolcoaching evalueren en bijsturen	2	3 %
Dataverzameling	2	3 %
Effecten begeleidingsmaatregelen opvolgen	1	2 %
Opvolgen studiekeuzeadvies	1	2 %
Bevragingen in de vervolgschool organiseren en verwerken	1	2 %
In kaart brengen slaagkansen doorstromers	1	2 %
Feedback van ex-onthaalleerlingen inzamelen en verwerken	1	2 %
Overleg om input te geven in functie van de kwaliteitsverbetering van de werking in het onthaaljaar	1	2 %

Tabel 35 - Activiteiten van vervolgschoolcoaches in het kader van de coördinatie en de kwaliteitszorg met betrekking tot de vervolgschoolcoaching (n=59).

Opdrachten van vervolgcoaches in het onthaaljaar voor anderstalige nieuwkomers

Zoals al vastgesteld in de monitoring 2017, gebruiken de onthaalscholen de uren-leraar vervolgschoolcoaching ook om een aantal opdrachten in het onthaaljaar in te vullen, hoewel de regelgeving expliciet aangeeft dat de uren-leraar vervolgschoolcoaching in het reguliere onderwijs moeten aangewend worden. Waar in de

vorige monitoring werd vastgesteld dat dit in bijna de helft van de scholen het geval is, gebeurt dat nu slechts in een kwart van de onthaalscholen (15/59). We stellen hier dus een dalende trend vast. De taken zijn nu bijna allemaal gericht op het begeleiden van de leerlingen en niet op het verzorgen van lessen in het onthaaljaar zoals voorheen soms gebeurde.

Twintig procent van de respondenten (12/59) beschouwt de leraren, de klastitularissen en de directie van het onthaaljaar ook als een doelgroep van de expertiseoverdracht en -opbouw. Opnieuw lijkt het dat de onthaalscholen het onthaalonderwijs als één geheel benaderen en ook op dit vlak streven naar een geïntegreerd beleid.

	aantal	procent
Scholen waarvan de vervolgschoolcoaches ook andere taken in het onthaaljaar opnemen dan studie- en schoolkeuze en het begeleiden bij de overstap en inschrijving	15 scholen	25 %
Begeleiden onthaalleerling (individueel, huiswerkklass, remediëringslessen)	5	8 %
Administratieve coördinatie onthaalleerlingen en -klassen	2	3 %
Leerlingvolgsysteem beheren	3	5 %
Netwerk opbouwen met verschillende participanten o.a. ouders en voogden	3	5 %
Vertrouwensrelatie opbouwen met de onthaalleerling/bijdragen aan het welbevinden van de onthaalleerling	2	3 %
Intake nieuwe onthaalleerlingen	2	3 %
Beeldvorming onthaalleerling (gesprekken met leerling, voogd/ouder, andere partijen)	1	2 %
Huisbezoeken	1	2 %
Aanspreekpunt onthaalleerling bij problemen	1	2 %
Socio-emotionele begeleiding van de onthaalleerlingen	1	2 %
Project specifieke schooltaal	1	2 %
Vrijetijdsinvulling /maatschappelijke integratie	1	2 %
Onthaaldagen	1	2 %
Opvolging afwezigheden onthaalleerlingen	1	2 %

Tabel 36 - Activiteiten van vervolgschoolcoaches in het onthaaljaar.

Expertiseoverdracht en -opbouw binnen het onthaaljaar	aantal	procent
Aantal vermeldingen	12 onthaalscholen	20 %
Informatie uitwisseling, advies verstrekken/coachen en (team)overleg met collega's, klastitularis, directies van de onthaalschool zelf	12	20 %
Studiedagen/vormingen voor leraren onthaaljaar	1	2 %

Tabel 37 - Activiteiten van de vervolgschoolcoaches in functie van de expertiseoverdracht en -opbouw binnen het onthaaljaar (n=59).

Conclusie

De inventarisatie van de opdrachten van de vervolgschoolcoaches levert een positief beeld op van de implementatie van de nieuwe regeling voor beide pijlers van de opdracht. De brede waaier aan opgenomen taken is indrukwekkend. Voor een aantal onthaalscholen is de vervolgschoolcoach een spilfiguur en een motivator voor alle betrokkenen. De directeurs van alle onthaalscholen geven aan dat de vervolgschoolcoaches opdrachten opnemen in verband met de begeleiding, ondersteuning en opvolging van de ex-onthaalleerlingen (100 %). Op één school na, die recent met onthaalonderwijs is gestart, voeren in alle scholen de vervolgschoolcoaches ook taken uit met betrekking tot de expertiseoverdracht en -opbouw in het vervolgonderwijs (98 %). Dit globale resultaat sluit aan bij de vaststellingen van de vorige monitoring (juni 2017) waaruit ook bleek dat alle scholen voor beide pijlers opdrachten opnamen, hoewel het luik expertiseoverdracht en -opbouw achterop hinkte.

De bijstellingen na de nieuwe regelgeving kenmerken zich, volgens de onthaalscholen, meer door een intensivering van reeds bestaande taken in het pakket van de coaches dan door de uitbreiding ervan. In de meeste scholen gaat het over een meer intensieve en gedifferentieerde aanpak van het begeleiden, ondersteunen en opvolgen van de ex-onthaalleerlingen. Een minder groot aantal scholen wijzigde de invulling van de expertiseoverdracht en -opbouw in de reguliere scholen.

Voor de begeleiding, ondersteuning en opvolging van de ex-onthaalleerlingen ligt het accent vooral op de oriëntering van de ex-onthaalleerlingen naar het vervolgonderwijs (88 %) en op de leer-, taal-, integratie- en socio-emotionele begeleiding en opvolging (100 %). Toch mogen we de aandacht van heel wat onthaalscholen voor de praktische en psychologische ondersteuning bij inschrijving van de gewezen anderstalige nieuwkomer in het vervolgonderwijs en voor de ouderbetrokkenheid niet onderschatten.

Nagenoeg alle onthaalscholen (96 %) volgen de ex-onthaalleerlingen één jaar op (30 %) of meer (66 %). Deze vaststelling wijst wellicht op de ernst waarmee de vervolgcoaches hun opdracht opnemen en kan tegelijkertijd ook een signaal zijn voor de grote ondersteuningsnoden van de ex-onthaalleerlingen die graag terugvalLEN op een vertrouwenspersoon. De vraag stelt zich echter of de vervolgscholen voldoende snel de fakkel overnemen en de begeleiding van de ex-onthaalleerlingen opnemen in hun reguliere leerlingenbegeleiding. In de meeste scholen volgen de coaches gemiddeld 0,2 tot 2 ex-onthaalleerlingen op per ontvangen urenleraar vervolgschoolcoaching en in één op vijf scholen bedraagt het aantal opgevolgde leerlingen tussen 2,1 en 8,4 leerlingen.

Voor de expertiseoverdracht en -opbouw ligt de focus op informatieverstrekking en adviesverlening tijdens informele uitwisselingsmomenten, bij formeel overleg en op begeleidende klassenraden en de toelatingsklassenraad. Vormingsactiviteiten zoals studiedagen en intervisie worden minder vermeld. De vervolgschoolcoaches geven vooral informatie, advies en vorming over talenbeleid, taalontwikkelen lesgeven en over het uitwerken van individuele flexibele en aangepaste leertrajecten. Verrassend is dat ze minder lijken te werken aan het omgaan met culturele verschillen. Het kan interessant zijn om in dat verband na te gaan hoe het staat met het diversiteitsbeleid in de scholen.

Naast de concrete taakinfilling in het kader van de dubbele opdracht voorgeschreven door de regelgeving, vermeldt een beperkt aantal respondenten beleidsondersteunende opdrachten zoals de coördinatie van de werking en de evaluatieactiviteiten binnen de kwaliteitszorg. Dit is een nieuwe evolutie sinds de vorige monitoring.

Zoals in juni 2017 merken we dat de scholen deels vasthangen aan het verleden in verband met de invulling van de taken van de vervolgschoolcoaches. De vervolgschoolcoaches vullen een aantal andere taken (oriëntering leerlingen, professionaliseren leraren) in het onthaaljaar in. Deze vaststelling kan echter evenzeer te maken hebben met het beleid van een aantal scholen om het onthaalonderwijs geïntegreerd aan te pakken zonder rekening te houden met de ‘kleur’ van de uren-leraar vervolgschoolcoaching.

De invulling van de opdrachten van de vervolgschoolcoaches vertoont heel wat creativiteit van de scholen om de beste organisatievormen voor de taakinfilling tot stand te brengen en om de meest efficiënte methodieken toe te passen. Zo bijvoorbeeld de tendens in een aantal scholen met een ruim urenpakket om gespecialiseerde en gedifferentieerde opdrachten voor vervolgschoolcoaches in het leven te roepen met het oog op de ontwikkeling van meer slagkracht. Zo ook de initiatieven waarbij de ex-onthaalleerlingen en de leraren worden ondersteund tot op de klasvloer in het kader van de taalontwikkeling en het taalgericht lesgeven.

INFORMATIEOVERDRACHT EN INFORMATIEVERZAMELING OVER DE EX-ONTHAALLEERLINGEN

Inleiding

De omzendbrief over het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het voltijds gewoon secundair onderwijs (SO 75) stelt dat de onthaalscholen alle mogelijke informatie moeten bijhouden over de ingeschreven anderstalige nieuwkomers en hun doorstroming. Deze informatie moet bij de overstap van de leerling naar het regulier onderwijs zo snel mogelijk worden overgemaakt aan de vervolgschool. De overdracht van leerlingeninformatie is een expliciet onderdeel van de opdracht van de vervolgschoolcoaches.

In dit hoofdstuk formuleren we een antwoord op volgende vragen: (1) welke informatie geven de onthaalscholen door aan de vervolgscholen in functie van de begeleiding in/door de vervolgschool en (2) welke informatie verzamelen de onthaalscholen ná de overstap, met het oog op een kwaliteitsvolle begeleiding van de ex-onthaalleerlingen én de eigen kwaliteitsontwikkeling? We baseren ons hiervoor op de antwoorden van 168 vervolgschoolcoaches uit 61 onthaalscholen. Voor de eerste vraag vroegen we de vervolgschoolcoaches om een aantal items aan te duiden in een beknopte keuzelijst (13 items), mede opgesteld op basis van de gegevens uit het obpwo-onderzoek naar het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers van 2017³¹. De respondenten konden de keuzelijst aanvullen met extra informatie en/of de gesloten antwoorden voorzien van een toelichting. Voor de informatieverzameling ná de overstap stelden we enkel een open vraag.

Welke informatie bezorgen de vervolgschoolcoaches aan de vervolgscholen bij instap van de onthaalleerling in het reguliere onderwijs?

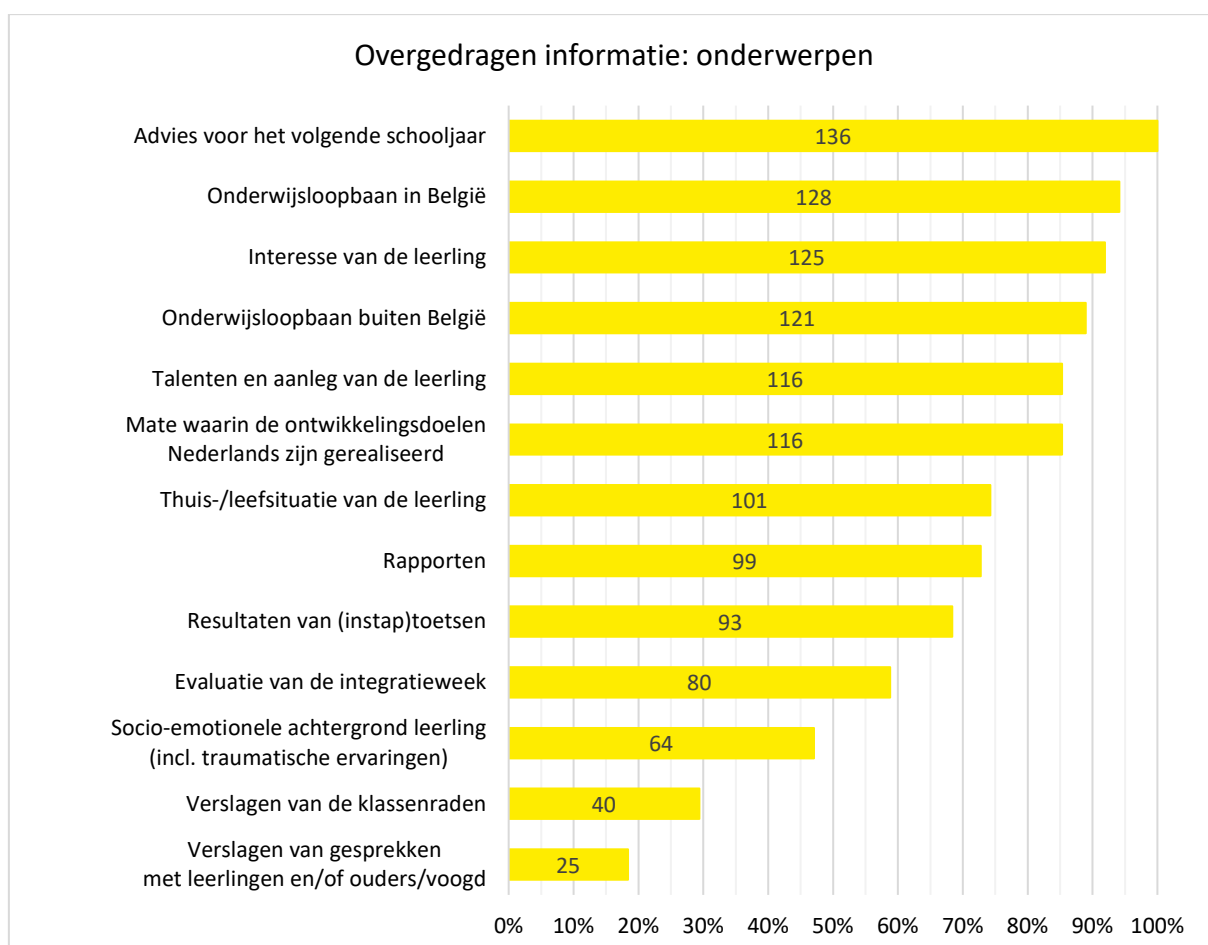
Een eerste analyse van de antwoorden op de gesloten meerkeuzevraag leert dat de vervolgschoolcoaches uit eenzelfde onthaalschool meestal erg consistent antwoorden. Ook in de reacties op de open vraag komen vrijwel systematisch dezelfde elementen terug in de antwoorden van vervolgschoolcoaches uit eenzelfde onthaalschool.

³¹ *Cartografie*, p. 319.

Met het open tekstveld polsten we naar bijkomende informatie die onthaalscholen doorgeven aan vervolgscholen. Het aantal nieuwe elementen van informatie is echter erg beperkt. Veel respondenten maken gebruik van het open tekstveld om antwoorden op de gesloten items verder te specificeren. In enkele antwoorden lezen we bovendien eerder een toelichting bij het beleid of bij de praktijk van de informatieoverdracht.

Reacties op de meerkeuzevraag

Onderstaande grafiek biedt inzicht in 136 reacties op de gesloten meerkeuzevraag (82 %). Tweeëndertig respondenten lieten deze vraag open (19 %). De reden hiervoor is onbekend. In de 136 reacties zien we duidelijke verschillen in het aandeel bevestigende antwoorden voor de verschillende soorten overgedragen informatie.

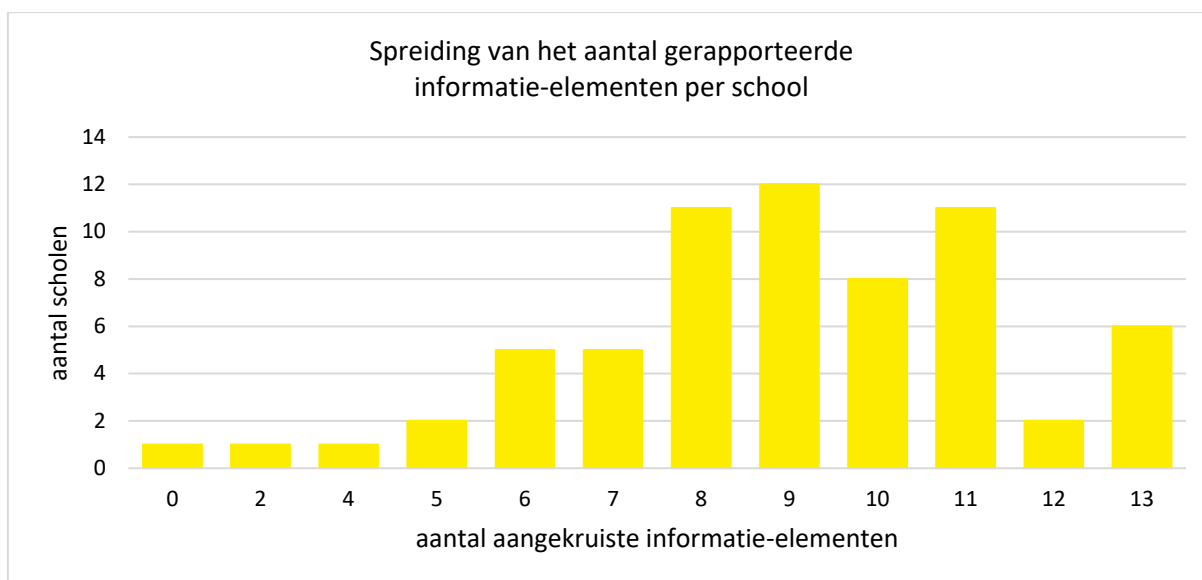


Figuur 6 - Onderwerpen van informatieoverdracht.

Enkele elementen vormen bijna altijd een onderdeel van het doorstromingsdossier: het advies voor het volgende schooljaar, een overzicht van de onderwijsloopbaan in België en een neerslag van de interesses van de leerling worden door meer dan 90 % van de vervolgschoolcoaches uit minstens 57 scholen overgedragen. Andere zaken worden veel minder systematisch doorgegeven: slechts 18 % van de vervolgschoolcoaches uit 18 scholen vermelden verslagen van gesprekken met leerlingen, ouders of voogd. Ook verslagen van klassenraden (29 % uit 23 scholen) worden vaker niet doorgegeven dan wel. Informatie over de socio-emotionele achtergrond van de leerling (47 % uit 35 scholen) en een evaluatie van de integratieweek (59 % uit 41 scholen) situeren zich rond de 50 %, al blijkt uit de antwoorden op de open vraag dat het cijfer voor socio-emotionele achtergrond en traumatische ervaringen in werkelijkheid wellicht hoger ligt. Veel

vervolgschoolcoaches gaan immers behoedzaam om met deze vertrouwelijke en vaak gevoelige informatie. Ofwel geeft men de essentie erg beknopt weer, ofwel opteert men voor een mondelinge overdracht. Een aantal respondenten kruiste deze vorm van informatie daarom niet aan als standaard onderdeel van het doorstromingsdossier.

Verder zien we opmerkelijke verschillen voor het beleid over de informatieoverdracht van de afzonderlijke onthaalscholen. Sommige onthaalscholen proberen zo volledig mogelijk te zijn, andere zijn (vaak bewust) spaarzamer met informatie: figuur 7 maakt duidelijk dat het aantal aangekruiste elementen nogal verschilt van school tot school.



Figuur 7 - Aantal gerapporteerde informatie-elementen per school.

Drieëntwintig vervolgschoolcoaches uit twaalf scholen vermelden dat ze de beschikbare informatie beperken tot de meest relevante elementen (*need to know*). Acht vervolgschoolcoaches vermelden bovendien dat zij bereid zijn bijkomende informatie mondeling door te geven indien nodig. Zo wordt delicate informatie met de nodige nuance en context besproken, afgestemd op de toehoorder en de concrete informatievraag op dat moment.

Reacties op de open vraag naar andere informatie

De nieuwe elementen van informatie (die niet meteen zijn terug te vinden in de meerkeuzevraag) laten zich eenvoudig samenvatten. Het gaat voornamelijk om tips qua aanpak of studiebegeleiding, een voorstel van begeleidingsplan of sticordi-maatregelen, tips in verband met de omgang met de ouders (14 % of 19/136). Daarnaast vermeldt 10 % van de vervolgschoolcoaches een aantal administratieve en persoonsgegevens van de ex-onthaalleerlingen: contactgegevens van de leerling, zijn ouders en desgevallend zijn voogd, de voor geschiedenis van de leerling, de datum van aankomst, zijn godsdienst, enzovoort (14/136). Twee keer worden ook contactgegevens van de vervolgschoolcoach en van de betrokken CLB-medewerker genoemd. Ten slotte geeft 3 % van de vervolgschoolcoaches (5/136) informatie door over de gevolgde snuffelstages.

Bijkomend genoemde elementen van informatie	aantal	procent
Aantal vermeldingen	36 vsc'es	26 %
Tips qua aanpak en studiebegeleiding, voorstel van begeleidingsplan of sticordi-maatregelen, tips over de omgang met de ouders	19	14 %
Contactgegevens van de leerling (en zijn netwerk (incl. voogd))	11	8 %
Welke snuffelstage de leerling gevolgd heeft + de evaluatie	5	4 %
Regelgeving en algemene info (bijv. tolkentelefoon)	3	2 %
Contactgegevens CLB-medewerker	2	1 %
Gegevens vervolgschoolcoach + waarvoor men een beroep op hem kan doen	2	1 %
Een kopie van de inschrijving met administratieve gegevens, schoolattesten, verklaring op eer, achtergrond van de leerling	2	1 %
Godsdienst van de leerling	1	1 %

Tabel 38 - Bijkomend genoemde elementen van informatie (n=136).

De antwoorden die een specificatie inhouden van de meer algemene antwoordcategorieën zijn talrijker (53). In onderstaande tabel vatten we deze rijke antwoorden zo goed mogelijk samen.

Informatieoverdracht: specificaties van elementen uit de gesloten meerkeuzevraag	aantal	procent
Totaal aantal vermeldingen	53 vsc'es	
Onderwijsloopbaan in België	11 vsc'es	21 %
Traject in de onthaalklas (startniveau, ingroeilessen, aanpassingsproblemen ...)	10	19 %
Flexibel leertraject	1	2 %
(Problematische) afwezigheden	4	8 %
Onderwijsloopbaan buiten België	1 vsc	1%
Onderwijsgeschiedenis (in België én elders)	1	2 %
Talenten/aanleg leerling	37 vsc'es	23%
Talen die leerlingen spreken (schrijven) én hun thuistaal/taal van ouders/voogden	11	21 %
Kennis en vaardigheden voor niet-taalvakken: wiskunde, ICT, kan de leerling zwemmen/fietsen ...	8	15 %
Informatie over algemene vakken (LO, wiskunde, godsdienst, Frans ...) en/of technische vaardigheden	4	8 %
Sleutelcompetenties	1	2 %
Leercurve	5	9 %
Leerattitude, studiehouding	11	21 %
Sterke punten/werkpunten op sociaal-emotioneel vlak, welbevinden	8	15 %
Info over beperkingen; eventuele info over leerstoornissen, dossier brede zorg	7	13 %
Voorstel handelingsplan (in geval van buso-traject)	1	2 %
Interesse leerling	5 vsc'es	9 %
Ambities en toekomstperspectief van de leerling	3	6 %
Wensen en behoeften van de leerling	1	2 %

Informatieoverdracht: specificaties van elementen uit de gesloten meerkeuzevraag	aantal	procent
Vrijtijdsbesteding	1	2 %
Evaluatie integratieweek	1 vsc	1%
Eigen feedback van de leerling op de integratieweek en op zijn/haar resultaten	1	2 %
Resultaten van verschillende (instap)toetsen	7 vsc'es	4%
Resultaten van Tasan en/of taalrapport, taaldoelen tijdens projecten	6	11 %
Resultaten van Covaar (niet talige test van cognitieve vaardigheden)	1	2 %
Verslagen van gesprekken met leerlingen en/of ouders/voogd	1 vsc	2 %
Een samenvatting van de oudercontacten die georganiseerd werden rond de doorstroom van de leerlingen	1	2 %

Tabel 39 - Specificaties en toelichtingen bij aangeduide elementen van informatie (n=53).

Welke informatie verzamelt en verwerkt de onthaalschool over ex-onthaalleerlingen na de instroom in het reguliere onderwijs?

Honderdachttien vervolgschoolcoaches gaven een antwoord op de vraag welke informatie de onthaalschool over ex-onthaalleerlingen verzamelt na instroom in het regulier onderwijs. Negenentwintig respondenten lieten deze vraag open. Doel is enerzijds om de leerlingen goed te kunnen blijven opvolgen, continuïteit te verzekeren in het ondersteuningsaanbod voor de leerlingen en/of het lerarenteam en om te kunnen inspelen op veranderende behoeften van de ex-onthaalleerlingen. Daarnaast lezen we (impliciet) in de antwoorden dat de onthaalscholen informatie verzamelen om de eigen werking in het onthaaljaar te evalueren en optimaliseren en met name de geformuleerde adviezen kritisch tegen het licht te kunnen houden. Slechts één vervolgschoolcoach maakt expliciet melding van een doelstelling in het kader van de interne kwaliteitszorg.

De informatie die de onthaalschool verzamelt, gaat over de onderwijsloopbaan (56 % of 66/118) (inschrijvingsgegevens (31 %), attesteringen (35 %), heroriënteringen (9 %)), de leervorderingen en cognitieve ontwikkeling (52 % of 83/118) en de studiehouding, welbevinden en socio-emotionele ontwikkeling (36 % of 43/118). Cognitieve vorderingen (vorderingen, resultaten, rapporten: benoemd door 52 % van de vervolgschoolcoaches) worden opmerkelijk vaker genoemd dan socio-emotionele informatie-elementen (aanpassing aan de nieuwe school, attitude, studiehouding en gedrag: benoemd door 36 % van de vervolgschoolcoaches). Sommige elementen zijn moeilijk onder één noemer te verzamelen (verslagen van klassenraden (18 %), verslagen van gesprekken met de leerlingen zelf (11 %) ...). Daarnaast brengt een belangrijk aantal onthaalscholen in kaart welke begeleidingsinitiatieven de vervolgscholen opzetten (28 %) – opnieuw veel meer (of duidelijker) op cognitief (7 %) dan op sociaal-emotioneel vlak (0 %). Enkele respondenten (5 %) vermelden tot slot dat zij de ondersteuningsvragen van de leerlingen bijhouden.

Ook hier zien we een grote variatie in het beleid van verschillende onthaalscholen. Sommige scholen verzamelen erg actief een veelheid aan informatie. Andere scholen doen dit slechts in beperkte mate. Deze scholen verzamelen vaak enkel de inschrijvingsgegevens, de resultaten en de attesteringen.

Informatieverzameling na overstap naar een reguliere werking	aantal	procent
Totaal aantal vermeldingen	118 vsc'es	
Onderwijsloopbaan	66 vsc'es	56 %
Inschrijvingsgegevens: school, richting en/of studiejaar	36	31 %

Informatieverzameling na overstap naar een reguliere werking	aantal	procent
Contactpersoon vervolgschool	9	8 %
Resultaat toelatingsklassenraad, opvolging van advies	10	8 %
Traject, onderwijsloopbaan	20	17 %
Eventuele heroriënteringen	11	9 %
Doorstromingsdossiers, adviesbrief onthaalschool	8	7 %
Opvolging	73 vsc'es	62 %
Opvolging in het algemeen	1	1 %
Commentaar, verslag, advies van klassenraden	21	18 %
Attesteringen (en certificaten en getuigschriften)	41	35 %
Verslag van gesprekken met betrokkenen of de leerling zelf	13	11 %
Evaluatie integratieweek	1	1 %
Verslag van acties van de vervolgschoolcoach	3	3 %
Afwezigheden, spijbelgedrag	5	4 %
Wijzigingen in de thuissituatie	7	6 %
Cognitief	83 vsc'es	52 %
Cognitieve evolutie in het algemeen, leerevolutie	2	2 %
Resultaten (bij elke rapportperiode), rapporten	77	65 %
Evolutie, vorderingen, studieverloop, leerproces	18	15 %
Ontwikkelingsdoelen Nederlands	5	4 %
Sociaal-emotioneel	43 vsc'es	36 %
Sociaal-emotionele evolutie in het algemeen	2	2 %
Welbevinden, aanpassing aan de nieuwe school	28	24 %
Attitude, gedrag, eventueel tuchtdossier	12	10 %
Studiehouding	6	5 %
Interesses en talenten	6	5 %
Wensen en behoeften van de leerling	1	1 %
Info van de leerlingenbegeleiding (o.a. over leervaardigheid en studiemethodiek)	2	2 %
Eventuele problemen, bijstellingen ... op sociaal-emotioneel vlak	3	3 %
Socio-emotionele achtergrond, ontwikkeling en leren leren: sterktes en werkpunten	7	6 %
Begeleidingsinitiatieven	33 vsc'es	28 %
Ondersteuningsmaatregelen algemeen	18	15 %
Cognitieve ondersteuningsmaatregelen, sticordi, remediëring	11	7 %
Socio-emotionele ondersteunings- of begeleidingsinitiatieven	0	0 %
Co-teaching, huiswerkklas	1	1 %
Geïndividualiseerd leezorgplan, individueel handelingsplan	6	4 %
Informatie m.b.t. remediëring en dispensaties (welke vakken moeilijk lopen en welke vakken eventueel weggelaten kunnen worden)	3	2 %
Ondersteuningsnoden, onderwijsbehoeften	8 vsc'es	5 %

Tabel 40 - Informatieverzameling na overstap naar een reguliere werking (n=118).

Conclusie

Het advies voor het volgende schooljaar, een overzicht van de onderwijsloopbaan in België en een neerslag van de interesses van de leerling vormen bijna overal een vast onderdeel van het doorstromingsdossier. Ongeveer de helft van de vervolgschoolcoaches kruist informatie aan over de socio-emotionele achtergrond van de leerling. Andere vervolgschoolcoaches geven aan dat zij over de socio-emotionele achtergrond ofwel enkel mondeling ofwel bewust beperkt rapporteren aan de vervolgschool. Verslagen van gesprekken met leerlingen, ouders of voogd en ook verslagen van klassenraden worden slechts zelden uitgewisseld met de vervolgscholen, mogelijks om dezelfde reden: een aantal scholen is eerder terughoudend wanneer het meer persoonlijke of gevoelige informatie betreft. Andere scholen proberen net zo volledig mogelijk te zijn, zo lijkt het.

Bijkomende elementen van informatie zijn onder andere tips qua aanpak of studiebegeleiding, voorstellen van begeleidingsplannen of sticordi-maatregelen, tips in verband met de omgang met de ouders, bijkomende administratieve en persoonsgegevens en ook informatie over de gevolgde snuffelstages.

Ná de overstap van de onthaalleerlingen naar het vervolgonderwijs verzamelen de vervolgschoolcoaches en de onthaalscholen nog informatie over het traject dat de leerlingen lopen, de cognitieve ontwikkeling van de leerlingen, hun welbevinden en sociaal-emotionele ontwikkeling. De onthaalscholen volgen ook op welke begeleidingsinitiatieven de vervolgscholen opzetten en welke ondersteuningsvragen er ontstaan. Cognitieve thema's worden opvallend vaker vermeld dan socio-emotionele aspecten. Doel is enerzijds continuïteit te verzekeren in het ondersteuningsaanbod voor de leerlingen en het lerarenteam en te kunnen inspelen op veranderende behoeften. Anderzijds benutten de onthaalscholen de informatie ook om de eigen werking in het onthaaljaar te optimaliseren en de kwaliteit van de oriënteringsadviezen (qua afstemming, gedragenheid en aspiratieniveau) te verhogen.

PROFESSIONALISERING VAN DE VERVOLGSCHOOLCOACHES

Inleiding

De regelgever vertrouwt de vervolgschoolcoaches een dubbele opdracht toe. Deze is complex van aard. Op verschillende fora³² kwam tot uiting dat de vervolgschoolcoaches de nood ervaren om hun deskundigheid te ontwikkelen met het oog op het optimaal uitvoeren van hun opdracht. Dit hoofdstuk inventariseert de professionaliseringsnoden van de vervolgschoolcoaches (deel 1).

Gelet op de uitdagende aard van de opdracht verwachten we dat de onthaalscholen en ook de scholengemeenschappen ervoor zorgen dat de vervolgschoolcoaches voldoende mogelijkheden krijgen om zich te professionaliseren. We brengen in kaart wat we hierover leerden uit de bevraging van de onthaalscholen en van de scholengemeenschappen (deel 2).

³² We verwijzen hier onder meer naar de getuigenissen gebracht in het kader van workshops tijdens de studiedag georganiseerd door het Departement Onderwijs en Vorming op 21 november 2017 (*O)Kans voor een versterkt onthaalonderwijs* en op 25 mei 2018.

Welke professionaliseringsnoden ervaren de vervolgschoolcoaches?

Van de 168 vervolgschoolcoaches die deelnamen aan de enquête hebben er 141 deze vraag beantwoord. Vijftien coaches antwoordden niet op de vraag maar vermeldden enkel andere aspecten zoals knelpunten of ambities die ze koesteren bij het uitbouwen van de werking rond vervolgschoolcoaching. Deze antwoorden werden niet meegeteld in de berekening van de percentages. Vierennegentig procent heeft een duidelijk zicht op de eigen professionaliseringsnoden (119/126). Vijf procent van de coaches geeft aan dat ze geen noden ervaren (6/126). Eén coach vermeldt dat hij tevreden is met het bestaande aanbod in het eigen net (1/126).

Professionaliseringsnoden van vervolgschoolcoaches	aantal vsc'es	procent
Professionaliseringsnoden	119	94 %
Geen professionaliseringsnoden	6	5 %
Tevreden met het bestaande nascholingsaanbod en netwerk binnen het onderwijsnet	1	1 %
Totaal	126	100 %

Tabel 41 - Professionaliseringsnoden van de vervolgschoolcoaches.

Zevenendertig procent van de vervolgschoolcoaches (46/126) wenst zich te bekwamen in het coachen van leraren, schoolteams en leerlingen. Onderhandelingstechnieken, gesprekstechnieken en het omgaan met weerstand nemen hierin een belangrijke plaats in. De vervolgschoolcoaches ervaren regelmatig een terughoudende attitude van de vervolgscholen om hun ondersteuning te aanvaarden en om de didactische aanpak en de begeleiding op de noden van de ex-onthaalleerlingen af te stemmen (*zie ook: Succesfactoren en knelpunten- p. 80*).

Drieëntwintig procent van de vervolgschoolcoaches (29/126) ervaart een nood aan deskundigheidsontwikkeling met het oog op de studiekeuzebegeleiding van de leerlingen in het onthaalonderwijs. De coaches willen vooral een betere kennis verwerven van het onderwijslandschap, van de inhoud van de studierichtingen en van de vervolgmogelijkheden naast het regulier onderwijs (13 %). De structuur en werking van het buitengewoon onderwijs is niet voldoende gekend (4 %). Hetzelfde geldt voor de centra voor basiseducatie, de centra voor volwassenenonderwijs, en het tweedekansonderwijs (1 %) en voor andere externe organisaties die opleidingen aanbieden (2 %). Eén doelgroep wordt expliciet vermeld: de 17-18-jarigen waarvan de oriëntering niet eenvoudig is (3 %).

In dezelfde lijn ligt de wens tot expertiseverhoging bij het uitwerken van individuele studietrajecten voor ex-onthaalleerlingen (6 % of 8/126). Het uitwerken van trajecten vergt immers een doorgedreven kennis van de vakinhouden. Aansluitend hierbij willen de vervolgschoolcoaches meer inzicht verwerven in de beleidsruimte waarover ze beschikken (21 % of 26/126), vooral in verband met het uitwerken van flexibele leertrajecten (13 % of 17/126).

Het socio-emotioneel begeleiden van de leerlingen vormt ook een uitdaging voor de vervolgschoolcoaches (17 % of 22/126). Hoe help je leerlingen met trauma's? (7 %) Op welke externe zorginstanties kan je een beroep doen? (5 %).

Dertien procent van de vervolgschoolcoaches (17/126) wil zich professionaliseren in de afstemming van de onderwijsleerpraktijk (didactiek, studie- en leerbegeleiding, evaluatie, de aanpak van socioculturele verschillen) op de noden van ex-onthaalleerlingen.

Ten slotte wensen de vervolgschoolcoaches zich te vervolmaken in het inhoudelijk ondersteunen van leraren vervolgonderwijs (6 %), in de communicatie (2 %) en begeleiding (2 %) van ouders van ex-onthaalleerlingen en in het begrijpen van de politieke situatie in bepaalde landen (1 %).

Professionaliseringsnoden van vervolgschoolcoaches	aantal	procent
Aantal respondenten	126	100 %
Totaal professionaliseringsnoden vervolgschoolcoaches	119	94 %
Coaching van de leraren en schoolteams van de vervolgscholen en van de ex-onthaalleerlingen (algemeen)	46	37 %
Coachingsvaardigheden en -technieken om leraren en schoolteams te coachen	29	23 %
Coachen/motiveren van leerlingen	11	9 %
Omgaan met leraren en directies van vervolgscholen die weerstand bieden	9	7 %
Gesprekstechnieken	6	5 %
Onderhandelings technieken om directies en teams van vervolgscholen te overtuigen	4	3 %
Communicatie binnen vervolgschoolcoaching	1	1 %
Studiekeuzebegeleiding en kennis van het onderwijslandschap en het onderwijs	29 vsc'es	23 %
Onderwijslandschap, kenmerken en inhoud van studierichtingen, vervolgmogelijkheden (ook naast het regulier onderwijs)	17	13 %
Structuur, werking en curriculum van het buitengewoon onderwijs	5	4 %
Onderwijslandschap en doorstromingsmogelijkheden voor 17-18 jarigen	4	3 %
Structuur en werking van externe organisaties die opleidingen aanbieden	3	2 %
Oriëntering en studiekeuzebegeleiding/talentontwikkeling van leerlingen	2	2 %
Volgmogelijkheden binnen centra voor volwassenenonderwijs, centra voor basiseducatie, en tweedekansonderwijs	1	1 %
Nood aan ondersteuning CLB i.v.m. (begeleiding) studiekeuze van de leerlingen	1	1 %
Kenmerken van de modernisering van het so	1	1 %
Beleidsruimte, wetgeving	26 vsc'es	21 %
Kennis van de beleidsruimte/wetgeving/richtlijnen van de overheid	26	21 %
in het algemeen	16	13 %
i.v.m. flexibele leertrajecten	17	13 %
Omgaan met negatief advies van toelatingsklassenraad en de motivatie hierbij	1	1 %
Socio-emotionele begeleiding van ex-onthaalleerlingen	22 vsc'es	17 %
Omgaan met leerlingen met trauma's	9	7 %
Psychisch en sociaal begeleiden van ex-onthaalleerlingen	8	6 %
Kennis van de sociale kaart en het zorgnetwerk binnen de eigen regio (OCMW/CAW/CLB ...)	6	5 %
Beeldvorming psychosociaal welbevinden	1	1 %
Omgaan met jongeren met hoge verwachtingen en beperkte schoolse voorkennis	1	1 %
Didactiek, leer- en studiebegeleiding voor ex-onthaalleerlingen	17 vsc'es	13 %
Afstemming van de onderwijsleerpraktijk (didactische aanpak, evaluatie, communicatie) op ex-onthaalleerlingen in de klas	4	3 %

Professionaliseringsnoden van vervolgschoolcoaches	aantal	procent
Inzicht in taalonderwijs Nederlands als vreemde, soms derde of vierde taal	4	3 %
Studiemethodiek en leren leren voor ex-onthaalleerlingen	4	3 %
Ondersteuning leerlingen voor Frans en Engels	3	2 %
Ondersteuning leerlingen met Nederlands als instructietaal/Aanpak van taalgericht vakonderwijs	2	2 %
Omgaan met socio-culturele verschillen	2	2 %
Ondersteuning leerlingen met de basisvaardigheden voor wiskunde	1	1 %
Leerbegeleiding ex-onthaalleerling in B-stroom	1	1 %
Problematieken ex-onthaalleerlingen	1	1 %
Trajecten uitwerken voor ex-onthaalleerlingen	8 vsc'es	6 %
Kennis van de inhoud van vakken	2	2 %
Kennis van het M-decreet (o.a. individueel aangepast curriculum)	2	2 %
Trajecten voor oudere leerlingen uitstippelen	1	1 %
Goede praktijken van vervolgtrajecten	1	1 %
Inzicht verwerven in de leerplandoelstellingen PAV	1	1 %
Inzicht verwerven in de vereiste vakkennis om over te gaan naar het volgende jaar	1	1 %
Aanpak inhoudelijke ondersteuning leraren vervolgscholen	8 vsc'es	6 %
Hoe vervolgscholen informeren over/helpen met/professionaliseren i.v.m. de begeleiding van ex-onthaalleerlingen	3	2 %
Hoe vervolgscholen informeren over de mogelijkheden van flexibele leertrajecten	3	2 %
Hoe leraren taal van vervolgscholen ondersteunen i.v.m. de aanpak van de (traject)begeleiding voor de vakken Frans en Engels	2	2 %
Praktijkvoorbeelden	8 vsc'es	6 %
Expertisedeling rond de concrete praktijk via netwerken, intervisie en overleg	8	6 %
Begeleiden, ondersteunen en opvolgen van ex-onthaalleerlingen in het algemeen	4 vsc'es	3 %
Begeleiden, ondersteunen en opvolgen van ex-onthaalleerlingen in het algemeen	3	2 %
Een kwaliteitsvolle diagnose stellen van de noden van ex-onthaalleerlingen	1	1 %
Ouderbetrokkenheid	4 vsc'es	3 %
Communicatie met ouders die een andere taal spreken	2	2 %
Versterken van anderstalige ouders (praktijkvoorbeelden)	2	2 %
Werking vervolgschool	2 vsc'es	2 %
Kennis van de werking van vervolgscholen	2	2 %
Andere kennis	1	1 %
Kennis van de politieke situatie binnen bepaalde landen	1	1 %

Tabel 42 - Professionaliseringsnoden van de vervolgschoolcoaches. Percentages zijn berekend op 126 vervolgschoolcoaches die zich hebben uitgesproken over hun professionaliseringsnoden.

Er kwamen ook een aantal andere noden aan het licht (15 coaches). Zo hebben de vervolgschoolcoaches nood aan lesmateriaal voor taalvakken en andere vakken (27 %) en aan andere instrumenten om de begeleiding van de ex-onthaalleerlingen in de vervolgscholen aan te pakken (33 %). Verder wensen ze ook ondersteuning bij de administratieve taken (40 %).

Andere noden	aantal	procent
Totaal aantal vermeldingen	15 vsc'es	
Nood aan lesmateriaal en andere instrumenten	9 vsc'es	60 %
Aangepast educatief materiaal	2	13 %
Aangepast lesmateriaal voor taalcoaching (ruimer dan NEDBOX, NT2)	1	7 %
Aangepast materiaal voor wetenschappen (minder talig)	1	7 %
Tools voor vervolgscholen waarmee vervolgschoolcoaches aan de slag kunnen. Uitgewerkt kader op basis waarvan een vervolgschoolcoach kan werken, afhankelijk van de vragen van de vervolgschool: een concreet stappenplan.	5	33 %
Administratieve noden	6 vsc'es	40 %
Tool voor registratie en inhoud van vervolgschooluren, digitaal logboek, centrale gegevensbank om de opvolging te registreren	4	27 %
Uniforme documenten per koepel	2	13 %

Tabel 43 - Andere noden van de vervolgschoolcoaches.

Beleid over de professionalisering van de vervolgschoolcoaches

Ondersteunen de onthaalscholen de professionalisering van de vervolgschoolcoaches?

Het antwoord op deze vraag werd al gedeeltelijk gegeven in de voorgaande hoofdstukken. We verzamelen hier de belangrijkste vaststellingen.

De meeste onthaalscholen zijn zich bewust van het belang om vervolgschoolcoaches aan te stellen met specifieke persoonlijke kwaliteiten en expertise. Ze zien ook de noodzaak in om te voorzien in mogelijkheden voor expertiseontwikkeling. Drieëntachtig procent van de directies van de onthaalscholen (49/59) geeft aan dat ze de professionalisering van de vervolgschoolcoaches ondersteunen en/of belangrijk vinden.

Faciliteren

Hoewel er weinig directeurs van onthaalscholen zijn (24 % of 12/49) die het professionaliseren van de vervolgschoolcoaches opnemen in hun visie op vervolgschoolcoaching, geeft 60 % van de directies van de onthaalscholen (33/55) expliciet aan dat ze aandacht hebben voor de deskundigheidsontwikkeling van de vervolgschoolcoaches. Vijfendertig procent van de directies (19/55) voorziet in structureel intern overleg tussen vervolgschoolcoaches onderling en tussen vervolgschoolcoaches en onthaalleraren in de onthaalschool. Vijfentwintig procent van de directies (14/55) vermeldt het volgen van nascholingen en netwerkdagen. Negen procent van de directies (5/55) verwijst naar de organisatie van structureel overleg van de vervolgschoolcoaches binnen de scholengemeenschap en 5 % (3/55) naar structureel overleg over de netten heen. Ten slotte verwijst 4 % (2/55) naar continuïteit in de opdrachten of naar een gecombineerde opdracht leraar onthaalklassen en vervolgschoolcoach. (zie: *Hoe faciliteren en ondersteunen de onthaalscholen de werking van de vervolgschoolcoaches?* - p. 31).

Opdrachten vervolgschoolcoaches

Tweeënveertig procent van de directeurs van onthaalscholen benoemt de deskundigheidsontwikkeling van de vervolgschoolcoach als een opdracht van de vervolgschoolcoach. Er wordt met andere woorden verwacht

van de coach dat hij, in het kader van zijn opdracht, initiatieven neemt en instaat voor zijn eigen expertisewerking (zie ook: *Opdrachten van de vervolgschoolcoaches - p. 42*).

Deskundigheid en deskundigheidsontwikkeling als succesfactor of als knelpunt

Vierenzestig procent van de directeurs van de onthaalscholen (36) vermeldt één of meer aspecten in verband met de expertise, de persoonlijke kwaliteiten en de aandacht voor de deskundigheidsontwikkeling van de vervolgschoolcoaches als een succesfactor of knelpunt voor een kwaliteitsvolle invulling van de vervolgschoolcoaching. Het samenwerken en het overleg met elkaar van de vervolgschoolcoaches intern en over de scholen heen, de expertisedeling en/of de expertiseontwikkeling, de continuïteit van het team van vervolgschoolcoaches en van de opdrachten, de persoonlijke kwaliteiten van de vervolgschoolcoaches en de aanwerving van personeelsleden met de juiste competenties en persoonlijke eigenschappen zijn factoren die een impact hebben op de kwaliteit van de werking (zie ook: *Succesfactoren en knelpunten- p. 80*).

Beleid van de onthaalscholen met betrekking tot de professionalisering van de vervolgschoolcoaches	aantal	procent
Vermeldingen van aandacht voor de expertise, expertisedeling en expertiseontwikkeling van de vervolgschoolcoaches over alle antwoorden heen	49/59 scholen	83 %
Aandacht voor de expertise, expertisedeling en expertiseontwikkeling van de vervolgschoolcoaches opgenomen in de visie	12/49 scholen	24 %
Eigen professionalisering als opdracht van de vervolgschoolcoach	25/59 scholen	42 %
Faciliteren van de professionalisering van vervolgschoolcoaches	33/55 scholen	60 %
Faciliteren van expertisedeling en -ontwikkeling door te voorzien in structureel intern overleg tussen vervolgschoolcoaches onderling en tussen vervolgschoolcoaches en onthaalleraren in de onthaalschool	19	35 %
Faciliteren van het volgen van nascholingen en netwerkdagen	14	25 %
Organisatie van structureel overleg van de vervolgschoolcoaches binnen de scholengemeenschap	5	9 %
Organisatie structureel overleg over de netten heen	3	5 %
Zorgen voor een continuïteit in de opdrachten of voor een gecombineerde opdracht leraar onthaalklassen en vervolgschoolcoach	2	4 %
Succesfactoren en knelpunten i.v.m. de expertise, persoonlijke kwaliteiten en professionalisering van de vervolgschoolcoaches	36/56 scholen	64 %
Samenwerken en overleg met elkaar van de vervolgschoolcoaches intern en over de scholen heen, expertisedeling en/of expertiseontwikkeling	19	34 %
Continuïteit van het team van vervolgschoolcoaches en van de opdrachten	11	20 %
Aanwezige expertise, deskundigheid, ervaring en/of persoonlijke kwaliteiten van de vervolgschoolcoaches	9	16 %
Aanwerven personeelsleden met de juiste competenties en persoonlijke eigenschappen	4	7 %

Tabel 44 - Beleid van de onthaalscholen over de professionalisering van de vervolgschoolcoaches.

Ondersteunen de scholengemeenschappen de professionalisering van de vervolgschoolcoaches?

Tweeënveertig van de 54 scholengemeenschappen met onthaalonderwijs in 2017-2018 namen deel aan de bevraging. Hiervan geeft 55 % aan dat ze de professionalisering van de vervolgschoolcoaches ondersteunen (23/42) en 45 % dat ze dat niet doen (19/42). Drie van de negentien scholengemeenschappen die het niet doen, geven hiervoor volgende redenen:

- de professionalisering gebeurt door de onthaalschool die de vervolgschoolcoach tewerkstelt;
- de pedagogische begeleidingsdiensten bieden dit aan;
- er is geen vraag naar.

Ondersteunen de scholengemeenschappen de professionalisering van de vervolgschoolcoaches?	aantal scholengemeenschappen	procent
Totaal aantal vermeldingen	42 SG	100 %
Ja	23 SG	55 %
Neen	19 SG	45 %

De onderstaande tabel geeft weer op welke manier de scholengemeenschappen de professionalisering van de vervolgschoolcoaches ondersteunen. Eenentwintig procent van de scholengemeenschappen (9/42) vervult hierin een actieve rol door zelf nascholingen te organiseren, intervisie en overleg te organiseren of door een personeelslid aan te stellen dat nascholing geeft over een bepaald thema zoals taalgericht vakonderwijs. Drieëndertig procent van de scholengemeenschappen (14/42) faciliteren en/of ondersteunen de onthaalscholen bij het professionaliseren van de vervolgschoolcoaches. Ze geven de mogelijkheid aan de coaches om aan te sluiten bij de initiatieven van het net of bij netoverschrijdende initiatieven. Ze ondersteunen de professionalisering bijvoorbeeld door te helpen bij de beginsituatieanalyse, de uitbouw van een materialenbank of de financiering van de professionalisering.

Hoe ondersteunen de scholengemeenschappen de professionalisering van de vervolgschoolcoaches?	aantal scholengemeenschappen	procent
Actieve organisatie nascholingen	9 SG	21 %
De scholengemeenschap organiseert schooloverschrijdende overlegmomenten, intervisie en plenaire momenten.	5	12 %
De scholengemeenschap organiseert nascholingen voor vervolgschoolcoaches (bijv. coöperatieve leerstrategieën, coaching).	3	7 %
Het nascholingsaanbod van de scholengemeenschap bevat interessante nascholingen voor vervolgschoolcoaches.	1	2 %
De coördinator talenbeleid van de scholengemeenschap vormt de vervolgschoolcoaches rond taalgericht vakonderwijs.	1	2 %
Faciliteren en ondersteunen	14 SG	33 %
De scholengemeenschap sluit aan bij pedagogische begeleidingsdienst van het onderwijsnet waar voorzien wordt in nascholingen en netwerking en geeft ruimte	8	19 %

Hoe ondersteunen de scholengemeenschappen de professionalisering van de vervolgschoolcoaches?	aantal scholengemeenschappen	procent
aan de vervolgschoolcoaches en andere belanghebbers om deel te nemen.		
De scholengemeenschap sluit aan bij netoverschrijdende samenwerkingsinitiatieven (samenwerking in het LOP, coachopleiding, netwerkdag vervolgschoolcoaches).	3	7 %
De scholengemeenschap ondersteunt de diagnosestelling rond professionaliseringsnoden.	2	5 %
De onthaalschool organiseert/staat in voor de professionalisering van de vervolgschoolcoaches en wordt hierbij gesteund door de scholengemeenschap.	3	7 %
De nascholingen voor vervolgschoolcoaches worden betaald door de scholengemeenschap uit de centrale enveloppe.	1	2 %
De scholengemeenschap ondersteunt de uitbouw van een materialenbank.	1	2 %
In de scholengemeenschap worden er afspraken gemaakt over de nascholing.	1	2 %

Tabel 45 - De wijze waarop de scholengemeenschappen de professionalisering van de vervolgschoolcoaches ondersteunen. Percentages zijn berekend op 42 scholengemeenschappen die meewerkten aan dit onderzoek (n=42).

Conclusie

De vervolgschoolcoaches hebben duidelijk nood aan deskundigheidsontwikkeling. Vierennegentig procent van de vervolgschoolcoaches wil zijn expertise verhogen. De meest voorkomende nood situeert zich op het vlak van de coaching van de leraren en schoolteams van de vervolgscholen en van de ex-onthaalleerlingen. Heel wat vervolgschoolcoaches ervaren moeilijkheden met het gebrek aan responsiviteit in sommige vervolgscholen. Ook de studiekeuzebegeleiding is soms moeilijk omdat de coaches niet genoeg kennis hebben van het Vlaamse onderwijslandschap en geen zicht hebben op het studie- en opleidingsaanbod, zowel in het secundair onderwijs als in de centra voor volwassenenonderwijs en bij andere opleidingsverstrekkers. De kennis en de interpretatie van de regelgeving en de socio-emotionele begeleiding zijn andere aspecten waarin de vervolgschoolcoaches zich verder willen bekwamen.

De meeste onthaalscholen zijn zich bewust van het belang om vervolgschoolcoaches aan te stellen met specifieke persoonlijke kwaliteiten en expertise. Hoewel weinig scholen de deskundigheidsontwikkeling van de coaches opnemen in hun visie, geven vier op vijf onthaalscholen aan dat ze de professionalisering van de vervolgschoolcoaches in de praktijk actief ondersteunen en faciliteren. Ook in de helft van de scholengemeenschappen is er aandacht voor het faciliteren en/of actief ondersteunen van de professionalisering van de vervolgschoolcoaches.

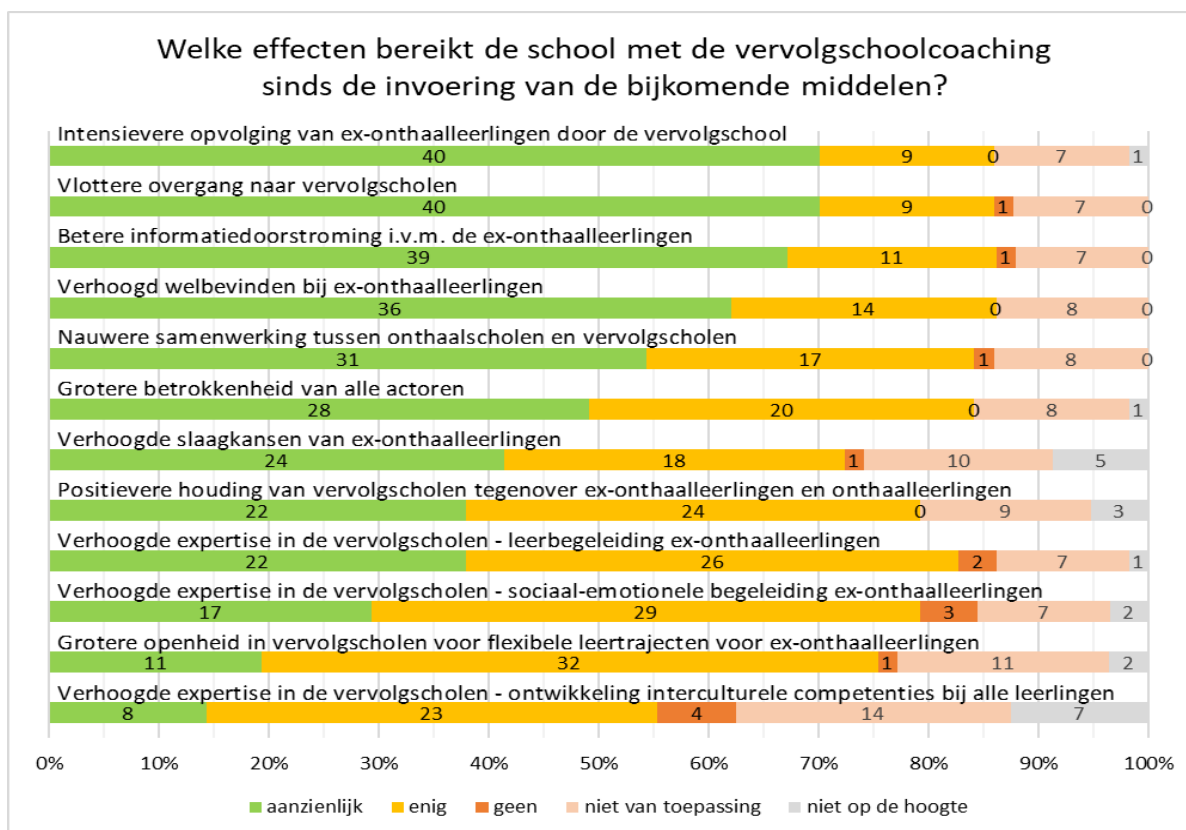
GEREALISEERDE EN BEOOGDE EFFECTEN

Inleiding

Het doel van de aanpassing van de regelgeving en de omkadering in 2016 was enerzijds in te spelen op het groeiende aantal (ex-)onthaalleerlingen en anderzijds de effectiviteit van de vervolgschoolcoaching te verhogen. Een belangrijke onderzoeksvraag is bijgevolg in hoeverre de onthaalscholen erin slagen om (bijkomende) effecten gekoppeld aan de dubbele opdracht van de vervolgschoolcoach te realiseren: (1) in welke mate worden de ex-onthaalleerlingen (beter) begeleid, ondersteund en opgevolgd en (2) in welke mate worden de lerarenteams in de vervolgscholen (meer) versterkt? We onderzoeken in hoeverre de effecten met betrekking tot het vervolgonderwijs in de eigen onthaalschool en in vervolgscholen (binnen of buiten de scholengemeenschap) van elkaar verschillen. We staan ook stil bij de ambities van de betrokken onthaalscholen: waar zetten zij op in? Welke effecten streven zij na? Bij het lezen van de resultaten is het belangrijk om voor ogen te houden dat het gaat om de perceptie van de directeurs van de onthaalscholen.

Welke effecten bereiken de scholen met de vervolgschoolcoaching?

Om een zo volledig mogelijk zicht te krijgen op de gepercipieerde effecten, hebben we voor deze vraag gewerkt met een aantal gesloten antwoordopties, met de mogelijkheid het antwoord toe te lichten in een open tekstvak. We gebruikten de antwoorden uit de monitoring van 2017 (die enkel een open vraag bevatte) als antwoordopties. Veel scholen gebruiken meer dan één informatiebron om de doeltreffendheid van hun acties in kaart te brengen. Door de respondenten te vragen om aan te geven *in welke mate* een bepaald effect aanwezig is, hebben we getracht sociaal-wenselijke antwoorden tot een minimum te beperken.



Figuur 8 - Effecten van de vervolgschoolcoaching.

Wanneer we kijken naar het aantal meldingen van *aanzienlijke* effecten, vallen erg grote verschillen op in de antwoorden (14 % tot 70 %). Nemen we in beeld hoeveel keer zowel *aanzienlijke* als *enige* effecten worden gerapporteerd, dan zijn de verschillen kleiner (55 % tot 86 %). Slechts enkele directeurs geven hier of daar aan dat er *geen* effect is op een bepaald vlak. Bij de analyse baseren we ons hoofdzakelijk op de rapportering van ‘aanzienlijke effecten’ als sterkst onderscheidende element.

In het algemeen stellen we vast dat het aantal meldingen per effect verhoogd is vergeleken met de monitoring van 2017. Dit heeft mogelijkerwijze te maken met het verschil in methodiek van vraagstelling (open vraag in 2017 en meerkeuzevraag in 2018).

De directeurs van de onthaalscholen zijn niet erg enthousiast over de mate waarin de expertise van de teams in de vervolgscholen is gegroeid. Ook in 2017 was dit al een opvallende vaststelling. Expertise in verband met leerbegeleiding scoort hierbij iets hoger (37 % aanzienlijke effecten) dan deskundigheid op het gebied van de sociaal-emotionele ontwikkeling (29 %). De expertise wat betreft de ontwikkeling van interculturele competenties bij alle leerlingen³³ is volgens onze respondenten slechts in zeer weinig scholen in aanzienlijke mate gegroeid (14 %). Volgens de onthaalscholen is verder – en dat is opvallend – de houding tegenover ex-onthaalleerlingen slechts in een beperkt aantal (vervolg)scholen (37 %) ten goede veranderd. Ook de slaagkansen (41 %) en de betrokkenheid van alle actoren (47 %) zijn in minder dan de helft van de scholen substantieel verhoogd.

Wel zien 40 directeurs van onthaalscholen (68 %) dat ex-onthaalleerlingen vlotter instromen in de reguliere vervolgscholen en rapporteren evenveel respondenten een intensievere opvolging door de vervolgscholen. Ook in 2017 werd dit laatste aspect het vaakst genoemd. Verder is het zo dat vrij veel directeurs een belangrijk effect rapporteren voor verhoogd welbevinden (61 %), nauwere samenwerking (53 %) en betere informatiedoorstroming (66 %). Dit laatste aspect scoorde in 2017 nog een stuk lager. Ook de betrokkenheid van alle actoren lijkt toegenomen sinds 2017. Verhoogde slaagkansen daarentegen werden in 2017 na de intensievere opvolging het vaakst genoemd terwijl het nu slechts op de zesde plaats staat. Het is niet meteen duidelijk in welke mate de wijziging in de vraagstelling (open vraag versus meerkeuzevraag) dit kan verklaren.

Elf directeurs (19 %) noemden andere bijkomende effecten. Er is sprake van sterkere oriënteringsadviezen die meer gefundeerd, doordacht en gedragen zijn en een betere begeleiding van de verdere schoolloopbaan mogelijk maken (7 %). Ook bij de ‘gewenste’ effecten (zie verder) hebben veel directeurs het over leerlingen terecht laten komen waar ze horen, volgens hun interesses en mogelijkheden. Twee respondenten (3 %) zien bovendien een daling van de schooluitval onder de ex-onthaalleerlingen.

Welke effecten bereikt de school nog meer met de vervolgschoolcoaching?	aantal	procent
Bijkomend genoemde effecten	11 scholen	19 %
Sterkere oriënteringsadviezen die meer gedragen zijn, betere begeleiding van de schoolloopbaan	4	7 %
Minder schooluitval	2	3 %
Sterkere netwerken rond de leerlingen (en leraren)	2	3 %
Intensievere samenwerking met scholen van het andere net	1	2 %
Meer kansen tot verfijning en bijsturing	1	2 %

³³ Op deze vraag hebben vrij veel directeurs ontwijkend geantwoord.

Welke effecten bereikt de school nog meer met de vervolgschoolcoaching?	aantal	procent
Meer feedback uit de vervolgscholen	1	2 %
Appreciatie voor de extra ondersteuning	1	2 %
Meer/betere toeleiding naar VDAB of gespecialiseerde hulpverlening	1	2 %
Emancipatie van leerlingen d.m.v. meer en betere toeleiding naar vrijetijdsinvulling	1	2 %

Tabel 46 - Bijkomend genoemde effecten.

Eenentwintig directeurs (36 %) geven toelichting bij de items uit de meerkeuzevraag. Negen directeurs (15 %) zien een duidelijke mentaliteitswijziging optreden: een grotere gedragenheid, meer openheid en een kleinere drempel tussen onthaal- en regulier onderwijs (en CLW, CVO, VDAB). Volgens deze respondenten kijken steeds meer leraren met een cultuursensitieve bril naar ex-onthaalleerlingen en naar het groeipotentieel. Ze geven aan dat de teams in de vervolgscholen zich steeds meer bewust worden dat hun aanpak van ex-onthaalleerlingen anders mag en moet zijn om maximale leerwinst te behalen. Vijf directeurs (8 %) vermelden een betere individuele opvolging en efficiëntere begeleiding van (alle) anderstalige leerlingen en vijf respondenten (8 %) hebben het expliciet over winst qua leervorderingen en over hogere slaagkansen. “Ook zwaardere studierichtingen zijn nu haalbaar voor ex-onthaalleerlingen,” schrijft een directeur. Twee antwoorden (3 %) gaan over “een groter engagement van alle actoren om te werken aan de effectieve integratie van de (ex-)onthaalleerlingen in de gehele schoolwerking en in de schoolcultuur”.

Toelichtingen bij de items uit de meerkeuzelijst	21 onthaalscholen	36 %
Mentaliteitswijziging	9	15 %
Betere individuele opvolging en efficiëntere begeleiding van anderstalige leerlingen - Betere specifieke leezorg in de brede basiszorg in de klas	5	8 %
Leerwinst en hogere slaagkansen, ook in 'zwaardere' studierichtingen	5	8 %
Groter welbevinden	3	5 %
Grotere expertise	2	3 %
Engagement van alle actoren om te werken aan effectieve integratie van de onthaalleerlingen in de gehele schoolwerking/in de schoolcultuur	2	3 %
Meer overleg tussen onthaal- en vervolgscholen met oog op uitwisseling van expertise	1	2 %
Betere communicatie over ex-onthaalleerlingen	1	2 %
Meer ruimte voor goede transitie van onthaalschool naar vervolgschool	1	2 %
Flexibele leertrajecten	1	2 %

Tabel 47 - Toelichtingen bij de items uit de meerkeuzelijst.

Zijn er verschillen qua effecten volgens vervolgschool, onderwijsvorm of graad?

Volgens de respondenten zijn de effecten groter in geval van vervolgonderwijs in de onthaalschool zelf of in een vervolgschool op dezelfde campus. De afstand tot de onthaalschool, zowel letterlijk als figuurlijk (een andere scholengemeenschap, een ander net), is volgens sommigen een nadelige factor. Sterkere

samenwerking loont. Daarnaast speelt volgens sommige respondenten ook de mate van ervaring met ex-onthaalleerlingen een belangrijke rol. Beroepsscholen en scholen in (de rand van) de stad hebben al meer ex-onthaalleerlingen begeleid.

Enkele directeurs vermelden specifieke leerling- of leraarmerken, maar een groter aantal respondenten merken vooral veel verschillen op wat betreft de onderwijsgraad en de onderwijsvorm. Dit zou te maken hebben met de reeds aanwezige interne zorg- en begeleidingscultuur (in de eerste graad, maar ook vaak in tso en bso), met de leeftijd van de jongeren (“hoe jonger hoe beter”), met bepaalde vakken (Frans en Engels maken de derde graad moeilijk). In aso-scholen leven volgens één directeur meer vooroordelen en meerdere directeurs hebben het over hogere verwachtingen, minder goede begeleiding en een hogere taalbarrière.

Aso-scholen hebben ook vaak minder ervaring met ex-onthaalleerlingen, al lijkt het erop dat ervaring niet altijd een voldoende garantie is voor een vlottere werking. Drie directeurs geven immers aan dat de leerlingpopulatie in bso- en dbso-scholen sowieso al meer begeleiding vraagt, zodat de bijkomende zorg voor ex-onthaalleerlingen vaak zwaarder doorweegt.

Vier directeurs vermelden expliciet dat de onderwijsvorm of -graad *geen* rol speelt bij de effectiviteit van de ondernomen acties.

Elf directeurs benadrukken het doorslaggevende belang van openheid van de (beleids- en lerarenteams van de) vervolgscholen naar de ex-onthaalleerlingen en van de bereidheid om samen te werken met de vervolgschoolcoaches. Een andere belangrijke factor, genoemd door zeven respondenten, is het beleidsvoerend vermogen in de vervolgscholen. De mate waarin de schoolleiding erin slaagt een goede visie krachtig uit te dragen naar het team, beslissingen durft nemen en leraren aanstuurt en ondersteunt, is (zoals altijd) van cruciaal belang. Vooroordelen, verwachtingen, de visie op leerlingenbegeleiding en de openheid voor flexibele trajecten zijn andere relevante elementen van de schoolcultuur en het schoolbeleid die de respondenten vermelden.

Welke factoren zorgen voor verschillen qua effecten?		aantal	procent
Totaal aantal vermeldingen		35	59 %
positieve invloed	negatieve invloed	onthaalscholen	
afstand en nabijheid		7 scholen	12 %
grotere effecten in de onthaalschool zelf/in de vervolgschool op de eigen campus		4	7 %
vervolgschool binnen de scholengemeenschap		1	2 %
vervolgschool binnen het eigen net		1	2 %
	afstand tot de onthaalschool	1	2 %
ervaring en continuïteit		5 scholen	8 %
ervaring met ex-onthaalleerlingen (vaak meer ervaring in bso) veel ex-onthaalleerlingen		4	7 %
	scholen in de rand, met nog weinig ervaring met ex-onthaalleerlingen	1	2 %

Welke factoren zorgen voor verschillen qua effecten?		aantal	procent
	gebrek aan continuïteit wat betreft de directie van de vervolgschool	1	2 %
leraar- en leerlingkenmerken		4 scholen	7 %
leraarkenmerken (algemeen)	leraarkenmerken (algemeen)	1	2 %
leerlingkenmerken algemeen	leerlingkenmerken algemeen	1	2 %
veel begeleiding van thuis, grote zelfredzaamheid van de leerling	weinig begeleiding van thuis	2	3 %
motivatie/bereidwilligheid van de individuele leerling		1	2 %
onderwijsgraad		8 scholen	14 %
onderwijsgraad algemeen	onderwijsgraad algemeen	1	2 %
leerlingen die in de 1ste graad doormen, hebben vaak minder ondersteuning nodig/sterkere effecten in de eerste graad		4	7 %
sterkere samenwerking en effecten in 1ste graad, gezien de reeds aanwezige interne zorg- en begeleidingscultuur		1	2 %
	2e graad heel moeilijk (nog te veel vakken en theorie)	1	2 %
3de graad lukt goed		1	2 %
	3de graad is moeilijk (Frans en Engels)	2	3 %
onderwijsvorm		9 scholen	15 %
	(landelijke) aso scholen: minder goede begeleiding, hogere verwachtingen, grotere taalbarrière	6	10 %
	inspanningen voor (d)bso "wegen veel zwaarder" dan in aso/tso/kso	3	5 %
	in aso leven meer vooroordelen	1	2 %
sterkere samenwerking en effecten in tso/bso, gezien de reeds aanwezige interne zorg- en begeleidingscultuur		1	2 %
de onderwijsvorm of -graad heeft geen invloed	de onderwijsvorm of -graad heeft geen invloed	4	7 %

Welke factoren zorgen voor verschillen qua effecten?		aantal	procent
beleidsvoerend vermogen, specifiek beleid en schoolcultuur in de onthaal- of vervolgschool		18 scholen	31 %
bereidheid vervolgschool die openstaat om ex-onthaalleerlingen te ontvangen/samen te werken met de vervolgschool-coach(es)	weerstand	11	19 %
beleidsvoerend vermogen, pedagogisch concept en schoolcultuur, ondersteuning door de directeur van de vervolgschool (bepaalt mee dat adviezen ter harte worden genomen en hun weg vinden naar de werkvloer)		7	12 %
intensieve ondersteuning van de vervolgschool door de onthaalschool		2	3 %
een sterk talenbeleid in de vervolgschool		1	2 %
vervolgschool die uren-leraar vervolgschoolcoaching bundelt bij enkele leraren		1	2 %
vervolgschool die openstaat voor flexibele leertrajecten		1	2 %

Tabel 48 - Factoren die zorgen voor verschillende effecten.

Welke effecten willen de scholen in de toekomst bereiken?

De directeurs van onthaalscholen tonen zich ambitieus wanneer het gaat om vervolgschoolcoaching. Vijfendertig respondenten (59 %) spreken zich uitgebreid uit over de effecten die ze in de toekomst willen bereiken. Veel van de genoemde ideeën bouwen voort op de al vastgestelde effecten: men wil meer, beter, fijner, met de nodige continuïteit, verbreding en structurele inbedding. Nieuwe elementen betreffen hoofdzakelijk:

- een grotere zelfredzaamheid van de teams in de vervolgscholen, op basis van een grotere expertise (9);
- meer knowhow en een meer frequente implementatie van flexibele leertrajecten (7);
- een sterker talenbeleid in de vervolgscholen en meer leerkrachten die bedreven zijn in het taalgericht vakonderwijs (4);
- samenwerking en een gezamenlijk beleid door de onthaalscholen in een regio, zodat de impact groter wordt: de expertise kan sterker groeien, de efficiëntie gaat omhoog en er kan sterker worden ingezet op het schoolexterne netwerk (psychosociale, maatschappelijke, vrijetijds- en tewerkstellingstrajecten). Bovendien komt er zo meer eenvormigheid in de vervolgschoolcoaching (4);
- betere adviezen in functie van de studiekeuze in het volgtraject, gebaseerd op een betrouwbare inschatting van de slaagkansen, in samenspraak met de leerling en zijn ouders of voogd en afgestemd op de interesses en talenten van de leerling (8);
- een duidelijk mandaat van de vervolgschoolcoach als ondersteuner en niet als 'bijlesgever' (3).

Onderstaande tabel bevat een meer uitgebreid overzicht van de antwoorden.

Beide aspecten uit de dubbele opdracht van de vervolgschoolcoaches zijn herkenbaar in dit rijtje van ambities, al ligt het zwaartepunt duidelijk bij de teams in de vervolgscholen. Vooral op dit vlak willen de directeurs van de onthaalscholen in de nabije toekomst bijkomende effecten bereiken. Dat sluit aan bij de beperkte effecten die nu al worden vastgesteld met betrekking tot deze opdracht. Opmerkelijk is dat dit accent (nog) niet herkenbaar is in de visieteksten (zie p. 22). Naast een groei qua expertiseontwikkeling staan ook zorgen voor sterkere adviezen en hogere slaagkansen hoog op het verlanglijstje van de directeurs.

Welke effecten wenst u in de toekomst nog te bereiken?	aantal	procent
Totaal aantal vermeldingen	35 onthaalscholen	59 %
Grotere expertise	15 scholen	25 %
Meer knowhow over de aanpak van ex-onthaalleerlingen in de vervolgscholen (bij directie, leerlingbegeleiding, taalankers en leerkrachten), een grotere zelfstandigheid/zelfredzaamheid van de leerkrachtenteams in de vervolgscholen	9	15 %
Meer knowhow en implementatie van flexibele leertrajecten in de vervolgscholen	7	12 %
Advisering, slaagkansen, inschatting	13 scholen	22 %
Betere adviezen voor het vervolgtraject en een goede studiekeuze (op basis van de behaalde resultaten, talenten, interesse en dit in samenspraak met de leerlingen en hun ouder(s)) o.b.v. IKZ: slaagcijfers en feedback van klassenraden in de vervolgscholen gebruiken om doorstroomadvies na het onthaaljaar bij te sturen	8	14 %
Een hoger slaagpercentage, ook in moeilijker studierichtingen (= volgens de echte mogelijkheden van de ex-onthaalleerlingen). Een diploma, integratie en gelijke kansen op de arbeidsmarkt	4	7 %
Een meer nauwkeurige inschatting van de competenties van de leerlingen m.b.t. vakken waar veel leerlingen problemen mee hebben (vreemde talen en wiskunde)	1	2 %
Overzicht over de moeilijkheden per onderwijsvorm/studierichting (bijvoorbeeld Frans in aso)	1	2 %
Mentaliteitswijziging	11 scholen	19 %
In alle scholen een grote bereidheid om hun aanpak aan te passen aan de ex-onthaalleerlingen	5	8 %
Gedragenheid binnen de hele school en binnen het hele lerarenkorps	4	7 %
Diversiteitsdenken, wegwerken van vooroordelen: anderstalige nieuwkomers zien als 'één van ons'	2	3 %
Grotere sensitiviteit bij de leraren, een benadering op maat voor elke leerling	2	3 %

Welke effecten wenst u in de toekomst nog te bereiken?	aantal	procent
Netoverschrijdende of regiobrede samenwerking	5 scholen	8 %
Samenwerking en gezamenlijk beleid door onthaalscholen in een regio; een platform voor vervolgschoolcoaching met eventueel een automatische gegevensdoorgave	4	7 %
Meer netoverschrijdende samenwerking, ook wat betreft de PBD	2	3 %
Andere	12 scholen	20 %
Sterker talenbeleid, meer leerkrachten in de vervolgscholen die bedreven zijn in het taalgericht vakonderwijs	4	7 %
Continuïteit en verbreding, langer durende begeleiding ook in psychosociale en maatschappelijke trajecten	4	7 %
Een duidelijk mandaat van de vervolgschoolcoach als ondersteuner, niet als bijlesgever	3	5 %
Meer aandacht voor moeilijker profielen (16-18-jarigen, laaggeschoolden ...), o.a. door sterkere banden met externe partners	2	3 %
Nog betere informatieoverdracht	1	2 %
Structurele inbedding van klassenraden na de oriëntatieweken in de onthaalschool	1	2 %
Meer ondersteuning voor niet-taalvakken (technische vakken)	1	2 %

Tabel 49 - Gewenste effecten voor de toekomst.

Conclusie

Volgens de directeurs van de onthaalscholen slagen de onthaalscholen en de vervolgscholen er in aanzienlijke mate in om effecten te realiseren. Meer dan de helft van de respondenten geeft aan dat de ex-onthaalleerlingen kunnen rekenen op een intensievere opvolging, een vlottere overgang naar de vervolgschool, een nauwere samenwerking tussen onthaal- en vervolgschool en een hogere graad van welbevinden. Over een aantal andere effecten wordt veel minder gerapporteerd. We vermelden in het bijzonder de opbouw van expertise in de vervolgscholen en de openheid van vervolgscholen om te werken met flexibele leertrajecten voor ex-onthaalleerlingen. Iets minder dan de helft van de directies van onthaalscholen benoemen een grotere betrokkenheid van schoolexterne actoren en verhoogde slaagkansen als een positief effect. De meeste van deze effecten bevestigen de vaststellingen uit de monitoring van 2017, al werd toen enkel gewerkt met een open vraag. De informatiedoorstroming van de onthaalschool naar de vervolgschool en de betrokkenheid van alle actoren lijken vooruitgegaan te zijn in het afgelopen schooljaar. Een toename van de slaagkansen wordt nu minder genoemd. Als reactie op een open vraag om toelichting spreken de directeurs zich erg positief uit over de duurzame effecten van de vervolgschoolcoaching.

Volgens een aantal directeurs zijn de effecten groter (of duidelijker) als het gaat om vervolgschoolcoaching in de eigen school of in scholen binnen de eigen scholengemeenschap. Vervolgschoolcoaching werkt volgens de respondenten bovendien beter in graden en onderwijsvormen waar reeds een zorgcultuur heerst, waar de ex-onthaalleerlingen jonger zijn. Vervolgscholen met meer ervaring met ex-onthaalleerlingen staan vaak meer open voor begeleiding door de vervolgschoolcoaches. Beroeps- en technische scholen zijn hier meestal in het voordeel, al is de draaglast in het beroepsonderwijs volgens sommigen ook groter. Een doelgericht en doeltreffend beleid van de vervolgscholen is volgens een aantal respondenten hoe dan ook doorslaggevend.

Als gewenst effect verwoorden de directeurs de ambitie om de teams in de vervolgscholen meer expertise te laten opbouwen om meer zelfredzaam te worden. Een duidelijke rol en een sterk mandaat van de vervolgschoolcoaches in de vervolgscholen is daarvoor van groot belang. De onthaalscholen willen bovendien, op basis van expertise en participatie, de oriënteringsadviezen meer op punt stellen en willen graag meer flexibele trajecten zien in de vervolgscholen. Dit alles zou volgens sommigen een grotere kans op slagen krijgen wanneer er een sterke overlegstructuur (of liefst zelfs een gezamenlijk beleid) is uitgebouwd op regioniveau.

SUCCESSFACTOREN EN KNELPUNTEN

Inleiding

In de vorige hoofdstukken brachten we in kaart hoe de onthaalscholen omgaan met de kwaliteitsontwikkeling van de vervolgschoolcoaching. We maakten een inventaris op van de opdrachten die de vervolgschoolcoaches uitvoeren in het kader van de toegewezen uren-leraar vervolgschoolcoaching, van de aard van de informatie die ze verzamelen over ex-onthaalleerlingen en van hun professionaliseringsnoden. We gaven verder een overzicht van de door de scholen waargenomen effecten van de vervolgschoolcoaching en van hun ambities voor de toekomst. De vorige hoofdstukken hadden als doel om zicht te krijgen op de praktijken van de onthaalscholen in verband met de vervolgschoolcoaching en, in één beweging, op de aanwending van de ontvangen uren-leraar vervolgschoolcoaching.

Aanvullend wilden we graag weten wat de directies van de onthaalscholen ervaren als succesfactoren en als knelpunten bij de implementatie van de nieuwe regeling en in de werking. Deze informatie kan immers het 'beleidsleren' rond de inzet van de extra middelen ondersteunen en bijdragen tot de verdere beleidsontwikkeling ter zake. Ze kan ook de scholen ondersteunen bij hun kwaliteitszorg in verband met de vervolgschoolcoaching. We bespreken de factoren die volgens de onthaalscholen een impact hebben op de werking en de kwaliteit van de vervolgschoolcoaching per thematische cluster.

Welke succesfactoren en knelpunten in verband met de vervolgschoolcoaching vermelden de onthaalscholen?

Overheidsbeleid

Zesendertig procent van de scholen benoemen het overheidsbeleid als een factor die een positieve of negatieve impact heeft op de werking en de kwaliteit van de vervolgschoolcoaching. Drieëntwintig procent van de scholen geven aan dat de ruimere omkadering dankzij de extra middelen van de overheid een succesfactor is voor de vervolgschoolcoaching.

Er zijn echter ook een aantal knelpunten (21 %). De onzekerheid over de duurzaamheid van de extra middelen beïnvloedt in negatieve zin de beleidsvoering in de scholen (7 %). Sommige scholen (10 %) geven aan dat het aantal toegewezen uren te beperkt is om de ondersteuningsnoden te lenigen. Er wordt bij de berekening immers geen rekening gehouden met het gegeven dat de scholen de ex-onthaalleerlingen meer dan één jaar begeleiden. Voorts bepaalt de overheid het aantal toegekende uren op basis van de telling van februari, maar doorgaans stromen er nog heel wat leerlingen in het onthaaljaar in na deze datum. Sommige scholen zien het aantal onthaalleerlingen verdubbelen. Een beperkt aantal directies (4 %) maken gewag van administratieve planlast.

Visie

Een duidelijke visie op de vervolgschoolcoaching (coaching, inzet uren, samenwerking en overleg) helpt de scholen om doelgericht te werken. Dertien procent van de scholen benoemen dit als een succesfactor en 2 % het gebrek eraan als een knelpunt. Meer nog dan een duidelijke visie heeft de gedragenheid van de visie en het beleid een sterke positieve impact op de kwaliteit van de vervolgschoolcoaching (succesfactor 32 %). Er is heel wat engagement, motivatie en inzet van de vervolgschoolcoaches nodig om het de begeleiding en ondersteuning van de ex-onthaalleerlingen en leraren vervolgonderwijs te blijvend waar te maken, aldus de onthaalscholen. Vijf procent van de onthaalscholen benoemen de participatie van de vervolgschoolcoaches als een succesfactor. Ze geven veel autonomie aan de coaches en vertrouwen hen de beleidsmatige vormgeving van de vervolgschoolcoaching toe.

Beleidsmatige ondersteuning

De beleidsmatige ondersteuning wordt door 16 % van de respondenten vermeld als een succesfactor. Eén directeur benoemt het gebrek eraan als een knelpunt. Het gaat hier zowel over het uitzetten van het beleid als over het faciliteren, de coördinatie en aansturing, en de waarderende houding van de directie en de coördinator van de onthaalschool. Ook het beleid op het niveau van de scholengemeenschap draagt bij tot de goede werking (4 %).

Samenwerking, communicatie en overleg

Niet minder dan 64 % van de directeurs van onthaalscholen wijzen op het belang van de samenwerking, de communicatie en het overleg vooral tussen de onthaalschool en de vervolgscholen en binnen het team van vervolgschoolcoaches, maar ook ruimer met het brede netwerk van de ex-onthaalleerlingen.

De samenwerking binnen het team van vervolgschoolcoaches is voor 20 % van de directeurs een succesfactor. In 21 % van de scholen draagt de goede samenwerking en het regelmatige overleg tussen het schoolteam van de vervolgschool en de vervolgschoolcoach bij tot een vlotte werking. De ruimere omkadering zorgt ervoor dat de vervolgschoolcoaches frequenter aanwezig zijn in de vervolgscholen. Hierdoor zijn ze vlotter aanspreekbaar en kunnen ze ook een constructieve werkrelatie opbouwen met het schoolteam.

Nog meer directeurs van onthaalscholen (34 %) getuigen echter dat de samenwerking met de vervolgscholen te wensen overlaat omwille van een gebrek aan responsiviteit van de vervolgscholen. De vervolgschoolcoaches ondervinden heel wat weerstand van de leraren uit de vervolgscholen zowel tegen de ondersteuning die ze willen bieden (lessen bijwonen, toelatingsklassenraad bijwonen ...) (25 %) als tegen de ex-onthaalleerlingen zelf (9 %). De negatieve berichtgeving in de media over de vluchtelingen is hier ook niet bevorderend, zo meldt één directeur. Ook blijkt het niet vanzelfsprekend voor sommige vervolgscholen om vernieuwende onderwijspraktijken zoals de flexibele leertrajecten en het taalgericht vakonderwijs toe te passen (5 %), zoals de vervolgschoolcoaches adviseren. De samenwerking komt soms ook onder druk te staan door een aantal praktische knelpunten (9 %): wisselende aanspreekpunten in de vervolgschool, verschillende starturen van de lessen en ook de sterke geografische spreiding van de scholen en de soms grote afstanden tussen de onthaalschool en de vervolgscholen bemoeilijken de samenwerking. Zoals we reeds eerder aangaven is er een grotere tevredenheid over de samenwerking met de vervolgscholen van de eigen scholengemeenschap dan over de samenwerking met de vervolgscholen van andere scholengemeenschappen (*zie: Hoe verloopt de samenwerking in het kader van de vervolgschoolcoaching? p. 33*).

Inzet uren-leraar vervolgschoolcoaching

Vijf respondenten benoemen de manier waarop de uren-leraar vervolgschoolcoaching worden ingezet als een knelpunt (9 %) en twee als een succesfactor (4 %). De versnippering van de uren vervolgschoolcoaching belemmert een goede organisatie van de schoolbezoeken (2 %) en de clustering ervan werkt hiervoor bevorderend (4 %), zeggen een beperkt aantal onthaalscholen. Volgens 4 % van de respondenten is de combinatie van een opdracht als onthaalleraar en als vervolgschoolcoach moeilijk haalbaar.

Takenpakket van de vervolgschoolcoaches

Een duidelijke definiëring van het takenpakket van de vervolgschoolcoaches draagt in 4 % van de scholen bij tot een succesvolle werking. In 13 % van de scholen vormt dit een knelpunt. Het gebrek aan afspraken hierover werkt in de hand dat de vervolgscholen “te hoge verwachtingen” hebben van de bijdrage die de vervolgschoolcoach kan leveren op het vlak van ondersteuning. Van de overheid wordt in dat verband verwacht dat ze “voorziet in een duidelijk omschreven takenpakket” (4 %).

Competentiemanagement, expertise, expertisedeling en -ontwikkeling

Vervolgschoolcoaches

Een zeer belangrijke factor voor het welslagen van de begeleiding van de ex-onthaalleerlingen en de expertiseoverdracht en -opbouw in het regulier onderwijs, is de deskundigheid van de vervolgschoolcoaches. Dit geven 52 % van de directeurs van de onthaalscholen aan als succesfactor (39 %), als knelpunt (4 %) of beide (voor verschillende deelaspecten) (9 %).

Een efficiënt personeelsbeheer gericht op het aanwerven/aanstellen van coaches met de juiste competenties en persoonlijke eigenschappen vormt voor 5 % van de respondenten een succesfactor. Coaches die voldoende deskundig zijn en beschikken over gepaste persoonlijke kwaliteiten zoals flexibiliteit, een warme persoonlijkheid en bereidheid tot mobiliteit, is voor 18 % van de scholen een succesfactor. Eén school benoemt het gebrek eraan als een knelpunt (2 %). De aandacht van de onthaalschool voor de expertisedeling en -ontwikkeling van de coaches is voor 36 % van de directeurs een succesfactor, voor 11 % is het een knelpunt. Het is voor de scholen essentieel dat er continuïteit is in de opdrachten van de coaches zodat de ontwikkelde expertise niet verloren gaat (succesfactor 18 % en knelpunt 9 %). Voor 7 % van de scholen is de combinatie van een opdracht in het onthaaljaar met een opdracht als vervolgschoolcoach een meerwaarde voor het delen van expertise en informatie. Het aanbod van doelgerichte nascholingen (9 %), de ondersteuning van de pedagogische begeleidingsdiensten (4 %), netwerkmomenten (2 %), de schoolinterne (5 %) en schooloverstijgende (2 %) expertisedeling tussen vervolgschoolcoaches onderling en tussen coördinatoren over de scholen heen (2 %) zijn voor de scholen eveneens succesfactoren.

Schoolteam regulier onderwijs

Vreemd is dat de scholen ook aspecten benoemen in verband met de aanwezige expertise en de expertiseopbouw in het vervolgonderwijs. Het gebrek aan deskundigheid en ervaring van de vervolgscholen is een knelpunt voor 9 % van de onthaalscholen, maar het is precies de opdracht van de vervolgschoolcoaches om daaraan tegemoet te komen door middel van expertiseoverdracht. Interessant is wel dat één school aangeeft dat het een succesfactor is om de helft van de middelen te investeren in de expertiseoverdracht en -opbouw omdat de professionalisering van de ‘vervolgleraren’ in het regulier onderwijs een hefboom kan betekenen voor een goede begeleiding van *alle* leerlingen van de school. Deze school investeert intensief in het talenbeleid en het taalontwikkellend lesgeven.

Leerlingenbegeleiding

Vierendertig procent van de respondenten benoemen aspecten van de leerlingenbegeleiding als succesfactoren (11 %) en/of als knelpunten (27 %).

Een krachtige leeromgeving met goede methodieken en een gepaste uitrusting (4 %), het regelmatige persoonlijke contact met de leerlingen (4 %), met zijn ouders (2 %) en een goede trajectbegeleiding (2 %) zijn succesfactoren.

Verschillende knelpunten belemmeren echter een kwaliteitsvolle leerlingenbegeleiding (27 %). Een aantal aspecten hebben te maken met de specifieke input-kenmerken van de ex-onthaalleerlingen of met de context. De vervolgschoolcoaches en vervolgscholen worden geconfronteerd met de hoge socio-emotionele belasting (2 %) en de complexe problematieken van de ex-onthaalleerlingen (2 %). Zo bijvoorbeeld de problematiek van de niet-begeleide minderjarigen (2 %). Ook de onstabiele situatie van de leerlingen (verhuizen of verdwijnen) bemoeilijkt de begeleiding (7 %). Ten slotte remt de taalbarrière de communicatie (2 %).

Uiteraard is het precies de opdracht van de vervolgschoolcoaches en de vervolgscholen om gepast in te spelen op deze problematieken. Eén directeur geeft echter aan dat de draagkracht van de vervolgscholen erg onder druk komt te staan door de complexiteit van de problematieken (2 %). Het lijkt er ook op dat er nog marge is voor de verbetering van de onderwijsleerpraktijk. Een aantal scholen (7 %) vinden dat er nood is aan meer steun van de ex-onthaalleerlingen op socio-emotioneel vlak. Soms wordt de toelatingsklassenraad niet georganiseerd of is die te veel gericht op de beoordeling van de ex-onthaalleerling en te weinig op de kansen die de school hem kan bieden.

De flexibele leertrajecten leveren soms problemen op wanneer een vak wordt uitgesteld en later een struikelblok vormt voor de ex-onthaalleerling (2 %). De verschillende ondersteuningsinitiatieven zijn soms niet op elkaar afgestemd (2 %). Het is niet altijd gemakkelijk om een vertrouwensband op te bouwen met de ex-onthaalleerlingen (4 %). Dat leerlingen te lang het etiket krijgen van 'ex-onthaalleerling' hindert een snelle integratie in de school (2 %).

Positieve effecten

De verhoogde slaagkansen en welbevinden van de ex-onthaalleerlingen en de tevredenheid van alle actoren zijn voor 5 % van de respondenten een succesfactor omdat ze de werking stimuleren.

Kwaliteitszorg

Eén school (2 %) benoemt het borgen van de kwaliteit door de structurele verankering van het beleid over vervolgschoolcoaching als een succesfactor.

Succesfactoren en knelpunten	aantal	procent
Totaal aantal antwoorden	56	100 %
Overheidsbeleid	20 scholen	36 %
Overheidsbeleid: succesfactoren	13 scholen	23 %
Extra middelen van de overheid: ruimere omkadering	13	23 %

Succesfactoren en knelpunten	aantal	procent
Overheidsbeleid: knelpunten	12 scholen	21 %
Onzekerheid over de extra middelen van de overheid van jaar tot jaar en voor de toekomst	4	7 %
Het aantal uren vervolgschoolcoaching is nog te beperkt om de noden te lenigen o.a. omdat bij de toewijzing van de uren geen rekening wordt gehouden met de leerlingen die de vervolgschoolcoaches 2 of 3 jaar begeleiden	4	7 %
Door het moment van de telling van de leerlingen strookt het te begeleiden aantal niet met het reële aantal en zijn er te weinig uren vervolgschoolcoaching	2	4 %
Planlast wegens (door overheid) vereiste administratie rond vervolgschoolcoaching	2	4 %
Gebrek aan een door de overheid duidelijk omschreven takenpakket vervolgschoolcoaching	2	4 %
Privacy wetgeving werkt belemmerend bij de overdracht van informatie	1	2 %
Contextuele factoren	1 school	2 %
Contextuele factoren: knelpunten	1 school	2 %
Negatieve berichtgeving over vluchtelingen in de media	1	2 %
Duidelijk visie	7 scholen	13 %
Duidelijke visie: succesfactoren	7 scholen	13 %
Duidelijke/sterke visie (schoolontwikkelingsplan/beleidsplan)	5	9 %
Duidelijke visie op de coaching	1	2 %
Duidelijke visie op de inzet van de uren	1	2 %
Visie afgestemd op context (bijv. grootstedelijk)	1	2 %
Visie gericht op samenwerking en overleg	1	2 %
Duidelijke visie: knelpunten	1 school	2 %
Gebrek duidelijke visie (schoolontwikkelingsplan/beleidsplan)	1	2 %
Gedragen visie, beleid en werking	18 scholen	32 %
Gedragen visie: succesfactoren	18 scholen	32 %
Geëngageerd en gemotiveerd team vervolgschoolcoaches - veel inzet	11	20 %
Persoonlijke betrokkenheid van de vervolgschoolcoaches bij de problematiek en de ex-onthaalleerlingen en bij trajecten - vertrouwensband	5	9 %
Gedragen visie en beleid in de onthaalschool	4	7 %
Beleidsmatige ondersteuning	9 scholen	16 %
Beleidsmatige ondersteuning: succesfactoren	9 scholen	16 %
Ondersteuning van de directie (ook waardering)	4	7 %
Efficiënte coördinatie van de werking en duidelijke afspraken	4	7 %
Ondersteuning van de/beleid op niveau van de scholengemeenschap (ook waardering)	2	4 %
Ondersteuning en coaching van het team vervolgschoolcoaching door de coördinator	1	2 %
Beleidsmatige ondersteuning: knelpunt	1 school	2 %

Succesfactoren en knelpunten	aantal	procent
Gebrek aan sturing	1	2 %
Samenwerkingsverbanden/kwaliteit samenwerking en overleg	36 scholen	64 %
Samenwerking: succesfactoren	21 scholen	38 %
Samenwerking vervolgschoolcoaches met de vervolgscholen. Goede communicatie en regelmatig overleg tussen de vervolgschoolcoach en de vervolgschool (coach vlot aanspreekbaar door aanwezig op de school; persoonlijke contacten tussen coach en vervolgschool)	12	21 %
Samenwerking tussen de vervolgschoolcoaches van eenzelfde onthaalschool -teamwerk. Goede communicatie en frequent/regelmatig overleg tussen vervolgschoolcoaches onderling	11	20 %
Samenwerking met het brede netwerk van de ex-onthaalleerling (ouders, voogd, OCMW ...)	4	7 %
Samenwerking van de vervolgschoolcoaches met het team en de directie van het onthaaljaar	1	2 %
Samenwerking tussen de vervolgschoolcoaches van verschillende onthaalscholen	1	2 %
Samenwerking en overleg met alle actoren	1	2 %
Samenwerking: knelpunten	23 scholen	41 %
Samenwerking: gebrek responsief beleid en innovatieve organisatiecultuur	19 scholen	34 %
Weerstand van de directie/het schoolteam/de leraren van de vervolgschool tegen de samenwerking en de communicatie met de vervolgschoolcoaches (bijv. i.v.m. het toelaten van de coaches in de les, het uitnodigen op toelatingsklassenraden, het niet organiseren van een toelatingsklassenraad)	14	25 %
Gebrek aan openheid van de leraren van de vervolgschool voor/weerstand van de leraren van de vervolgschool tegen ex-onthaalleerling	5	9 %
Onvoldoende bereidheid van de leraren van de vervolgschool om te voorzien in een vernieuwende onderwijspraktijk (bijv. flexibele trajecten, taalgericht vakonderwijs ...)	3	5 %
Samenwerking: organisatorische problemen	5 scholen	9 %
Grote verschillen tussen vervolgscholen qua organisatie, cultuur bemoeilijkt de doelgerichte aanpak (bijv. ook starturen lessen)	3	5 %
Grote verschillen in de aanpak van de vervolgschoolcoaching tussen de netten/onderwijsverstrekkers	1	2 %
Moeilijke samenwerking door beperkte bereikbaarheid van de leraren van de vervolgschool (planning)	1	2 %
Moeilijke communicatie (door gebrek aan stabiliteit van het intern aanspreekpunt)	1	2 %
Inzet uren vervolgschoolcoaching	7 scholen	13 %
Inzet uren vervolgschoolcoaching: succesfactoren	2 scholen	4 %

Succesfactoren en knelpunten	aantal	procent
Clustering uren vervolgschoolcoaching bij een beperkt aantal personeelsleden (o.a. in functie van de praktische haalbaarheid organisatie schoolbezoeken)	2	4 %
Inzet uren vervolgschoolcoaching: knelpunten	5 scholen	9 %
De combinatie van een opdracht als onthaalleraar en als vervolgschoolcoach is moeilijk haalbaar	2	4 %
De versnippering van de uren vervolgschoolcoaching over te veel verschillende vervolgschoolcoaches belemmert de begeleiding/expertiseontwikkeling	1	2 %
De uren vervolgschoolcoaching worden niet altijd voor juiste doeleinden ingezet	1	2 %
Wisselend aantal leerlingen	1	2 %
Takenpakket vervolgschoolcoaches	8 scholen	14 %
Takenpakket vervolgschoolcoaches: succesfactoren	2 scholen	4 %
Duidelijk omschreven takenpakket vervolgschoolcoaches	2	4 %
Takenpakket vervolgschoolcoaches: knelpunt	7 scholen	13 %
Geen duidelijk afspraken m.b.t. de invulling van de vervolgschoolcoaching. Te hoge verwachtingen van de vervolgschool t.a.v. vervolgschoolcoaches en de vervolgschoolcoaching vergeleken bij de beschikbare middelen. Ook intern	7	13 %
Participatie	3 scholen	5 %
Participatie: succesfactor	3 scholen	5 %
Grote autonomie van de vervolgschoolcoaches bij het uitvoeren van de taken	3	5 %
Personeelsbeheer	3 scholen	5 %
Personeelsbeheer: succesfactor	3 scholen	5 %
De opdracht van vervolgschoolcoach wordt toevertrouwd aan de personen met de juiste competenties	2	4 %
Aanwerving van vervolgschoolcoaches met specifieke persoonlijke eigenschappen (geduld, inzichtsvermogen, warm, flexibel)	1	2 %
Aanwezige expertise en competenties vervolgschoolcoaches	11 scholen	20 %
Expertise: succesfactor	10 scholen	18 %
Aanwezige deskundigheid en expertise van de vervolgschoolcoaches (o.m. kennis onderwijslandschap)	8	14 %
Persoonlijke kwaliteiten van de vervolgschoolcoaches (flexibel, warm, bereidheid, mobiliteit)	6	11 %
Expertise: knelpunt	1 school	2 %
Sommige vervolgschoolcoaches missen de voor de job noodzakelijke persoonlijke kwaliteiten en competenties	1	2 %
Aandacht voor expertisedeling – en ontwikkeling van de vervolgschoolcoaches	22 scholen	39 %
Aandacht voor expertisedeling en -ontwikkeling - succesfactoren	20 scholen	36 %

Succesfactoren en knelpunten	aantal	procent
Continuïteit in de opdrachten van de vervolgschoolcoaches - stabiel team in functie van de expertiseontwikkeling	10	18 %
Doelgerichte en nuttige nascholingen voor vervolgschoolcoaches	5	9 %
Gecombineerde opdrachten onthaalleraar en vervolgschoolcoaches in functie van expertisedeling	4	7 %
Schoolinterne expertisedeling tussen de vervolgschoolcoaches onderling	3	5 %
Ondersteuning pedagogische begeleidingsdiensten bij de expertiseontwikkeling	2	4 %
Netwerkmomenten	1	2 %
Expertisedeling tussen onthaalleraars en volgcoaches (betrokken bij traject OKAN)	1	2 %
Expertiseontwikkeling vervolgschoolcoaches	1	2 %
Schooloverstijgende expertisedeling tussen volgcoaches onderling (regio, scholengemeenschap ...)	1	2 %
Schooloverstijgend overleg tussen coördinatoren van volgcoaches	1	2 %
Aandacht voor expertisedeling en -ontwikkeling: knelpunt	6 scholen	11 %
De expertiseontwikkeling verloopt moeilijk door een gebrek aan continuïteit in de opdrachten van de vervolgschoolcoaches. Onstabiel team.	5	9 %
Onvoldoende tegemoetkoming aan de nood aan professionalisering van de vervolgschoolcoaches (te weinig goedkope/gratis kwalitatieve vormen - nood aan tools om leraren 'regulier' te begeleiden)	1	2 %
Gebrek aan een communicatieplatform voor vervolgschoolcoaches en onthaalleraars om expertise en ervaringen uit te wisselen	1	2 %
Aanwezige expertise vervolgonderwijs	6 scholen	11 %
Expertise: succesfactor	1 school	2 %
Grotere bekendheid van het concept van vervolgschoolcoaching en onthaalonderwijs	1	2 %
Expertise: knelpunten	5 scholen	9 %
Gebrek aan ervaring - deskundigheid van de leraren van de vervolgschool met ex-onthaalleerlingen	4	7 %
Gebrek aan kennis van de vervolgschool van de rol en de werking van de vervolgschoolcoaches	4	7 %
Onvoldoende kennis van de vervolgschool van de beleidsruimte/wetgeving (bv. over toepassing flexibele trajecten)	1	2 %
Expertiseoverdracht en -opbouw vervolgonderwijs	2	4 %
Expertiseoverdracht en -opbouw vervolgonderwijs: succesfactoren	2	4 %
Keuze helpt middelen investeren in expertiseoverdracht en -opbouw	1	2 %
Informatieverstrekking aan vervolgscholen over flexibele leertrajecten	1	2 %
Leerlingenbegeleiding	19 scholen	34 %
Leeromgeving	2 scholen	4 %
Leeromgeving: succesfactoren	2 scholen	4 %
Goede methodieken	1	2 %

Succesfactoren en knelpunten	aantal	procent
Voldoende uitrusting	1	2 %
Passende begeleiding - verhoogde zorg	18 scholen	32 %
Passende begeleiding: succesfactoren	4 scholen	7 %
Verhoogd/regelmatig persoonlijk contact met ex-onthaalleerlingen	2	4 %
Persoonlijk contact van de vervolgschoolcoach met ouders van ex-onthaalleerlingen	1	2 %
Goede trajectbegeleiding tijdens onthaaljaar	1	2 %
Passende begeleiding: knelpunten	15 scholen	27 %
Hoge verplaatsingstijd door de grote geografische spreiding van de vervolgscholen of de grote afstand tussen de scholen. Spreiding leerlingen over de vervolgscholen	4	7 %
Onstabiele vervolgtrajecten wegens onstabiele leerlingenpopulatie (verhuizen, verdwijnen)	4	7 %
Onvoldoende tegemoetkoming aan de specifieke noden van ex-onthaalleerling (nood aan 2e onthaaljaar; nood aan gepaste steun op socio-emotioneel vlak; toelatingsklassenraad wordt niet georganiseerd of is te weinig afgestemd op het voorzien in gepaste maatregelen)	4	7 %
Gebrek aan afstemming op elkaar van de ondersteuningsinitiatieven door verschillende instanties (vervolgschoolcoaches, CLB, extern netwerk van de ex-onthaalleerling)	1	2 %
Hoge socio-emotionele belasting van de doelgroep	1	2 %
Vakken (bijv. Frans) die later in het parcours worden aangeboden, vormen toch nog vaak een struikelblok voor de slaagkansen van de ex-onthaalleerlingen	1	2 %
Grote complexiteit van de problematieken van de ex-onthaalleerlingen	1	2 %
Haalbaarheid van de inspanningen van de vervolgscholen voor de verhoogde zorg	1	2 %
Gebrek aan een voldoende snelle integratie in de school; gevaar van het stigmatiseren van de ex-onthaalleerling	1	2 %
Problematiek niet begeleide minderjarigen en 18-jarigen	1	2 %
Moeilijke communicatie met ex-onthaalleerlingen en ouders door de taalbarrière (en het gebrek aan inzet van tolken)	1	2 %
Gebrek aan een vertrouwensband tussen de ex-onthaalleerling en de vervolgschool	1	2 %
Gebrek aan een vertrouwensband tussen ex-onthaalleerling en de vervolgschoolcoach	1	2 %
Privacy wetgeving werkt belemmerend voor info-overdracht	1	2 %
Positieve effecten	3 scholen	5 %
Positieve effecten: succesfactor	3 scholen	5 %
Positieve effecten (welbevinden leerlingen en slaagkansen) als motor voor verdere ontwikkeling	3	5 %
Tevredenheid alle betrokkenen	1	2 %
Kwaliteitszorg	1 school	2 %

Succesfactoren en knelpunten	aantal	procent
Kwaliteitszorg: succesfactor	1 school	2 %
Borgen van de kwaliteit door structurele verankering	1	2 %

Tabel 50 - Succesfactoren en knelpunten genoemd door 56 onthaalscholen. Percentages zijn berekend op de 56 onthaalscholen die antwoordden op deze vraag.

Conclusie

De succesfactoren en knelpunten leren ons dat, volgens de directeurs van de onthaalscholen, een kwaliteitsvolle vervolgschoolcoaching vooral afhankelijk is van de volgende vier cruciale factoren: de kwaliteit van de samenwerking tussen de vervolgschoolcoaches onderling, de kwaliteit van de samenwerking tussen de vervolgschoolcoaches en de vervolgscholen, de aanwezige expertise en expertiseontwikkeling van de vervolgschoolcoaches en de gedragenheid van de visie op vervolgschoolcoaching in de onthaalschool. Het valt op dat de onthaalscholen beleidsmatig het meest investeren in deze vier factoren (*zie: Hoe faciliteren en ondersteunen de onthaalscholen de werking van de vervolgschoolcoaches? - p. 31*).

Uiteraard zijn ook de extra middelen van de overheid voor vervolgschoolcoaching een succesfactor. De onzekerheid over de duurzaamheid van deze middelen bemoeilijken voor een aantal scholen de werking van de vervolgschoolcoaching. Ook de berekening van de middelen is voor een aantal directies een knelpunt omdat de middelen niet altijd afgestemd zijn op het reële aantal op te volgen leerlingen.

De samenwerking en het overleg binnen het team van vervolgschoolcoaches wordt vooral ervaren als een succesfactor. De samenwerking en het regelmatig overleg tussen de vervolgschoolcoaches en de vervolgscholen wordt door twee op tien scholen benoemd als een succesfactor en door drie op tien als een knelpunt. Het gebrek aan een responsief beleid uit zich in sommige vervolgscholen in weerstand tegen de ex-onthaalleerlingen, tegen de ondersteuning door de vervolgschoolcoaches en tegen de invoering van nieuwe onderwijspraktijken.

De aandacht van de onthaalscholen voor de deskundigheidsontwikkeling van de vervolgschoolcoaches en/of de in de onthaalschool beschikbare expertise vormen belangrijke succesfactoren voor nagenoeg de helft van de onthaalscholen. Een schaduwzijde hierbij is het gebrek aan continuïteit in de opdrachten in sommige scholen.

Voor een derde van de onthaalscholen is de gedragenheid van de visie een succesfactor.

De onthaalscholen noemen nog andere factoren waarvan de aan- of afwezigheid een impact heeft op de goede werking: een duidelijke visie, een sterke beleidsmatige ondersteuning van de schooldirecteur en de scholengemeenschap, een oordeelkundige inzet van de uren-leraar vervolgschoolcoaching, een duidelijk gedefinieerd takenpakket voor de vervolgschoolcoaches en ten slotte een sterke leerlingenbegeleiding.

CONCLUSIES

Met de investering van de extra middelen vervolgschoolcoaching neemt de overheid haar verantwoordelijkheid op om de onthaalscholen te ondersteunen bij de begeleiding van de gewezen anderstalige nieuwkomers en bij de expertiseoverdracht en -opbouw over vervolgschoolcoaching in het regulier onderwijs. Zij verwacht dat de scholen een beleid uitzetten om deze extra omkadering doelgericht en doeltreffend aan te wenden. Daarom onderzocht de onderwijsinspectie in het kader van de monitoring 2018 hoe de onthaalscholen omgaan met de kwaliteitsontwikkeling (visieontwikkeling, beleid, kwaliteitszorg). De nadruk van de monitoring ligt evenwel op de kritische inventarisatie van de taken in het kader van de dubbele opdracht van de vervolgschoolcoaches. Een deelaspect van de opdrachten werd uitgediept, met name de informatieverzameling en -overdracht over de (ex)-onthaalleerlingen, omdat dit een expliciete taak is van de coaches (SO 75). De onderwijsinspectie bracht de door de school gepercipieerde effecten van de vervolgschoolcoaching in kaart en vergeleek ze met de vermelde effecten in 2017. De effecten vormen immers een cruciale indicator voor een doelgericht en doeltreffend gebruik van de middelen. De onderwijsinspectie maakte verder een inventaris op van de professionaliseringsnoden van de vervolgschoolcoaches. Ze inventariseerde ten slotte ook de succesfactoren en de knelpunten bij de implementatie van de nieuwe regeling ter ondersteuning van de kwaliteitszorg van de scholen en van het beleidsleren rond de inzet van de extra middelen vervolgschoolcoaching.

KWALITEITSONTWIKKELING VAN DE VERVOLGSCHOOLCOACHING

Vier op vijf onthaalscholen hebben een visie op vervolgschoolcoaching. In de meeste scholen strookt de visie met de regelgeving: ze formuleerden doelstellingen voor beide deelopdrachten van de vervolgschoolcoaches, hoewel de pijler begeleiden, ondersteunen en opvolgen van de ex-onthaalleerlingen in het algemeen sterker wordt benadrukt dan de pijler expertiseoverdracht en

-opbouw in het regulier onderwijs. De meeste scholen kunnen hun visie verder verfijnen. De visieontwikkeling op het vlak van kwaliteitszorg staat nog in de kinderschoenen. Slechts één onthaalschool op zeven besteedt aandacht aan de wijze waarop ze de resultaten en effecten van haar vervolgschoolcoaching zal evalueren. Het valt op dat heel wat onthaalscholen een aantal taken van het onthaaljaar nog willen toevertrouwen aan de vervolgschoolcoaches. Voor sommige scholen is dit het gevolg van een bewuste keuze voor een geïntegreerd beleid van de werking in het onthaaljaar en in het vervolgonderwijs. Voor andere lijkt het te wijzen op een aarzelende houding om resoluut de stap te zetten naar het ondersteunen van de gewezen anderstalige nieuwkomers en de lerarenteams in het vervolgonderwijs.

Het onderzoek naar de beleidsmatige ondersteuning van de vervolgschoolcoaching in de scholen levert een genuanceerd positief beeld op. Er zijn heel wat aanwijzingen dat nagenoeg alle scholen in meer of mindere mate inspanningen leveren om de werking te faciliteren. Alle scholen zetten de uren-leraar vervolgschoolcoaching in. Ze zetten verder vooral in op de schooloverstijgende samenwerking tussen de vervolgschoolcoaches en het schoolteam in de vervolgscholen en op schoolinterne samenwerking tussen de vervolgschoolcoaches onderling. De professionalisering van de vervolgschoolcoaches vormt een belangrijk onderdeel van de beleidsvoering. Vooral het voorzien in tijd en ruimte voor de coaches om deel te nemen aan nascholingen en netwerk- en overlegmomenten is belangrijk. Twee op vijf directeurs benoemen expliciet de eigen deskundigheidsontwikkeling van de vervolgschoolcoach als een opdracht in het kader van de uren-leraar vervolgschoolcoaching. Breder dan de onthaalscholen ondersteunen ook meer dan de helft van de scholengemeenschappen de professionalisering van de vervolgschoolcoaches. De participatie van de coaches en de materiële uitrusting zijn andere belangrijke aspecten waar de onthaalscholen aandacht aan besteden. Een aantal

scholen en scholengemeenschappen wendde de beschikbare beleidsruimte creatief aan om een zo krachtig mogelijk beleid uit te werken gericht op de specifieke kenmerken van de leerlingen en de personeelsleden en op de context waarin de vervolgschoolcoaching moet geconcretiseerd worden. Zo bijvoorbeeld de creatie van de nieuwe gedifferentieerde functies van de vervolgschoolcoaches als taalcoach, ondersteuningscoach en vervolgcoach in een aantal scholengemeenschappen en onthaalscholen.

Het onderzoek legt een aantal uitdagingen bloot in verband met het beleid rond de invulling van de opdrachten van de vervolgschoolcoaches. Eén op vier onthaalscholen kan de werking van de vervolgschoolcoaching sterker beleidsmatig ondersteunen door een functiebeschrijving voor de coaches uit te werken. Verder valt op dat één op vijf onthaalscholen aangeeft dat ze de opdrachten van de vervolgschoolcoaches niet heeft gewijzigd sinds de invoering van de nieuwe regeling. De vraag stelt zich of deze scholen de nieuwe regeling voldoende hebben geïmplementeerd. In de scholen die de opdrachten wel hebben gewijzigd, gebeurt het begeleiden, ondersteunen en opvolgen van de ex-onthaalleerlingen nu meestal intensiever en meer gedifferentieerd. Een minder groot aantal scholen wijzigde de invulling van de expertiseoverdracht en -opbouw in de reguliere scholen.

Hoewel er op het vlak van visieontwikkeling in het verband met de kwaliteitszorg van de vervolgschoolcoaching nog heel wat groeikansen zijn voor de meeste onthaalscholen, stellen we voor de praktijk van de effectmeting een positieve evolutie vast sinds de vorige monitoring van 2017. Nagenoeg alle onthaalscholen evalueren hun beleid in verband met de vervolgschoolcoaching en gebruiken hiervoor verschillende kwalitatieve en kwantitatieve informatiebronnen die het mogelijk maken om, naast de evaluatie van de werking, ook de effecten op de ex-onthaalleerlingen in kaart te brengen. De gerichte evaluatie van de expertiseoverdracht en -opbouw in het vervolgonderwijs lijkt minder aan bod te komen. Interessant om vast te stellen is dat drie op vijf onthaalscholen duidelijk weten welke effecten ze in de toekomst willen bereiken. Dit wijst op een dynamische benadering van de kwaliteitsontwikkeling waarbij het schoolteam op basis van vastgestelde resultaten haar doelstellingen en acties bijstuurt.

OPDRACHTEN VAN DE VERVOLGSCHOOLCOACHES

De inventarisatie van de opdrachten van de vervolgschoolcoaches levert een positief beeld op van de implementatie van de nieuwe regeling over beide pijlers van hun opdracht. Dit globale resultaat sluit aan bij de vaststellingen van de vorige monitoring (juni 2017) waaruit ook bleek dat alle scholen voor beide pijlers opdrachten opnamen. De bijsturingen doorgevoerd naar aanleiding van de nieuwe regelgeving kenmerken zich meer door een intensivering van reeds bestaande taken in het pakket van de coaches dan door de uitbreiding ervan. Er zijn meer onthaalscholen die, sinds de nieuwe regeling, een wijziging doorvoerden met betrekking tot het begeleiden, ondersteunen en opvolgen van de ex-onthaalleerlingen dan scholen die dat deden voor de expertiseoverdracht en -opbouw in de reguliere scholen.

Binnen de pijler begeleiding, ondersteuning en opvolging van de ex-onthaalleerlingen ligt het accent vooral op de oriëntering van de ex-onthaalleerlingen naar het vervolgonderwijs en op de leer-, taal-, integratie- en socio-emotionele begeleiding en opvolging. De vervolgschoolcoaches van nagenoeg alle onthaalscholen volgden de ex-onthaalleerlingen één jaar of meer op. De vraag stelt zich in dit verband in welke mate de vervolgscholen voldoende snel de fakkel overnemen en de begeleiding van de ex-onthaalleerlingen opnemen in hun reguliere leerlingenbegeleiding.

Binnen de pijler van expertiseoverdracht en -opbouw is de kernactiviteit gericht op informatieverstrekking en adviesverlening. Vormingsactiviteiten zoals studiedagen en intervisie worden minder benoemd als opdrachten van de vervolgschoolcoaches. De vervolgschoolcoaches geven vooral informatie, advies en vorming over talenbeleid, taalontwikkelen lesgeven en over het uitwerken van individuele flexibele en aangepaste leertrajecten. Verrassend is dat ze minder lijken te werken aan het omgaan met culturele verschillen.

Naast de concrete taakinvulling in het kader van de dubbele opdracht benoemen een beperkt aantal respondenten opdrachten zoals de coördinatie van de werking en de evaluatieactiviteiten binnen de kwaliteitszorg. Dit is een nieuwe evolutie vergeleken met de vaststellingen van de vorige monitoring.

Zoals in juni 2017 en aansluitend bij de vaststellingen over de visie van de scholen krijgen we signalen dat de scholen nog een stuk vasthangen aan de gewoontes van het verleden in verband met de invulling van de taken van de vervolgschoolcoaches: de vervolgschoolcoaches voeren een aantal taken (oriënteren leerlingen, professionaliseren leraren) in het onthaaljaar uit. Deze vaststelling kan echter evenzeer te maken hebben met het beleid van een aantal scholen om het onthaalonderwijs geïntegreerd aan te pakken zonder al te veel rekening te houden met de 'kleur' van de uren.

Het onderzoek naar de invulling van de opdrachten van de vervolgschoolcoaches wijst op heel wat creativiteit van de scholen in het gebruiken van de beste organisatievormen en de meest efficiënte methodieken. Zo bijvoorbeeld de initiatieven waarbij de ex-onthaalleerlingen en de leraren worden ondersteund tot op de klasvloer in het kader van de taalontwikkeling en het taalgericht lesgeven.

INFORMATIEVERZAMELING EN -OVERDRACHT OVER DE EX-ONTHAALLEERLINGEN

Het doorstromingsdossier vormt een belangrijk werkinstrument bij de expertiseoverdracht en de begeleiding van de gewezen anderstalige nieuwkomer. Het advies voor het volgende schooljaar, een overzicht van de onderwijsloopbaan in België en een neerslag van de interesses van de leerling vormen in bijna alle onthaalscholen een vast onderdeel van het doorstromingsdossier. Informatie over de socio-emotionele achtergrond van de leerling en verslagen van gesprekken met leerlingen, ouders of voogd en ook van klassenraden worden veel minder doorgegeven aan de vervolgscholen omwille van de bescherming van de privacy van de leerling. Een aantal scholen nemen ook tips op qua aanpak of studiebegeleiding, voorstellen van begeleidingsplannen of sticordi-maatregelen, tips in verband met de omgang met de ouders, bijkomende administratieve en persoonsgegevens en bijkomende informatie in verband met de gevolgde snuffelstages.

Na de overstap naar het vervolgonderwijs verzamelen de vervolgschoolcoaches en de onthaalscholen nog informatie over het traject dat de gewezen anderstalige nieuwkomers lopen, de cognitieve ontwikkeling van de leerlingen, hun welbevinden en sociaal-emotionele ontwikkeling. De onthaalscholen volgen ook op welke begeleidingsinitiatieven de vervolgscholen opzetten en welke ondersteuningsvragen er ontstaan. Cognitieve thema's worden opvallend vaker vermeld dan socio-emotionele aspecten. Het doel is enerzijds om continuïteit te verzekeren in het ondersteuningsaanbod voor de leerlingen en het lerarenteam en om te kunnen inspelen op veranderende behoeften. Anderzijds benutten de onthaalscholen de verzamelde informatie ook om de eigen werking in het onthaaljaar te optimaliseren en de kwaliteit van de oriënteringsadviezen (qua afstemming, gedragenheid en aspiratieniveau) te verhogen.

PROFESSIONALISERINGSNODEN VAN DE VERVOLGSCHOOLCOACHES

De behoefte van de vervolgschoolcoaches aan deskundigheidsontwikkeling is duidelijk. Nagenoeg alle vervolgschoolcoaches willen hun expertise verhogen. De meest voorkomende nood situeert zich op het vlak van de coaching van de leraren en schoolteams van de vervolgscholen en van de ex-onthaalleerlingen. We merken op dat heel wat vervolgschoolcoaches moeilijkheden ervaren met het gebrek aan responsiviteit in sommige vervolgscholen. Ook de studiekeuzebegeleiding is soms moeilijk voor de coaches omdat ze niet genoeg kennis hebben van het Vlaamse onderwijslandschap en geen zicht hebben op het studie- en opleidingsaanbod zowel in het secundair onderwijs als in de centra voor volwassenenonderwijs en bij andere opleidingsverstrekkers. De kennis en de interpretatie van de regelgeving en de socio-emotionele begeleiding zijn andere aspecten waarin de vervolgschoolcoaches zich verder willen bekwamen.

EFFECTEN

Volgens de directeurs van de onthaalscholen slagen de onthaalscholen en de vervolgscholen er in aanzienlijke mate in om effecten te realiseren. Meer dan de helft van de respondenten geeft aan dat de ex-onthaalleerlingen kunnen rekenen op een intensievere opvolging, een vlottere overgang naar de vervolgschool, een nauwere samenwerking tussen onthaal- en vervolgschool. Meer dan de helft van de directeurs stelt ook een verhoogd welbevinden vast. Over een aantal andere effecten wordt er veel minder gerapporteerd. We vermelden in het bijzonder de antwoordcategorieën die te maken hebben met de opbouw van expertise in de vervolgscholen en de openheid van vervolgscholen om te werken met flexibele leertrajecten voor ex-onthaalleerlingen. Ook de verhoogde slaagkansen en de verhoogde betrokkenheid van alle actoren scoren minder hoog. De meeste van deze effecten bevestigen de vaststellingen uit de monitoring van 2017. De verhoogde slaagkansen worden echter proportioneel minder vermeld dan in de vorige monitoring. Volgens een aantal directeurs zijn de effecten groter (of duidelijker) als het gaat om vervolgschoolcoaching in de eigen school of in scholen binnen de eigen scholengemeenschap. Vervolgschoolcoaching werkt volgens de respondenten bovendien beter in graden en onderwijsvormen waar reeds een zorgcultuur heerst, waar de ex-onthaalleerlingen jonger zijn. Vervolgscholen met meer ervaring met ex-onthaalleerlingen staan vaak meer open voor begeleiding door de vervolgschoolcoaches. Beroeps- en technische scholen zijn hier meestal in het voordeel, al is de draaglast in het beroepsonderwijs volgens sommigen ook groter. Een doelgericht en doeltreffend beleid van de vervolgscholen is volgens een aantal respondenten hoe dan ook doorslaggevend.

Als gewenst effect verwoorden een aantal directeurs de ambitie om de teams in de vervolgscholen meer expertise te laten opbouwen en zelfredzaam te worden. Een duidelijke rol en een sterk mandaat van de vervolgschoolcoaches in de vervolgscholen is daarvoor van groot belang. Sommige onthaalscholen willen bovendien, op basis van expertise en participatie, de oriënteringsadviezen meer op punt stellen en willen graag meer flexibele trajecten zien in de vervolgscholen. Dit alles zou volgens sommigen een grotere kans op slagen krijgen wanneer er een sterke overlegstructuur (of liefst zelfs een gezamenlijk beleid) is uitgebouwd op regioniveau.

SUCCESFACTOREN EN KNELPUNTEN

De extra middelen van de overheid voor omkadering vormen zonder twijfel een succesfactor. De onzekerheid over de duurzaamheid van deze middelen en de berekening van de middelen, bemoeilijken evenwel voor een aantal scholen de vervolgschoolcoaching. De middelen zijn niet altijd afgestemd op het reële aantal op te volgen gewezen anderstalige nieuwkomers.

De inventarisatie van de succesfactoren en knelpunten leert ons dat een kwaliteitsvolle vervolgschoolcoaching vooral afhankelijk is van vier cruciale factoren: de kwaliteit van de samenwerking tussen de vervolgschoolcoaches onderling, de kwaliteit van de samenwerking tussen de vervolgschoolcoaches en de vervolgscholen, de aanwezige expertise en expertiseontwikkeling van de vervolgschoolcoaches en de gedragenheid van de visie op vervolgschoolcoaching in de onthaalschool.

De samenwerking en het overleg binnen het team van vervolgschoolcoaches wordt vooral ervaren als een succesfactor. Niettegenstaande de sterke beleidsmatige ondersteuning van de onthaalscholen van de samenwerking tussen de vervolgschoolcoaches en de vervolgscholen wordt dit aspect van de werking vaker als een knelpunt dan als een succesfactor benoemd. Het gebrek aan een responsief beleid en een voldoende innovatieve organisatiecultuur uit zich in sommige vervolgscholen in weerstand tegen de ex-onthaalleerlingen, tegen de ondersteuning door de vervolgschoolcoaches en tegen de invoering van nieuwe onderwijspraktijken. De samenwerking verloopt in het algemeen iets vlotter binnen de eigen school en scholengemeenschap dan met de vervolgscholen buiten de scholengemeenschap. De aandacht van de onthaalscholen voor de deskundigheidsontwikkeling van de vervolgschoolcoaches en/of de in de onthaalschool beschikbare expertise vormen belangrijke succesfactoren voor nagenoeg de helft van de onthaalscholen. Een schaduwzijde hierbij is het gebrek aan continuïteit in de opdrachten in sommige scholen. Voor een derde van de onthaalscholen is de gedragenheid van de visie een succesfactor.

De inventarisatie van de opdrachten van de vervolgschoolcoaches levert een indrukwekkende waaier aan taken op aansluitend bij de vereisten van de regelgeving. Op het vlak van de kwaliteitsontwikkeling van de vervolgschoolcoaching is er heel wat in beweging gekomen sinds 1 september 2016. De meeste onthaalscholen zijn plichtsbewust aan de slag gegaan met de implementatie van de nieuwe regeling en de vervolgschoolcoaching wordt beleidsmatig ingebed in alle scholen. De onthaalscholen nemen de verantwoordelijkheid op om de resultaten van hun beleid te evalueren mede door de effecten bij de leerlingen na te gaan. Meer dan de helft van de scholen heeft zicht op de effecten die ze wil bereiken in de toekomst. De onthaalscholen evolueren evenwel met verschillende snelheden, mede afhankelijk van de ervaring die ze hebben met onthaalonderwijs en de context waarin ze werken. De succesfactoren en knelpunten werden geïdentificeerd en kunnen bijdragen aan de kwaliteitsontwikkeling in de scholen en aan de beleidsontwikkeling op overheidsniveau. Samenvattend en concluderend kunnen we stellen dat de monitoring een positief beeld oplevert van de vervolgschoolcoaching in Vlaanderen. De resultaten van de monitoring van 2017 worden bevestigd en nog versterkt.

BIBLIOGRAFIE

- Agentschap voor onderwijsdiensten, *Rapport onthaalonderwijs 2014-2015 en 2015-2016*.
- *Besluit van de Vlaamse regering inzake de organisatie van onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het gewoon voltijds secundair onderwijs*, 24 mei 2002.
- Van Avermaet P. & al. (2017), *Cartografie en analyse van het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers en OKAN-leerlingen Het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers en OKAN-leerlingen in kaart brengen en kritisch analyseren*. Obpwo.
- Omzendbrief SO 75, *Onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het voltijds secundair onderwijs*.
- Vanhoof J. en Van Petegem P. (2017), *Doeltreffend schoolbeleid. Praktijkboek beleidsvoerend vermogen in scholen*. Leuven: Acco.
- Vlaamse onderwijsinspectie (2017), *Bronnendocument. Referentiekader voor onderwijskwaliteit*.
- Vlaamse onderwijsinspectie (2017), *Monitoringrapport OKAN. Augustus 2017*.

INDEX TABELLEN EN GRAFIEKEN

FIGUREN

Figuur 1 - Gemiddeld aantal vervolgschoolcoaches per pedagogisch geheel, naar werkregime.	27
Figuur 2 - Verdeling personeelsleden volgens regime, naar totaal aantal uren-leraar vervolgschoolcoaching in de school.	28
Figuur 3 - Aanwezigheid van een functiebeschrijving in 58 onthaalscholen.	30
Figuur 4 - Gerapporteerde kwaliteit van de samenwerking met het vervolgonderwijs.	34
Figuur 5 – Wijze van effectmeting van de vervolgschoolcoaching.	39
Figuur 6 - Onderwerpen van informatieoverdracht.	59
Figuur 7 - Aantal gerapporteerde informatie-elementen per school.	60
Figuur 8 - Effecten van de vervolgschoolcoaching.	72

TABELLEN

Tabel 1 -Het landschap van onthaalonderwijs, vervolgonderwijs en vervolgschoolcoaching in cijfers (2014-2018).	10
Tabel 2 -De aan- of afwezigheid van een visie op vervolgschoolcoaching in 59 onthaalscholen.	16
Tabel 3 -Het niveau waarop de visie werd ontwikkeld, in de 52 scholen die aangeven dat zij een visie hebben.	16
Tabel 4 -De rollen en taken vermeld in de visieteksten van 49 onthaalscholen.	17
Tabel 5 -Aspecten en methodieken van begeleiding, ondersteuning en opvolging van ex-onthaalleerlingen die worden genoemd in de visieteksten van 49 onthaalscholen.	19
Tabel 6 - Aspecten en methodieken van expertiseoverdracht en -opbouw in het vervolgonderwijs die worden genoemd in de visieteksten van 37 (uit 49) onthaalscholen.	21
Tabel 7 - Aspecten en methodieken van professionalisering van vervolgschoolcoaches die worden genoemd in de visieteksten van 12 (uit 49) onthaalscholen.	21
Tabel 8 - Aspecten en methodieken van professionalisering van leraren onthaaljaar die worden genoemd in de visieteksten van 3 (uit 49) onthaalscholen.	21
Tabel 9 - Aantal scholen die de effecten opnemen in hun visie.	22
Tabel 10 - Overzicht van de mate waarin effectmeting en kwaliteitszorg een plaats kreeg in de visie van 49 onthaalscholen.	22
Tabel 11 - De mate waarin de visie aansluit bij de regelgeving, in de 49 onthaalscholen die hun visie met ons deelden.	23
Tabel 12 - Aantal ontvangen uren, spreiding en gemiddelde per onthaalschool.	25
Tabel 13 - Afspraken in de scholengemeenschap over de verdeling van de uren.	26
Tabel 14 – Vervolgschoolcoaching als unieke dan wel gecombineerde opdracht.	29
Tabel 15 - Andere rollen opgenomen door vervolgschoolcoaches met een gecombineerde opdracht.	29

Tabel 16 - Wijzigingen aan de opdracht van de vervolgschoolcoaches, sinds de nieuwe regeling.	31
Tabel 17 - Aspecten van beleidsmatige ondersteuning van de vervolgschoolcoaching.	33
Tabel 18 - Indicatoren van vlotte of minder vlotte samenwerking met het vervolgonderwijs.	35
Tabel 19 - Gerapporteerde factoren die de samenwerking faciliteren.	36
Tabel 20 - Gerapporteerde factoren die de samenwerking hinderen.	36
Tabel 21 - Duiding bij de wijzigingen in de opdracht van de vervolgschoolcoaches in 32 onthaalscholen.	44
Tabel 22 - Invulling van de opdracht van de vervolgschoolcoaches.	45
Tabel 23 - Opdrachten op het vlak van begeleiding, ondersteuning en opvolging van ex-onthaalleerlingen.	46
Tabel 24 - Aantal vermeldingen van taken met betrekking tot de begeleiding bij studiekeuze en schoolkeuze.	47
Tabel 25 - Aantal vermeldingen van taken met betrekking tot de begeleiding bij de overstap naar vervolgonderwijs of werkveld.	48
Tabel 26 - Aantal vermeldingen van taken met betrekking tot leer-, taal-, socio-emotionele begeleiding en -opvolging van de ex-onthaalleerlingen in de vervolgschool of -opleiding.	49
Tabel 27 - Aantal vermeldingen van taken met het oog op het betrekken van de ouders van de (ex)-onthaalleerlingen.	50
Tabel 28 - Aantal opgevolgde ex-onthaalleerlingen per onthaalschool.	51
Tabel 29 - Het gemiddeld aantal opgevolgde leerlingen per uur vervolgschoolcoaching.	51
Tabel 30 - De gemiddelde duur van de opvolging van de ex-onthaalleerlingen.	52
Tabel 31 - Opdrachten op het vlak van expertiseoverdracht en -opbouw.	52
Tabel 32 - Behandelde thema's in het kader van de expertiseoverdracht en -opbouw.	54
Tabel 33 - Activiteiten van de vervolgschoolcoaches in functie van expertiseoverdracht aan anderen.	54
Tabel 34 - Activiteiten van de vervolgschoolcoaches in functie van de eigen professionalisering.	55
Tabel 35 - Activiteiten van vervolgschoolcoaches in het kader van de coördinatie en de kwaliteitszorg met betrekking tot de vervolgschoolcoaching.	55
Tabel 36 - Activiteiten van vervolgschoolcoaches in het onthaaljaar.	56
Tabel 37 - Activiteiten van de vervolgschoolcoaches in functie van de expertiseoverdracht en -opbouw binnen het onthaaljaar.	56
Tabel 38 - Bijkomend genoemde elementen van informatie.	61
Tabel 39 - Specificaties en toelichtingen bij aangeduide elementen van informatie.	62
Tabel 40 - Informatieverzameling na overstap naar een reguliere werking.	63
Tabel 41 - Professionaliseringsnoden van de vervolgschoolcoaches.	65
Tabel 42 - Professionaliseringsnoden van de vervolgschoolcoaches.	67
Tabel 43 - Andere noden van de vervolgschoolcoaches.	68
Tabel 44 - Beleid van de onthaalscholen over de professionalisering van de vervolgschoolcoaches.	69
Tabel 45 - De wijze waarop de scholengemeenschappen de professionalisering van de vervolgschoolcoaches ondersteunen.	71
Tabel 46 - Bijkomend genoemde effecten.	74
Tabel 47 - Toelichtingen bij de items uit de meerkeuzelijst.	74

Tabel 48 - Factoren die zorgen voor verschillende effecten.	77
Tabel 49 - Gewenste effecten voor de toekomst.	79
Tabel 50 - Succesfactoren en knelpunten genoemd door 56 onthaalscholen.	89

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: VRAGENLIJST VOOR DE DIRECTIES VAN ONTHAALSCHOLEN

Monitoring OKAN-VSC juni 2018 - Vragenlijst directies onthaalscholen

Indien een vraag voor u “niet van toepassing is” of u bent “niet op de hoogte”, vragen we u om dit te vermelden.

Vooraf

1. Deze vragenlijst vul ik in voor
 - o Enkel dit instellingsnummer (vermeld in de weblink)
 - o Een pedagogisch geheel met deze instellingsnummers:

Beleid in verband met vervolgschoolcoaching

2. Het team van vervolgschoolcoaches verbonden aan uw school (pedagogisch geheel)
 - a. Aantal personeelsleden vervolgschoolcoaching:
 - b. Hoeveel voltijds, halftijds, enkele uren?
3. Deden zich sinds september 2016 belangrijke verschuivingen voor in de opdrachten of de teamsamenstelling?
 - o ja, omwille van persoonlijke omstandigheden
 - o ja, op basis van beleidskeuzes
 - o neen
4. Hoeveel ex-onthaalleerlingen volgen de vervolgschoolcoaches van uw school in totaal op?
 - o in de eigen onthaalschool (pedagogisch geheel)
 - o in andere scholen
5. Hoeveel ex-onthaalleerlingen zitten er in uw school die dit schooljaar geen coaching (meer) krijgen?
6. Aantal ontvangen uren vervolgschoolcoaching:
7. Zijn alle aan de school toegekende uren vervolgschoolcoaching ingezet in schooljaar 2017-2018?
 - o Ja
 - o Neen
 - o Ik weet het nietLicht eventueel toe:
8. Welke afspraken gelden binnen de scholengemeenschap voor de verdeling van de uren vervolgschoolcoaching?
9. Welke visie heeft de school (scholengemeenschap) op vervolgschoolcoaching?
 - o Er is geen duidelijke visie.
 - o Onze visie en doelstellingen zijn deze:
10. Hebben de vervolgschoolcoaches momenteel een functiebeschrijving?
 - o geen functiebeschrijving
 - o een functiebeschrijving opgemaakt door de scholengemeenschap
 - o een functiebeschrijving opgemaakt door de school

11. 10. Is de opdracht van de vervolgschoolcoaches gewijzigd sinds de verhoging van de middelen?
- ja, sterk gewijzigd
 - ja, enigszins gewijzigd
 - neen, niet gewijzigd
- Indien ja: licht kort toe.

12. Voor welke taken worden de toegekende uren-leraar vervolgschoolcoaching momenteel gebruikt?
Wees a.u.b. voldoende concreet.

13. Hoe verloopt de samenwerking i.v.m. het vervolgonderwijs? (moeilijk - behoorlijk - goed - zeer goed - n.v.t.)
- vervolgonderwijs in de onthaalschool zelf
 - vervolgscholen in de scholengemeenschap
 - vervolgscholen buiten de scholengemeenschap
- Licht toe

14. Hoe faciliteert en ondersteunt de onthaalschool de werking van de vervolgschoolcoaches?

15. Wat wil je nog meer kwijt over 'het beleid m.b.t. vervolgschoolcoaching' in de school/scholengemeenschap?

Effecten, succesfactoren en knelpunten in verband met vervolgschoolcoaching

16. Welke positieve effecten bereikt de school met de vervolgschoolcoaching sinds de invoering van de bijkomende middelen?

Eerder onderzoek wijst op een aantal mogelijke positieve effecten. Kan u aankruisen welke positieve effecten u bereikt en/of een aanvulling doen.

	Geen effect	Enig effect	Aanzienlijk effect	Niet van toepassing	Niet op de hoogte
Intensievere opvolging van ex-onthaalleerlingen door de vervolgscholen					
Verhoogde slaagkansen van ex-onthaalleerlingen					
Verhoogd welbevinden bij ex-onthaalleerlingen					
Vlottere overgang naar vervolgscholen					
Positievare houding vervolgscholen tegenover ex-onthaalleerlingen en onthaal-leerlingen					
Nauwere samenwerking tussen onthaalscholen en vervolgscholen					
Verhoogde expertise in de vervolgscholen – taalontwikkeling ex-onthaalleerlingen					
Verhoogde expertise in de vervolgscholen – leerbegeleiding ex-onthaalleerlingen					
Verhoogde expertise in de in de vervolgscholen - socio-emotionele begeleiding ex-onthaal-leerlingen					

Verhoogde expertise in de vervolgscholen in de ontwikkeling interculturele competentie bij alle leerlingen					
Grotere openheid in vervolgscholen voor flexibele leertrajecten voor ex-onthaalleerlingen					
Betere informatiedoorstroming i.v.m. de ex-onthaalleerlingen					
Grotere betrokkenheid van alle actoren					
Welke positieve effecten bereikt u nog meer met de vervolgschoolcoaching? Geef aan in welke mate (enig effect, aanzienlijk effect) en licht kort toe.					
Zijn er verschillen qua effecten (soort, intensiteit, ...) volgens vervolgschool, onderwijsvorm, graad, ...? Licht toe.					

17. Hoe achterhaalt de school de effecten van de vervolgschoolcoaching? Kruis de opties aan of vul aan.

	Kruis aan
Opvolging van resultaten van ex-onthaalleerlingen	
Opvolging van attesten behaald door ex-onthaalleerlingen	
Informele feedback van ex-onthaalleerlingen	
Formele bevraging van ex-onthaalleerlingen	
Bijwonen klassenraden in de vervolgschool	
Bevraging directie/coördinatoren vervolgscholen	
Bevraging leraren vervolgscholen	
Informatie uit het digitale leerlingvolgsysteem	
Gebruikt u nog andere manieren om de effecten in kaart te brengen? Licht kort toe.	

18. Welke effecten wenst u in de toekomst nog te bereiken? Geef een korte toelichting.

19. Wat zijn volgens u factoren die ervoor zorgen dat de vervolgschoolcoaching goed verloopt?

20. Wat zijn volgens u knelpunten die het goede verloop van de vervolgschoolcoaching hinderen?

BIJLAGE 2: VRAGENLIJSTEN VOOR DE VERVOLGCOACHES

Monitoring OKAN-VSC juni 2018 - Vragenlijst vervolgschoolcoaches

Beantwoord onderstaande vragen steeds vanuit de gedachte dat het gaat over ex-onthaalleerlingen die in vervolgscholen zitten. Belangrijk: Indien een vraag voor jou of voor de school “niet van toepassing is” of je bent “niet op de hoogte”, vragen we je om dit te vermelden.

Inleidend

1. Hoeveel uur vervolgschoolcoaching heb je in je opdracht op school?
2. Als je naast de vervolgschoolcoaching nog andere opdrachten uitvoert op school, waaruit bestaan deze dan? Vink aan.
 - OKAN-coördinator
 - Begeleiding OKAN-leerlingen
 - Lesopdracht in OKAN-klassen
 - Lesopdracht in andere klassen
 - Andere

Expertise-opbouw en -overdracht in het regulier onderwijs m.b.t. ex-onthaalleerlingen

3. Hoe krijgt de expertise-opbouw en -overdracht in het **vervolgonderwijs in de eigen onthaalschool** concreet vorm? (indien van toepassing)
4. Hoe krijgt de expertise-opbouw en -overdracht in het **vervolgonderwijs in de vervolgschool** concreet vorm?
5. Welke professionaliseringsnoden ervaar je als vervolgschoolcoach?
6. Wat wil je nog bijkomend kwijt over de pijler ‘Expertise-opbouw en -overdracht in het reguliere onderwijs m.b.t. ex-onthaalleerlingen’?

Ondersteuning, begeleiding en opvolging van ex-onthaalleerlingen in het regulier onderwijs

7. Hoeveel ex-onthaalleerlingen begeleidde je in 2016-17 en 2017-18?
8. Hoe lang volg je als vervolgschoolcoach de ex-onthaalleerlingen gemiddeld op?
 - Enkele maanden
 - Een jaar
 - Meer dan een jaar
9. Is er qua ondersteuning, begeleiding en opvolging een verschil tussen ex-onthaalleerlingen die doorstromen in de eigen school en ex-onthaalleerlingen die doorstromen naar een andere school?
 - ja, een groot verschil
 - ja, een beperkt verschil
 - neenLicht toe indien ja.

10. Voor welke activiteiten/praktijken/taken worden de toegekende uren-leraar vervolgschoolcoaching gebruikt in het vervolgonderwijs van de onthaalschool?

- a. Benoem de drie activiteiten/opdrachten/taken waar de vervolgschoolcoaches samen het meeste tijd aan besteden. (indien van toepassing)
- b. Benoem de drie activiteiten/opdrachten/taken waar jijzelf het meeste tijd aan besteedt.
- c. Welke taken komen in mindere mate aan bod?

11. Voor welke taken worden de toegekende uren-leraar vervolgschoolcoaching gebruikt in het vervolgonderwijs in een andere school dan de onthaalschool?

- a. Benoem de drie activiteiten/opdrachten/taken waar de vervolgschoolcoaches van dezelfde OKAN-onthaalschool samen het meeste tijd aan besteden. (indien van toepassing)
- b. Benoem de drie activiteiten/opdrachten/taken waar jijzelf het meeste tijd aan besteedt.
- c. Welke taken komen in mindere mate aan bod?

12. Uit eerdere bevragingen weten we dat vervolgschoolcoaches o.a. onderstaande informatie over de OKAN-leerlingen doorgeven aan de vervolgscholen. Welke informatie geeft jouw school door?

	nooit	soms	meestal	altijd
Advies voor het volgende schooljaar				
Onderwijsloopbaan in België				
Onderwijsloopbaan buiten België				
Mate waarin de ontwikkelingsdoelen Nederlands zijn gerealiseerd				
Thuis-/leefsituatie leerling				
Talenten/aanleg leerling				
Interesse leerling				
Evaluatie integratieweek				
Socio-emotionele achtergrond leerling (incl. traumatische ervaringen)				
Resultaten van verschillende (instap)toetsen				
Rapporten				
Verslagen van de klassenraden				
Verslagen van gesprekken met leerlingen en/of ouders/voogd.				
Welke informatie geven de vervolgschoolcoaches nog meer door? Licht kort toe.				

13. Welke informatie verzamelt en verwerkt de onthaalschool over ex-onthaalleerlingen (dus na doorstroming)?

14. Wat wil je nog bijkomend kwijt over de pijler 'Ondersteuning, begeleiding en opvolging van ex-onthaalleerlingen in het regulier onderwijs'?

Effecten, succesfactoren en knelpunten in verband met vervolgschoolcoaching

15. Welke effecten bereikt de school met de vervolgschoolcoaching sinds de invoering van de bijkomende middelen?

Eerder onderzoek wijst op mogelijke positieve effecten. Kan je aankruisen welke positieve effecten de school met de vervolgschoolcoaching bereikt en/of een aanvulling doen.

	Geen effect	Enig effect	Aanzienlijk effect	Niet van toepassing	Niet op de hoogte
Intensievere opvolging van ex-onthaalleerlingen door de vervolgscholen					
Verhoogde slaagkansen van ex-onthaalleerlingen					
Verhoogd welbevinden bij ex-onthaalleerlingen					
Vlottere overgang naar vervolgscholen					
Positievare houding vervolgscholen tegenover ex-onthaalleerlingen en onthaal-leerlingen					
Nauwere samenwerking tussen onthaalscholen en vervolgscholen					
Verhoogde expertise in de vervolgscholen – taalontwikkeling ex-onthaalleerlingen					
Verhoogde expertise in de vervolgscholen – leerbegeleiding ex-onthaalleerlingen					
Verhoogde expertise in de in de vervolgscholen - socio-emotionele begeleiding ex-onthaal-leerlingen					
Verhoogde expertise in de vervolgscholen in de ontwikkeling interculturele competentie bij alle leerlingen					
Grotere openheid in vervolgscholen voor flexibele leertrajecten voor ex-onthaalleerlingen					
Betere informatiedoorstroming i.v.m. de ex-onthaalleerlingen					
Grotere betrokkenheid van alle actoren					
Welke positieve effecten bereikt de school nog met de vervolgschoolcoaching? Licht kort toe.					
Zijn er verschillen qua effecten volgens vervolgschool, onderwijsvorm, graad, ...?					

16. Welke effecten wens je in de toekomst nog te bereiken? Geef een korte toelichting.

17. Wat zijn volgens jou de factoren die ervoor zorgen dat de vervolgschoolcoaching goed verloopt?

18. Wat zijn volgens jou knelpunten die het goede verloop van de vervolgschoolcoaching hinderen?

BIJLAGE 3: VRAGENLIJSTEN VOOR DE COÖRDINERENDE DIRECTEURS VAN DE SCHOLENGEMEENSCHAPPEN

Monitoring OKAN-VSC juni 2018. Vragenlijst directie scholengemeenschap.

Indien een vraag voor u “niet van toepassing is” of u bent “niet op de hoogte”, vragen we u om dit te vermelden.

Beleid in verband met vervolgschoolcoaching

16. Welke visie heeft de scholengemeenschap in verband met de vervolgschoolcoaching?

- Er is geen duidelijke visie
- Onze visie en de doelstellingen zijn deze:

17. Aantal ontvangen uren in de scholengemeenschap:

18. Zijn alle toegekende uren vervolgschoolcoaching ingezet in schooljaar 2017-2018?

- Ja
- Neen

Verklaar indien neen:

19. Welke afspraken gelden binnen de scholengemeenschap voor de verdeling van de uren vervolgschoolcoaching?

20. Op welke manier faciliteert en ondersteunt de scholengemeenschap de opdracht van de vervolgschoolcoaching?

21. Ondersteunt de scholengemeenschap de professionalisering van de vervolgschoolcoaches?

- Ja
- Neen

Indien ja, licht toe.

22. Voorziet de scholengemeenschap in een functiebeschrijving voor de vervolgschoolcoach.

- Ja
- Neen

23. Is de functiebeschrijving gewijzigd sinds de verhoging van de middelen?

- ja, de functiebeschrijving is gewijzigd
- er is pas een functiebeschrijving opgemaakt na de nieuwe regelgeving
- nee, er was al een functiebeschrijving en die is niet gewijzigd
- niet van toepassing: er is geen functiebeschrijving

24. Wat wilt u nog bijkomend kwijt over ‘beleid m.b.t. vervolgschoolcoaching’ in de scholengemeenschap?

Effecten, succesfactoren en knelpunten in verband met de vervolgschoolcoaching

Indien een vraag voor u “niet van toepassing is” of u bent “niet op de hoogte”, vragen we u om dit te vermelden.

10. Welke positieve effecten bereikt de scholengemeenschap met de vervolgschoolcoaching sinds de invoering van de bijkomende uren?

11. Zijn er verschillen qua effecten (soort, intensiteit, ...) volgens vervolgschool, onderwijsvorm, graad, ...? Licht toe.

12. Welke effecten wenst de scholengemeenschap in de toekomst nog meer te bereiken? Geef een korte toelichting.
13. Wat zijn volgens u de factoren die ervoor zorgen dat de vervolgschoolcoaching goed verloopt?
14. Wat zijn volgens u knelpunten die het goede verloop van de vervolgschoolcoaching hinderen?

BIJLAGE 4: VRAGENLIJST VOOR DE DIRECTIES VAN VERVOLGSCHOLEN

Monitoring OKAN-VSC juni 2018 – Vragenlijst directies vervolgscholen

Indien een vraag voor u “niet van toepassing is” of u bent “niet op de hoogte”, vragen we u om dit aan te duiden.

Vooraf

1. Deze vragenlijst vul ik in voor
 - o Enkel dit instellingsnummer (vermeld in de weblink)
 - o Een pedagogisch geheel met deze instellingsnummers:

Beleid in verband met vervolgschoolcoaching

2. Met hoeveel onthaalscholen werkt u samen?
3. Hoeveel ex-onthaalleerlingen zijn er in uw school (pedagogisch geheel)?
4. Hoeveel ex-onthaalleerlingen worden in uw school opgevolgd door vervolgschoolcoaches?
5. Hoeveel vervolgschoolcoaches komen regelmatig over de vloer in uw school?
6. Hoe verloopt de samenwerking tussen uw school en de vervolgschoolcoaches?
Duid de twee meest waarachtige stellingen aan voor uw school en licht toe.
 - o alles loopt op wieltjes, een geoliede machine
 - o erg verschillend, afhankelijk van de vervolgschoolcoach
 - o nog startend en zoekend
 - o niet duidelijk op dit ogenblik wat de meerwaarde is
 - o het loopt moeilijk
 - o de vervolgschoolcoaches werken erg zelfstandig
 - o de vervolgschoolcoaches vragen veel aansturing

Licht toe:

7. Welke acties/opdrachten voeren de vervolgschoolcoaches uit in uw school?
8. Wat is de visie van de school op de samenwerking met de vervolgschoolcoaches?
 - o er is geen duidelijke visie
 - o onze visie is deze:
9. Hoe faciliteert en ondersteunt de vervolgschool de werking van de vervolgschoolcoaches?

Effecten, succesfactoren en knelpunten in verband met de vervolgschoolcoaching

10. Heeft de aanwezigheid van vervolgschoolcoaches een positief effect op de ex-onthaalleerlingen?
 - O Ja, sterk effect
 - O Ja, enig effect
 - O Neen

Zo ja, licht kort toe welke positieve effecten de school vaststelt en hoe de school dat vaststelt.

11. Heeft de aanwezigheid van vervolgschoolcoaches een positief effect op de leraren die werken met de ex-onthaalleerlingen?
 - O Ja, sterk effect
 - O Ja, enig effect

Neen

Zo ja, licht kort toe welke positieve effecten de school vaststelt en hoe de school dat vaststelt.

12. Heeft de aanwezigheid van vervolgschoolcoaches een positief effect op het schoolteam?

Ja, sterk effect

Ja, enig effect

Neen

Zo ja, licht kort toe welke positieve effecten de school vaststelt en hoe de school dat vaststelt.

13. Welke effecten wenst u in de toekomst nog te bereiken? Geef een korte toelichting.

14. Wat zijn volgens u factoren die ervoor zorgen dat de vervolgschoolcoaching goed verloopt?

15. Wat zijn volgens u knelpunten die het goede verloop van de vervolgschoolcoaching hinderen?

BIJLAGE 5: RESPONSGRAAD

Responsgraad directies onthaalscholen

Responsgraad directies onthaalscholen		
Uitgenodigd	Geantwoord	Responsgraad
77	59	77%

Responsgraad vervolgschoolcoaches

OS = onthaalschool

SG = scholengemeenschap

Per provincie	Aantal antwoorden VSC	Aantal OS geantwoord	%	Aantal OS in de provincie	Aantal SG geantwoord	Aantal SG met OKAN	Aantal SG in de provincie
Antwerpen	42	13	72%	18	11	11	33
Brussel Hoofdstedelijk Gewest	14	3	75%	4	3	3	3
Limburg	14	9	100%	9	7	8	19
Oost-Vlaanderen	23	14	74%	19	10	13	27
Vlaams-Brabant	37	9	82%	11	8	9	15
West-Vlaanderen	38	13	81%	16	10	10	19
Totaal	168	60	78%	77	49	54	116

Per onderwijs-verstrekker/net	Aantal antwoorden VSC	Aantal OS (SG) geantwoord	%	Aantal OS in VL	Aantal SG geantwoord	%	Aantal SG met OKAN	%	Aantal SG in VL
Gemeenschapsonderwijs	54	24	89%	27	17	89%	19	53%	32
Officieel gesubsidieerd onderwijs	21	7	78%	9	6	100%	6	86%	7
Vrij gesubsidieerd onderwijs	93	30	73%	41	26	90%	29	34%	77
Totaal	168	60	78%	77	49	91%	54	42%	116

Per onderwijsverstrekker/net	Aantal antwoorden VSC	Aantal OS (SG) geantwoord	%	Aantal OS in VL	Aantal SG geantwoord
GO!	54	24	89%	27	18
OVSG	16	3	60%	5	3
POV	5	4	100%	4	3
KOV	93	30	75%	40	26
andere	0	0	0%	1	0
Totaal	168	60	120%	50	49

Hier kunnen dubbels tussen zitten van SG die verschillende netten betreffen.

Responsgraad scholengemeenschappen

Responsgraad directies onthaalscholen		
Uitgenodigd	Geantwoord	Responsgraad
54	42	77%